

UNIVERSITY OF
LATVIA

Summary of
Doctoral Thesis

Promocijas darba
kopsavilkums

Staņislavs Šeiko

**CONTESTED MORAL
STATUS: CONFRONTING
VOLUNTEERS' AND VETERINARY
PROFESSIONALS' PERSPECTIVES
ON STRAY ANIMALS IN LATVIA**

**KONTROVERSIĀLS MORĀLAIS STATUSS:
BRĪVPRĀTĪGO AKTĪVISTU UN VETERINĀRO
PRAKTIĶU PRETRUNĪGIE UZSKATI PAR
KLAIŅOJOŠAJIEM DZĪVNIEKIEM LATVIJĀ**

Riga 2026

UNIVERSITY OF
LATVIA

**FACULTY OF ECONOMICS
AND SOCIAL STUDIES**

Staņislavs Šeiko

**CONTESTED MORAL STATUS:
CONFRONTING VOLUNTEERS' AND
VETERINARY PROFESSIONALS' PERSPECTIVES
ON STRAY ANIMALS IN LATVIA**

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

submitted for the obtaining of the scientific degree (Ph. D.)
in Social Sciences (Sociology and Social Work)
Subfield: Political sociology

Riga 2026

The doctoral thesis study was carried out: at the Department of Social Studies, Faculty of Economics and Social Studies, University of Latvia, with the support of AF project Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” from 2021 to 2025.

The thesis contains the introduction, 4 chapters, reference list, and 5 attachments.

Form of the thesis: a collection of articles for the Ph. D. degree of Sociology and Social Work, subfield of, subfield Political sociology.

Supervisor: Dr. sc. soc., **Jurijs Ņikišins**.

Reviewers:

- 1) **Baiba Bela**, Dr. sc. soc., lead researcher, The Advanced Social and Political Research Institute of the Faculty of Economics and Social Sciences, University of Latvia;
- 2) **Dina Bite**, Dr. sc. soc., lead researcher, Faculty of Social Sciences, Rīgas Stradiņš University;
- 3) **Līga Paula**, Dr. sc. soc., professor, The Institute of Social and Humanitarian Sciences of the Faculty of Economics and Social Development, Latvia University of Life Sciences and Technologies.

The thesis will be defended at the public session of the Promotion Council of Sociology and Social Work, Political Science and Media and Communication Science of the University of Latvia, at 10:00 on February 13, 2026, at the Faculty of Social Sciences (Room 210), University of Latvia, Lauvas 4, Riga.

The thesis is available at the Library of the University of Latvia, Kalpaka blvd. 4.

Chairman of the Doctoral Committee _____ / prof. **Iveta Reinholde** /
(signature)

Secretary of the Doctoral Committee _____ / **Velta Skolmeistere** /
(signature)

© Staņislavs Šeiko, 2026
© University of Latvia, 2026

ISBN 978-9934-36-518-8
ISBN 978-9934-36-519-5 (PDF)

ABSTRACT

This doctoral thesis examines the conflicting beliefs and attitudes of veterinary professionals (veterinarians and veterinary inspectors) and homeless animal help volunteers regarding the moral status, legal rights, and welfare of companion and stray animals in Latvia. The study highlights how these perspectives influence the treatment of stray animals and explores their impact on decision-making, animal welfare activism, and professional engagements.

Conducted between 2022 and 2024, the study employs a qualitative methodology, including 30 semi-structured interviews with veterinary professionals and volunteers. The data were analysed using NVivo 14 software. The findings reveal significant ideological and practical tensions between these groups, arising from differing understandings of social justice, power dynamics, and professional roles. Additionally, the study examines the role of social movements in advocating for animal welfare. The research suggests that the ongoing discord between volunteers and veterinary professionals reflects a deeper societal debate about the moral status of animals.

Keywords: animal rights, moral status, veterinary, social movements, stray animals, social justice

TABLE OF CONTENTS

ABSTRACT	3
INTRODUCTION.....	6
1. CONCEPTUAL FRAMEWORK OF THE THESIS.....	12
1.1. Theoretical framework	12
1.1.1. The concepts of ‘symbolic power’ and ‘biopower’.....	13
1.1.2. Social movement theory	14
1.1.3. The concept of social justice	16
1.2. Methodological framework	19
2. A CONCISE OUTLINE OF THE CONTENT AND RESULTS OF THE PUBLICATIONS INCLUDED IN THE DISSERTATION	25
2.1. Bridging compassion and commerce: Veterinarians’ ethical dilemmas in providing care for homeless animals	25
2.1.1. How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations?	25
2.1.2. What are the veterinarians’ beliefs about their involvement in addressing violence against stray animals, and how closely do their beliefs align with their actions?	26
2.1.3. What are the key factors that impact veterinarians’ decision- making and behaviour when confronted with ethical challenges relating to stray animals in their practice?.....	26
2.2. Perspectives of Animal Welfare Volunteers Regarding Veterinarians and Veterinary Inspectors in Latvia	27
2.2.1. How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?.....	27
2.2.2. How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?	28
2.3. Companion or Stray? Conflicting Beliefs of Veterinary Professionals and Animal Help Volunteers in Latvia.....	30
2.3.1. What are the volunteers’ and veterinary professionals’ beliefs regarding the moral status and legal rights of companion animal and stray animal?	30
2.3.2. How do their beliefs about moral and legal status influence perceptions of companion or stray animals?	31
2.4. Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā (‘The understanding of animals’ moral status as a catalyst for social justice in Latvia’)	31
2.5. The relationship between the published articles and theses for defence ...	33

3. RESULTS AND DISCUSSION.....	35
3.1. Beliefs About Moral Status and Legal Rights of Companion and Stray Animals.....	35
3.2. How do these beliefs about moral and legal status influence perception of companion or stray animals?	40
3.3. How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations?.....	43
3.4. Veterinarians' Role in Addressing Violence Against Stray Animals.....	45
3.5. What key factors influence veterinarians' decision-making and behaviour when faced with ethical challenges related to stray animals in their practice?.....	47
3.6. How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?	49
3.7. How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?.....	52
4. CONCLUSIONS.....	55
ACKNOWLEDGEMENTS.....	58
BIBLIOGRAPHY	118

INTRODUCTION

Stray (homeless, roaming) animals (primarily cats and dogs) are an essential component of urban social dynamics (Shingne & Reese, 2022); thus, they represent a relevant subject for sociological studies. Their impact on urban health is significant (Morters et al. 2014a, 2014b; Otranto & Dantas-Torres, 2010), and they illustrate socioeconomic challenges (Reese, 2015) their owners face due to financial demands (Krcatovich & Reese, 2018), as well as highlighting issues related to human–animal interactions (Brasch, 2016; Shingne & Reese, 2022).

Cats are distinctly categorised based on their interactions with humans and their movement within urban environments. Both humans and animals are affected by urban settings, and conflicts over occupancy of these spaces arise depending on whether animals' presence is accepted or rejected (Holmberg, 2015). Although Grier (2006) argues that cats primarily belong to the concept of home, the conflict surrounding ownership and mistreatment of cats in urban environments remains complex and represents a formidable problem (Bjerke & Østdahl, 2004; Palmer, 2003; Shingne & Reese, 2022); this is primarily attributable to the ambiguous status of this urban animal, which redefines and renders fluid the social boundaries between household, public space and wilderness (Brighenti & Pavoni, 2020; Holmberg, 2015). Tensions between urban public spaces and wilderness areas (Brighenti & Pavoni, 2018) facilitate the proliferation of cat colonies (Tsing et al., 2019), and humans are only one component of these interactions (Brighenti & Pavoni, 2020). In the social sphere of the city (Arluke & Sanders, 1996; Philol, 1995), cats establish their own feline domains and develop connections with people other than their owners, interacting and shaping socio-spatial relationships within specific boundaries of mutually beneficial relationships (Haraway, 2008; Van Dooren & Rose, 2012).

The nuance lies in the fact that a single cat can assume many roles given particular socio-natural conditions (Hillier, 2015). The situation becomes more complicated as a result of the diverse relationship-based typology of the urban cat, within which classifications often overlap or merge (Brighenti & Pavoni, 2018). The urban environment defines feral cats as either wild or domestic animals (Griffiths et al., 2000). An urban-dwelling cat (Johnston et al. 2011) that has an owner and belongs to a designated living space (Fudge, 2008), is unequivocally classified as a 'house cat' or a 'confined cat' (Jaroš, 2018; Sandøe et al., 2018). A 'free-roaming cat' is one that is mostly linked to a single home, but unlike a confined cat, it can roam freely in an urban setting (Jaroš, 2021). Upon the loss of one of these attributes, a cat becomes defined as stray and may then be categorised as either 'managed' or 'unmanaged' (Zito et al., 2019). Colony cats in the managed category typically have a human caregiver (Jaroš, 2021), which is why these cats can also be classified as 'semi-owned' animals (Hsu et al., 2003; Zito et al., 2015). Unmanaged cats, which are not under human control, may be

labelled as ‘feral’ or ‘semi-wild’ (Davey & Zhao, 2018; Jaroš, 2021; Natoli et al., 2019). It is important to note that the roles of domestic and feral cats in urban areas occasionally overlap (Van Patter & Hovorka, 2017), which complicates the categorisation of urban animals.

These classification issues often provoke violent emotions towards diverse feline creatures, particularly due to the perception that cats that belong to feral colonies are less individual than domesticated cats (Brighenti & Pavoni, 2020), and the welfare of cats is determined by cultural representation. The perception of both feral colonies and individual cats that are not confined (Holmberg, 2015) as a threat or social problem that requires resolution (Spotte, 2012) has led to an approach in urban animal control in which euthanasia and a permissive attitude toward feral cats’ mortality are regarded as legitimate and a political necessity (Johnston, 2019). Due to their lack of financial value (Holmberg, 2015), the ‘problem of unwanted pets’ (Irvine, 2003) is also frequently addressed by euthanasia, which underscores the importance of collective well-being in human–animal interactions (Shingne & Reese, 2022). In urban environments, however, it is challenging to distinguish between feral and pet cats, thus raising ethical concerns regarding the disparate treatment of individuals within the same species (Jaroš, 2021). Urban cats end up enduring distress as a result of violations of animal welfare laws and societal moral judgments (Holmberg, 2015).

Like urban stray cats, dogs in urban environments exhibit a fluid, within-species identity (Sanders, 1999) and a typology based on relationships that are influenced by socio-natural conditions, availability of human-derived resources and changing interactions with urban areas. Stray and feral dogs frequently inhabit overlapping environments, and transitions between these classifications are both prevalent and contextually influenced (Nesbitt, 1975). Economic downturns can initiate a cascade of events: As families relinquish dogs, these animals seek shelter in abandoned urban areas where they then breed (Reese, 2015). Some dogs are born ownerless, some flee or are forsaken and many become de-socialised over time (Scott, 1967). Their existence is influenced by abandonment, neglect and urban infrastructure (Baquero et al., 2016; Cohen & Fox, 1976; Dias et al., 2013; Guilloux et al., 2018; Pongrácz et al., 2010; Reese, 2015).

Their classification comprises four categories: ‘owned-restricted’, ‘owned-unrestricted’, ‘stray’ and ‘feral’. Owned-restricted dogs are confined to households, whereas unrestricted dogs wander freely while maintaining connections to human care. Stray dogs lack owners, yet they inhabit human-controlled contexts, exhibiting differing levels of sociability that are influenced by prior human interactions and availability of resources (Baquero et al., 2016; Dias et al., 2015; Spotte, 2012). In contrast, feral dogs eschew human interaction and thrive autonomously without deliberate human assistance (Gogoleva et al., 2008; Trut, 1999). These differences in ownership, socialisation, and autonomy are indistinct. Free-ranging dogs may be fed intermittently or they may simply be tolerated near residences without receiving care; others oscillate between domestic, urban and

wild environments. Urban dogs, whether stray or feral, inhabit uncertain social and ecological roles, challenging the simplistic dichotomy of domesticated versus wild (Daniels & Bekoff, 1989).

This doctoral thesis focuses on stray cats and dogs that establish free-roaming colonies in urban environments, utilise urban infrastructure for survival, engage with humans and are subject to municipal initiatives aimed at preventing animal overpopulation.

The study examines the beliefs of veterinary doctors, veterinary inspectors and volunteers who provide aid to homeless animals (hereinafter ‘volunteers’) regarding the moral status, value and legal rights of cats and dogs. It also contrasts their views on animals in so far as these views relate to whether the animals are pets or strays. This study seeks to deepen the understanding of the complex relationships between veterinary practice, volunteers and animal welfare, ultimately aiming to improve the well-being of stray animals. This understanding has the potential to shift societal views on animals, contributing to the transformation of ethical norms and expectations concerning their treatment and welfare. It may also encourage the development of more effective animal welfare policies and regulations that account for the complexities faced by those working to advance animal welfare.

Veterinary doctors, veterinary inspectors and volunteers frequently interact with stray animals, and their beliefs regarding the moral value of these animals may influence their decisions in such interactions. The attitudes and beliefs held by these social groups, shaped by their differing motivations, significantly affect the welfare of stray animals. However, research on the beliefs of veterinary professionals and volunteers regarding stray animal issues in Latvia remains markedly limited, with a lack of comprehensive studies analysing these dynamics within the local context. Beck (1973) asserts that examining urban animals through the lens of their status clarifies human actions towards them. In a similar vein, I argue that exploring the moral and legal perspectives of the aforementioned stakeholders may shed light on the underlying causes of their disagreements and inform more coherent animal advocacy efforts.

To identify research gaps, searches for peer-reviewed articles in the Science Direct and Scopus databases were conducted. For the volunteer–veterinarian relationship, I used the following keywords: ‘volunteer AND veterinarian’; ‘volunteer AND veterinarian AND relationship’; ‘volunteer AND veterinarian AND attitude’; ‘activist AND veterinarian’; ‘activist AND veterinarian AND relationship’; and ‘activist AND veterinarian AND attitude’. For volunteer–veterinarian inspector I used the following keywords: ‘volunteer AND veterinarian AND inspector’; ‘volunteer AND veterinarian AND inspector AND relationship’; ‘volunteer AND veterinarian AND inspector AND attitude’; ‘activist AND veterinarian AND inspector’; ‘activist AND veterinarian AND inspector AND relationship’; and ‘activist AND veterinarian AND inspector AND attitude’. Because there were no results for this study, the keyword ‘shelter’ also was added to the search.

These searches revealed a lack of peer-reviewed original research articles exploring volunteers' perspectives on veterinarians. Rather, the existing literature predominantly highlights the viewpoints of veterinarians, with little attention given to the perceptions and engagement of volunteers in these interactions (Almcrantz et al., 2024; Biele, 2012; Cobb, 2016; Hearing et al., 2021; Šeiko et al., 2024). No peer-reviewed articles addressing interactions between volunteers and veterinary inspectors were identified; the search yielded only studies related to farm inspections, meat inspections, food quality and disease prevention (Jankuloski et al., 2009; van Kleef et al., 2014; Waldman et al., 2020; Wojtacka et al., 2020). This suggests that the scholarly discourse largely overlooks the perspectives of volunteers in relation to their interactions with veterinary professionals. Because the core principle of the modern veterinary profession is to act as an 'advocate', veterinarians' engagement with animal rights issues is often shaped by their communication with companion-animal owners (McGlacken et al., 2023). However, the sociological understanding of veterinarians' role in stray animal rights remains limited.

This study aims to explore the values, beliefs and attitudes of veterinary professionals and volunteers in Latvia concerning the moral status, legal rights and welfare of stray animals, analysing how these perspectives shape their interactions, decision-making and roles in animal advocacy.

Research statement

The welfare of stray animals is influenced by the values, beliefs and attitudes of veterinary professionals (veterinary doctors and veterinary inspectors) and volunteers regarding animals' moral status and legal rights.

Research questions

- 1) What are the beliefs of volunteers and veterinary professionals regarding the moral status and legal rights of companion animals and stray animals?
- 2) How do their beliefs about moral and legal status influence their perceptions of companion and stray animals?
- 3) How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations? Specifically, are there any similarities or differences in veterinarians' understanding of the concepts of 'rescuing' or 'helping' animals as compared with those of volunteers?
- 4) What are veterinarians' beliefs about their involvement in addressing violence against stray animals, and how closely do their beliefs align with their actions?
- 5) What key factors influence veterinarians' decision-making and behaviour when faced with ethical challenges related to stray animals in their practice?

- 6) How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?
- 7) How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?

Data were collected between 2022 and 2024, employing a qualitative methodology. Semi-structured interviews were conducted with 10 volunteers, 15 veterinary doctors and 5 veterinary inspectors. Data collection followed the principle of saturation (Saunders et al., 2018). Transcripts were coded and analysed using NVivo 14 software immediately after each interview, thus ensuring discussions were concluded once no new insights emerged from the data (Hennink et al., 2017). Interviews were conducted in the informants' native languages, specifically Latvian or Russian. Transcripts were produced in the original language, with the author's bilingual proficiency ensuring accurate terminology and minimising potential misinterpretations.

Theses for defence

- 1) The perception of animals' moral status among Latvian volunteers and veterinary professionals is linked to their understanding of social justice.
- 2) The discord between volunteers and veterinary professionals is rooted in the distribution of power in Latvian society.
- 3) The conflicting views of volunteers and veterinary professionals regarding the moral status of animals drive animal welfare social movements in Latvia.

Approbation of the results

Publications

- Šeiko, S., Možarova, A. & Ņikišins J. (2024). Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals. *Rural Sustainability Research*, 51(346), 50–57. <https://www.doi.org/10.2478/plua-2024-0005>
- Šeiko, S. & Možarova, A. (2025). Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia. *Italian Sociological Review*, 15(2), 413. <https://www.doi.org/10.13136/isr.v15i2.871>
- Šeiko, S. & Ņikišins, J. (2025). Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia. *Rural Sustainability Research*, 53(348), 91–99. <https://www.doi.org/10.2478/plua-2025-0008>
- Šeiko, S. (2025). "Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā". *Akadēmiskā dzīve*, 61, 141–154. <https://www.doi.org/10.22364/adz.61.10>

Conference presentations

- (2023, February 11). *'We save those who would otherwise die': Unsolved animal regulation as the factor of the homeless animal care volunteer movement*. 81. Latvijas Universitātes starptautiskā zinātniskā konference 2023, University of Latvia
- (2024, October 4–5). *The value of companion animals in promoting the social development of animal rights in Latvia*. The 11th Baltic Student Conference 'Bridges in the Baltics', Vilnius University.
- (2024, February 7). *Draugs vai klaidonis? Latvijas vetārstu un brīvprātīgo aktīvistu konfliktējošie uzskati*. 83. Latvijas Universitātes starptautiskā zinātniskā konference 2025. University of Latvia.
- (2025, April 24–26). *Navigating roles and realities: Perspectives on animal rights protection in Latvia*. Conference on Baltic Studies in Europe, University of Cambridge.
- (2025, June 11). *The hidden victims: Examining animal hoarding as violence against companion animals*. Stockholm Criminology Symposium 2025.
- (2025, June 24). *Animal abuse prevention to foster social transformation*. 30th German Prevention Congress.
- (2025, October 9–10). *Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā*. The 12th Baltic Student Conference 'Bridges in the Baltics', University of Latvia.

Academic work

- (2024, October 30). *The value of companion animals in promoting the social development of animal rights in Latvia* [Lecture]. Animal Law Centre, Helsinki University.
- (2024). Development of study course for bachelor students: 'Understanding animal rights through a sociological lens'.
- (2025, May 12–16). Development of Forthem short-term mobility programme: 'Social movements in advancing urban animal welfare'. University of Latvia.
- (2025, February 8). *Ko sociālo zinātņu perspektīva mums saka par dzīvnieku dzīvi pilsētā?* [Lecture]. 'Jauno sociologu skola', University of Latvia.

Projects

- Latvian Council of Science. (2019). *Ready for change? Sustainable management of common natural resources (RfC)* (Project No. lzp-2019/10319).
- University of Latvia. (2024). *Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija* (AF projekts Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007).

Scholarship

- Sylff Fellowship Program. (2024). Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund.

1. CONCEPTUAL FRAMEWORK OF THE THESIS

1.1. Theoretical framework

The classification of animals as ‘positive’ or ‘negative’ (Irvine, 2021) is based on human perceptions of animals, as determined by their position on the socio-zoological scale (Arluke & Sanders, 1996). Placing an animal on this scale establishes its place in human society and affects its moral status – that is to say how animals are utilised in contemporary culture, how they are categorised and whether they are deemed worthy of ethical consideration (DeMello, 2021).

The notion of moral status is fundamental to animal rights; it is shaped by notions of moral rights, legal rights, animal ethics, well-being and inherent value (Stucki, 2023; Stucki & Kurki, 2020). It encompasses the paradigm of animal rights alongside the concept of ‘new human rights’ (Stucki, 2023; von der Decken & Koch, 2020), expanding its scope beyond mere legal protective measures (Derrida, 2008; Epstein, 2005; Francione, 2007; Wacks, 2024; Wise, 1996). The transformation of moral status and its implications for medical, welfare and advocacy practices should be regarded as a dynamic process. Leech et al. (2010) have argued that the complex interactions among biological, social and political systems leads to specific political choices; thus, openness to hierarchical notions and cross-scale analysis is essential for understanding this transformation.

The dynamic process of advocating for moral status begins with conflict, shaped by the influence of institutional power on grassroots social movements that strive for social justice through changes in moral status. Tilly (1984) has asserted that social change is not a singular process but rather an umbrella term encompassing multiple processes, all connected to political conflict and varying significantly in their interrelations (Funes, 2016). Political conflict arises when a fundamental component (i.e. a government-affected group of individuals acting collectively to express public demands) encounters specific conditions. Conflicts centred on the pursuit of rights have significant implications for societal change (Tilly, 1975, 1998a, 1998b). Consequently, certain social theories or concepts warrant recognition.

To thoroughly assess the evolving moral status of animals and its implications for advocacy, it is essential to explore the broader theoretical frameworks that influence these transformations. The dynamic relationship between institutional authority and grassroots movements underscores the significance of ‘symbolic power’ and ‘biopower’ in shaping and reinforcing societal views on animals. Existing institutional power structures define the socio-zoological hierarchy while also determining which species receive moral consideration and which are excluded from legal and ethical protections. Furthermore, social movement theory provides a deeper understanding of how collective action reshapes the discourse surrounding animal rights. Volunteer movements

operate within a broader context of social justice, highlighting the connections between human and non-human rights. By synthesising these perspectives, we can develop a deeper understanding of the interplay between power, activism and justice in the ongoing discourse on the moral status of animals and their role within ethical and legal frameworks.

1.1.1. The concepts of 'symbolic power' and 'biopower'

Power structures significantly influence and reinforce the socio-zoological hierarchy, affecting the categorisation, valuation and treatment of animals in society. The moral status of animals is shaped not only by ethical considerations but also by regulatory frameworks and institutional practices. Grassroots movements challenge these systems in their pursuit of greater justice for animals. Foucault's (1978, 1991) notion of power offers a crucial perspective for analysing these processes, particularly in understanding how institutions govern the lives of non-human animals.

Foucault (1991) argued that power mechanisms are intrinsically linked to the generation and dissemination of truth within society. His concept of 'biopower' considers the government's control over the preservation and termination of life, revealing the intricate interplay between regulatory power, aggression and state sovereignty. Foucault (2003) also contended that power operates not merely through coercion but also by controlling and regulating the very essence of life. He characterised biopolitics as the system by which life becomes a subject of governance. Unlike sovereign power, which governs through mortality, biopower specifically focuses on life, establishing norms and defining what is considered normal or abnormal. Biopower does not entirely replace sovereign power; rather, it reorganises authority into a dual framework, wherein repression and exclusion coexist with welfare and regulation, creating a complex and dynamic system of governance over life. Biopower leads to stratification, as one's position in the hierarchy determines the techniques applied to them and, consequently, how they are treated (Foucault, 1978; Kelly, 2013).

Foucault (1978, 1991) primarily applied the concept of biopower to human populations, not animals. Because biopower influences the norms that regulate the protection, management or exclusion of lives, this concept can also be applied to decisions regarding the treatment – including neutering and euthanasia – of animals based on their position within the socioecological hierarchy.

The perception of animals and their moral status is shaped not only by legal and ethical factors but also by overarching societal structures and power dynamics. Bourdieu's theoretical frameworks can be applied to analyse social inequality (Lee, 2013). His concept of 'symbolic power' (Bourdieu, 1989) provides a distinct perspective for examining power relations in social domains, as he focuses on the influence of social actors in establishing and challenging societal classifications. Symbolic power shapes individuals' subjective perceptions of class

and social hierarchies. Social groups compete for status and recognition, creating a complex relationship between personal identification and one's position within the social structure, 'within which agents occupy positions that statistically determine the positions they take' (Bourdieu, 2005, p. 30).

The concept of symbolic power is closely linked to 'symbolic capital'. Bourdieu defined symbolic capital in three ways: as synonymous with honour and prestige, representing one's social position in the perception of other groups; as the misrecognition of economic and cultural capital; and as a form of credit. He further argued that capital represents both the authority of nomination and the public acknowledgement associated with one's cultural capital (Quilley & Loyal, 2017). Cultural capital refers to the implicit understanding of what is considered to be advantageous (Bourdieu, 1977a, 1980, 1991; Bourdieu & Passeron, 1990), encompassing knowledge, skills, education and 'habitus' – the expression of an individual's social status through ingrained personality traits (Bourdieu, 1977a, 1977b, 1991).

Bourdieu's notions of cultural capital, social capital and symbolic power have been instrumental in examining different types of volunteering (Dean, 2016; Dewi et al., 2019; Hayton & Blundell, 2021; Husu & Kumpulainen, 2021; Thompson & Taheri, 2020) and veterinary professionals (Armitage-Chan & May, 2018; Hamilton, 2007, 2013; Scholz & Trese, 2023). Therefore, these concepts can be used to understand how these groups assess the moral status of animals and how their social standing influences these perspectives. By revealing the underlying social mechanisms that shape their views, an analysis of these power dynamics provides deeper insights into the preservation of the human-animal hierarchy and the potential for its transformation through shifts in symbolic power and social recognition.

1.1.2. Social movement theory

Numerous studies have suggested applying social movement theory to grassroots animal activism (Fasel & Butler, 2023; Jacobsson & Lindblom, 2016; Munro, 2012; Petray & Pendergrast, 2018; Wrenn & Collins, 2012), as it provides a framework for understanding the motivations, actions and dynamics of grassroots activism, making it particularly relevant to the study of volunteers who aid homeless animals in Latvia.

The study of social movements suggests that they arise in response to new institutional opportunities that enable participants to pursue their objectives, with a particular emphasis on making demands of elected officials (Tilly, 1986, 1995). Berberoglu (2019) has argued that social movements can emerge due to various factors (e.g. racial or gender oppression, rights violations, societal conditions or environmental pollution), all of which are influenced by the state's ability to exercise power. The belief in the necessity of change motivates individuals to engage in political activism. Furthermore, the absence of social control from the dominant class is a necessary condition for movements. Szymanski (1978)

has emphasised that the lack of a non-revolutionary resolution to a conflict is a prerequisite for a movement's emergence.

Membership in a social movement arises from collective identity, which is integrated into individuals' social identity and influences their emotions during collective action (van Stekelenburg & Klandermans, 2017). Tajfel (1978) has argued that identity is 'that part of an individual's self-concept, which derives from his knowledge of his membership of a social group (or groups) together with the value and emotional significance attached to that membership' (p. 63). Thus, membership entails a clear sense of shared ideas and emotions, forming a set of political beliefs about grievances (Gurin et al., 1980; van Stekelenburg & Klandermans, 2017). Klandermans et al. (2004) have suggested that the motivation to participate is influenced by the opportunity to address these grievances, a sense of connection with other participants and feelings of anger over violated values. Anger can arise from collective struggles, such as the sudden imposition of grievances, which elicit a collective feeling of disgust and a sense of 'angry empathy' (van Stekelenburg & Klandermans, 2017).

According to Langman and Benski (2019), neoliberal globalisation has led to a series of crises, prompting an increasing number of progressive young people to resist conservative, oppressive power. The growth of global social justice movements (e.g. environmentalism and animal rights advocacy groups) can be attributed to this reaction, which can be described as a mobilisation for dignity. These movements are typically characterised by their progressive nature, and participation in either these social movements or grassroots Nongovernmental organisations (NGOs) also represent a manifestation of social citizenship (i.e. the recognition of individuals as full members of a community; Marshall, 1950), as they mobilise individuals with a shared identity for a specific cause (Hearn & Hobson, 2020; Jones, 1994).

The concept of social citizenship within animal advocacy movements has evolved into the notion of a 'cosmozoopolis' (Cochrane, 2020), which refers to a society where humans and animals coexist and within which animals are granted political rights that vary according to their group, with no clear distinction between wild and domesticated animals.

Based on their goals, progressive animal rights advocate movements can be classified into two groups: moderate reformers, who advocate for better welfare, and proponents of extreme abolition, who argue against both the use of animals as food and the source of other resources as well as against keeping as pets. According to DeMello (2021), the animal rights movement is currently a global movement that can be broadly categorised into three domains: intellectual discourse on the moral status of animals, legal initiatives and hands-on activism. Latvian volunteers can primarily be classified as hands-on welfarists. As most volunteers reside in urban areas, their primary focus is on companion animals, such as cats and dogs, and they collaborate with local authorities to establish shelters for stray animals (Posluszna, 2015).

The animal welfare approach prioritises the physical and emotional well-being of animals, aiming to eliminate unnecessary suffering in human–animal interactions. This method is anthropocentric, as it emphasises human sympathy towards animals without critically examining the underlying belief that animals are considered property and primarily valued for their usefulness (Muller, 2020; Nakayama & Krizek, 1995). This focus on improving animal welfare, rather than challenging the broader system of animal exploitation, aligns with the concept of collective action in social movements, where individuals may engage in progressive, reformist initiatives rather than direct activism or protest. Volunteers who aid homeless animals form a decentralised yet coordinated network that mobilises resources, influences policy and raises public awareness, all of which are essential attributes of social movements.

1.1.3. The concept of social justice

As noted by Taylor (2000), animal advocacy movements are linked to a paradigm that connects environmental issues with race, class, gender and social justice concerns in pursuit of environmental justice. The notion of social justice is complex, encompassing a variety of ideas and principles, thus making it inherently subjective and flexible across multiple fields, including sociopolitical and environmental studies (Kuehn, 2000; Sze & London, 2008; Wood-Donnelly, 2023). It is broadly described as the idea and practice of ensuring a just and equitable distribution of benefits and burdens among individuals, households and communities, regardless of socioeconomic class, age, gender, race or other ascriptive attributes (Apraku et al., 2025; Brian, 2005; Miller, 2001).

Campbell (2024) identified significant challenges in defining social justice, arguing that contemporary social justice activism, particularly within institutional contexts, often relies on critical theory while neglecting other theoretical frameworks in sociology that offer diverse perspectives on the topic. This narrow approach affects initiatives for social change by overlooking comprehensive strategies and insights into human behaviour and societal progress. By contextualising animal welfare within social justice, scholars and activists emphasise the moral, political, and structural dimensions of human–animal interactions, underscoring the need for equitable legislation, ethical responsibility and collective action.

Animal advocacy movements formulate and implement ideas of justice from within the movement (Schlosberg, 2004) through three approaches: justice centred on human well-being, ecological justice for ecosystems and species justice for non-human life forms (White, 2013; White & Heckenberg, 2014). To advance social justice, such groups articulate their own interpretations and values (Agyeman & Evans, 2004), primarily centred around the notion of equity (Capeheart & Milovanovic, 2020). Concerns regarding social justice remain critical in the realm of environmental management (Apraku et al., 2025).

Fraser (2009) has argued that the framework of ‘normal justice’ is insufficient to address contemporary justice issues in the context of ‘abnormal injustice’. Marginalised communities advocate for non-economic resources, including cultural recognition and political representation. Given the absence of a universal solution for achieving participatory fairness, Fraser (2009) and Warriner (2013) have contended that a ‘three-dimensional’ theory of justice is necessary, as it acknowledges three distinct yet interconnected forms of injustice, namely distributive, status and political injustice, thereby achieving genuine participatory parity.

Similarly, theories of environmental justice outline three key dimensions of fairness and equality: distribution, procedure, and recognition (Burnham et al., 2013; Grasso, 2007; Martin, 2013; Popke et al., 2016). Distributive justice, in particular, focuses on the fair allocation of resources and burdens, including those affecting marginalised groups without rights, such as stray animals. Rawls’ *A Theory of Justice* (1971) provides a crucial framework for understanding distributive justice, asserting that a just society ensures the equitable distribution of social and economic benefits while upholding individual liberties. His concept of rational individuals implies that justice norms gain significance only within a broader context, shaped by ethical perspectives and individual conduct. Rawls (1971, p. 528) argued that individuals seek to express their essence as free and equal moral persons. Moral individuals are defined by two key abilities: an understanding of what is good and a sense of justice (Rawls, 1971, p. 561). Moreover, an individual’s moral education is grounded in the principles of justice and legality. The behaviour of morally upright individuals is essential for the application of justice principles (Surovtsev & Syrov, 2015; Titelbaum, 2008). Rawls asserted that fundamental rights are universally equal; however, essential social values, such as power and privileges, are not evenly allocated, resulting in the emergence of vulnerable groups. Rawls (1971, p. 93) excluded animals from his theory of justice due to his belief that they lack moral personality, specifically the capacity to comprehend good and the ability to experience justice. They are similarly unable to function effectively in society due to their incapacity to act as agents of the social contract (Rowlands, 1997, p. 236). Nonetheless, for various reasons, it is not feasible to dismiss Rawls’ theory entirely in the context of animal rights studies. Rowlands (1997) contended that a social contract is not necessarily exclusive to interactions between rational agents, exemplifying this with a contract involving a farmer and farm animal. Furthermore, Wacks (2024, p. 130) observed that although Rawls’ social contract is regarded as real, it is, in fact, a hypothetical and ideal tool for establishing principles of justice. Moreover, Baldwin (2023) has posited that certain animals meet the criteria for moral personhood and, as such, should be acknowledged as moral persons entitled to rights and justice. In conclusion, volunteer activists, by positioning themselves as defenders of stray animals, effectively engage in a social contract on behalf of these animals. This perspective allows for a broader interpretation

of Rawls' concept, particularly regarding the implementation of justice in relation to animals, especially in the realms of animal care, legal responsibility and the development of welfare policies.

The capabilities approach, developed by Sen (1999), is a theoretical paradigm that assesses justice and well-being based on individuals' inherent freedoms and possibilities, rather than solely on the basis of resource allocation or utility. In contrast to the fixed-list approach, he has supported a contextually adapted understanding of justice that emphasises the importance of public reasoning and the inclusion of diverse social groups' perspectives. Justice ought to be evaluated based on the degree to which individuals possess the genuine capacity to attain functional states (or what Sen call 'functionings'; Wacks, 2024, p. 129). This approach rejects a one-size-fits-all perspective, recognising that different communities and individuals face distinct demands and obstacles, thus necessitating adaptable and context-specific solutions. Sen (1999) characterised capabilities as the actions and achievements that individuals can attain to lead lives, they justifiably deem valuable. Moreover, Sen (2009) argued that human rationality extends beyond self-interest to encompass social responsibility and moral reasoning (Demals & Hyard, 2014). He further asserted that the significant influence humans wield over other species entails an intrinsic moral obligation, and those capable of mitigating intra- and intergenerational injustice have a duty to do so (Sen, 1999). Wacks (2024, p. 130) noted that Sen had established a robust framework for advancing justice within social movements. Consequently, Sen's framework is pertinent to this study, as it facilitates the examination of animal advocacy as a localized justice practice that responds to particular social needs. Building on this notion, some influential scholars of modern animal rights (Bauhn, 2023; Best, 2014; Donaldson & Kymlicka, 2011; Stucki, 2023; Wacks, 2024) have applied the capabilities approach to advocate for non-human animals' right to exist without suffering as part of a broader framework of justice.

Nussbaum (2013) systemically expanded on this approach, emphasising that every human being has inherent dignity and deserves a life that reflects this dignity. Nussbaum also extended the concept of justice beyond human beings, asserting that all sentient creatures possess intrinsic value and should have the chance to express their distinct capabilities; this is in contrast to Sen's emphasis on human freedom for a fulfilling life. She has contended that moral responsibility extends beyond the human community to encompass animals, including both domestic and wild species. She has also rejected utilitarianism and has argued that, from this perspective, no sentient animal should be deprived of the chance to experience a complete life that aligns with the intrinsic value inherent to its species (Nussbaum, 2006; Wacks, 2024). Her work, *Frontiers of Justice*, specifically critiques Rawls' (1971) theory for its exclusion of animals from the justice discourse, based on their inability to participate in a social contract. Nussbaum (2006, 2013) critiques this perspective as insufficient and proposes a beneficial alternative: a model of justice wherein animals are

recognised as full moral subjects requiring both legal and political protections. She has identified 10 core capabilities essential for a being to lead a fulfilling life, asserting that emotional well-being is a fundamental aspect of quality of life for any sentient being. The capacity to form emotional bonds is one of these 10 central capabilities, indicating that an individual's emotional development must not be obstructed by fear or anxiety, as these factors diminish the potential for a fulfilling life (Nussbaum, 2013, p. 33). Nussbaum has developed a concept of justice for animals that emphasises dignity, self-worth and the capacity to perform essential life functions. This stands in contrast to both Rawls, who excluded animals from his theory, and Sen, who did not address this issue in depth. In addition, she has contended that all animals ought to have access to optimal living conditions that enable them to thrive. This approach prioritises the provision of freedom and opportunities for all living beings, including both domestic and stray animals, over merely allocating resources to individual creatures.

1.2. Methodological framework

Johnston (2014) stated that the methodology of social movement studies depends on the researcher's approach. Pleyers (2024) contended that narrowing the focus solely to ethnographic research is misleading, whereas Della Porta (2024) argued that employing methodological pluralism allows researchers to examine the social production of reality by integrating inductive and deductive approaches, as well as qualitative and quantitative methodologies.

Another approach, rooted in structuralism, emphasises the role of power in shaping opportunities for change and influencing people's perceptions of injustice and collective efficacy, thereby motivating them to act (Jenkins & Perrow, 1977; McAdam, 1999). Power can be analysed by examining the political opportunities available, specifically the extent to which state institutions or other organised entities (referred to as 'the system') support or oppose a movement seeking political change (McAdam, 1996; Tilly, 1978). When individuals lose faith in the credibility of the system and experience what McAdam (1982) termed 'cognitive liberation', they come together to form a social movement based on a shared belief in collective efficacy. In this context, interactions among activists in constructing meaning play a crucial role (Costain, 1992; McAdam, 1999).

The cultural approach has highlighted the significant impact of emotions, their strategic dimension and their potential to mobilise actors (Flam & King, 2005; Goodwin et al., 2001; Hercus, 1999; Taylor, 2000). Narratives, symbols, framing and emotions are closely linked to collective identity, fostering a sense of shared agency and motivation (Rohlinger & Gentile, 2017). This process can signal a group's objectives and direction (Clemens, 1996) or function as a characteristic of social actors that is aimed at alleviating dissatisfaction (Gamson, 1995; Snow, 2001). Collective identities are constructed (Snow, 2001), and rituals of

solidarity and shared emotions establish boundaries for collective differentiation (Eyerman & Jamison, 1998; Hunt & Benford, 1994; Taylor & Whittier, 1992).

The present study, conducted between 2022 and 2024, employed a qualitative methodology, specifically semi-structured interviews. A set of questions (Attachment 2) was developed based on the guidance of Fontana and Frey (2008), King and Horrocks (2010), Gubrium et al. (2012) and Morris (2015). These questions aimed to explore participants' underlying motivations for engaging in volunteer work and pursuing a career in veterinary medicine, as well as their early experiences with companion animal ownership. The initial questions were designed to minimise emotional discomfort during the interview process. As the interviews progressed, questions regarding the moral status, legal rights, ethical dilemmas and the perceived value of companion animals, as compared with stray animals, were introduced.

An acquaintance of mine served as the initial informant for the semi-structured interviews with 10 volunteers. After that, snowball sampling was used to recruit additional informants. Each volunteer in the study had been involved in animal rescue in various Latvian cities for at least 3 years (Table 1).

Table 1. Volunteer profiles

Informant's codename	Gender	City	Time volunteering (years)	Event volunteering trigger	Type of volunteering	Veterinary education
Volunteer 1	Female	State city	6–10	Aspirations for societal transformation	Trapping and promotion of adoption	No
Volunteer 2	Female	Riga	11–20	Wounded stray animal	Animal trapping	No
Volunteer 3	Female	State city	6–10	Influenced by acquaintances	Temporary sheltering	No
Volunteer 4	Female	State city	6–10	Influenced by acquaintances	Temporary sheltering	No
Volunteer 5	Female	Riga	3–5	Wounded stray animal	Feeding of animal colonies	No
Volunteer 6	Female	Riga	3–5	Wounded stray animal	Trapping and promotion of adoption	No
Volunteer 7	Female	Riga	6–10	Wounded stray animal	Temporary sheltering	No
Volunteer 8	Female	State city	11–20	Aspirations for societal transformation	Temporary sheltering	No
Volunteer 9	Female	Riga	6–10	Wounded stray animal	Trapping and promotion of adoption	No
Volunteer 10	Female	Riga	6–10	Aspirations for societal transformation	Temporary sheltering	No

Three Riga-based veterinarians active in veterinary Facebook groups served as the initial informants for the semi-structured interviews with 15 veterinary doctors. A fourth participant, who acted as a gatekeeper, informed the Latvian Veterinary Association about the study and encouraged other veterinarians to participate. The informants worked in various clinics across multiple Latvian cities and had varying levels of experience: Five had up to 5 years, eight had 5–10 years, and two had more than 20 years (Table 2).

Table 2. Veterinarian profiles

Informant's code-name	Gender	Work-place	Work experience (years)	Medical field	Age at career choice	Career choice was affected by family	Wanted to become a medical doctor
Vet 1	Female	Riga	6–10	Therapy	Early childhood	Don't know	No
Vet 2	Female	Riga	6–10	Therapy	Early childhood	Don't know	No
Vet 3	Female	Riga	6–10	Therapy	Early childhood	Yes	No
Vet 4	Female	Riga	> 20	Therapy	Before completing secondary education	No	No
Vet 5	Female	Other	6–10	Therapy	Early childhood	Don't know	No
Vet 6	Male	Other	6–10	Surgery	Before completing secondary education	Yes	No
Vet 7	Female	Riga	3–5	Therapy	Before completing secondary education	No	No
Vet 8	Female	Riga	1–2	Laboratory	Early childhood	Yes	No
Vet 9	Female	Riga	> 20	Other	Early childhood	Yes	No
Vet 10	Female	Riga	3–5	Therapy	Before completing secondary education	No	No
Vet 11	Female	Riga	6–10	Therapy	Early childhood	No	No
Vet 12	Female	Other	3–5	Other	Before completing secondary education	Yes	No
Vet 13	Male	Riga	1–2	Emergency	Before completing secondary education	Yes	Yes
Vet 14	Female	Riga	6–10	Therapy	Before completing secondary education	Don't know	No
Vet 15	Male	Other	6–10	Surgery	Changed classification later	No	Yes

Table 3. Veterinary inspector profiles

Informant's codename	Gender	Work-place	Work experience (years)	Medical field	Age at career choice	Career choice was affected by family	Wanted to become a medical doctor
Inspector 1	Male	Riga	> 20	Farm animals	Early childhood	Yes	No
Inspector 2	Female	Other	6–10	Farm animals	Changed the career later	No	Yes
Inspector 3	Female	Other	16–20	Farm animals	Early childhood	No	No
Inspector 4	Male	Other	1–2	Farm animals	Before completing secondary education	Yes	Yes
Inspector 5	Female	Other	1–2	Therapy	Before completing secondary education	No	No

For the five semi-structured interviews with veterinary inspectors, an acquaintance of mine who serves as a food inspector within the Food and Veterinary Service (FVS) played a pivotal role as a gatekeeper and facilitated the involvement of his colleagues in the study. The informants' professional experience in the veterinary field, including roles as veterinary doctors and later as inspectors, varied significantly: Two had less than 5 years, one had 6–10 years, one had 16–20 years, and one had more than 20 years (Table 3). Both snowball sampling and the gatekeeper method proved instrumental in fostering trust between interviewers and informants, a crucial factor in discussing sensitive topics.

Participants were informed about the study's objectives and research questions (Brinkmann & Kvale, 2018; Sarantakos, 2005), and they were assured that their participation was voluntary. A consent form was also provided to the informants. The interviews were conducted exclusively via Zoom or MsTeams, and participant consent was obtained verbally. All transcripts were anonymised to maintain confidentiality (Brinkmann & Kvale, 2018). The ethical considerations for this study were formulated in accordance with the guidelines established by Kimmel (1988) and Creswell and Creswell (2018).

Coding was conducted in cycles using NVivo 14 software, following the guidelines suggested by Miles and Huberman (1994), Miles et al. (2014) and Gibbs (2018). Transcripts were coded and analysed immediately after the interviews, allowing the researcher to draw conclusions once saturation was reached (Hennink et al., 2017; Saunders et al., 2018). As I am bilingual, I conducted the semi-structured interviews in Latvian or Russian and subsequently transcribed and analysed them in their respective languages.

Focusing on the paper ‘Bridging compassion and commerce: Veterinarians’ ethical dilemmas in providing care for homeless animals’ subject, codes were generated using affective and exploratory coding methods (Miles et al., 2014). During the process of Cycle 1 coding, 89 open codes emerged; during the second cycle, these were organised into 19 patterns or distinct categories: Attitudes, Homeless Animal, Volunteers, Other Animal, Euthanasia, Emotions, Routine, Education, Laws and Penalties, Role, Companion Animal, Narrative, Finances, Profession, Food and Veterinary Service (FVS), Pain and Death, Beliefs, Violence, and Owner.

For the study ‘Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia’ the coding was organised into three cycles. The codebook for Cycle 1 was developed and included 100 descriptive codes, with four codes allocated to each interview question. Descriptive codes were used to capture the essence of the content to highlight the most important themes and simplify results by grouping them according to topics. Cycle 2 consisted of Attitude–Belief coding and Emotion coding. The volunteer respondents’ sentiments towards veterinarians and inspectors were categorised as Attitude, and volunteer respondents’ individual knowledge, experiences and interpretative perceptions of veterinarians and inspectors were categorised as Beliefs. To investigate interpersonal experiences, codes for positive and negative emotions were incorporated in Cycle 2. Cycle 3 was intended to elucidate relationships among volunteers, veterinarians and veterinary inspectors; this cycle comprised four relationship pattern codes, two for veterinary inspectors (Relationship in the Field of Illegal Breeding and Relationship in the Field of Animal Rescue) and two for veterinarians (Financial Relationship and Moral Value Relationship).

For the study ‘Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia’ the coding was structured into three cycles. The codebook for Cycle 1 was created and comprised 100 descriptive codes, with four codes assigned to each interview question. Descriptive codes were employed to summarise the primary information, emphasising key themes and facilitating the organisation of results by topic. Cycle 2 comprised Values–Beliefs codes. The respondents’ perceptions of moral status and legal rights were classified as Beliefs, whereas their perceptions of companion or homeless animals were grouped as Values. Cycle 3 aimed to clarify the connections between Beliefs and Values while investigating the origins of inconsistencies or similarities among respondents’ perspectives. Cycle 3 comprised four theoretical construct codes: Beliefs-Based Perception of Moral Status; Beliefs-Based Perception of Companion Animals’ Legal Rights; Beliefs-Based Perception of Stray Animals’ Legal Rights; and Values-Based Perception of Animals’ Moral Value.

For the study ‘Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā’ (‘The understanding of animals’ moral status as a catalyst for social justice in Latvia’) the coding was organised into two cycles. As was the case for the article ‘Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary

professionals and animal help volunteers in Latvia', the codebook for Cycle 1 was developed and included 100 descriptive codes, with four codes allocated for each interview question. Descriptive codes were used to capture the essence of the content to highlight the most important themes and simplify results by grouping them into topics. Cycle 2 comprised four theoretical construct codes: Moral Value, Justice Orientation, Power Relationship, and Social Change. This cycle aimed to uncover how volunteers interpret the moral status and ethical treatment of stray animals, and how these beliefs shape their understanding of justice within the framework of institutional biopower. Moral Values codes captured volunteer respondents' individual ethical values and perceptions of the inherent worth of stray animals, whereas Justice Orientation codes focused on how informants engaged with broader social justice concepts. Power Relationship coding identified how volunteers navigated interactions with institutional actors (e.g. veterinarians, inspectors and policymakers), highlighting perceived hierarchies and systemic neglect of stray animals. Social Change coding examined how participants framed themselves as civic agents advocating for moral and structural transformation in Latvian society. This coding cycle emphasised the role of ethical convictions in motivating volunteers' efforts to challenge dominant paradigms and promote the inclusion of animals within the framework of social justice.

2. A CONCISE OUTLINE OF THE CONTENT AND RESULTS OF THE PUBLICATIONS INCLUDED IN THE DISSERTATION

2.1. Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals

The article 'Bridging Compassion and Commerce: Veterinarians' Ethical Dilemmas in Providing Care for Homeless Animals' (Šeiko et al., 2024) published in journal 'Rural Sustainability Research' examines veterinarians' perspectives on their role in preventing violence against homeless animals and the ethical dilemmas they face when treating strays. It highlights the complex dynamics between veterinarians and volunteers who aid stray animals, including the positive view of volunteers' altruistic intentions as well as concerns about financial issues and the perceived commercialisation of animals for fundraising purposes. A key issue that emerges is the fees associated with medical care for stray animals, as it points to potential misunderstandings between veterinarians and volunteers.

This study centres on the beliefs-based ethical decisions, rooted in the idea of animal rights, that veterinary doctors make in ethically challenging situations or during contact with homeless animals that volunteers have brought to clinics. The analysis sheds light on complicated, emotion-influenced relationships between veterinarians and volunteers, as well as on factors that impact a veterinarian's decision-making process regarding homeless animals.

The paper raises three research questions:

- 1) How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations? Specifically, are there any similarities and/or differences in veterinarians' understanding of the concepts of 'rescuing' or 'helping' animals as compared with volunteers?
- 2) What are the veterinarians' beliefs about their involvement in addressing violence against stray animals, and how closely do their beliefs align with their actions?
- 3) What are the key factors that impact veterinarians' decision-making and behaviour when confronted with ethical challenges relating to stray animals in their practice?

2.1.1. How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations?

Veterinarians generally have a positive perception of volunteer organisations, and they acknowledge volunteers' motivations and contributions to helping stray

animals. However, there are also noticeable contradictions in their evaluations. Veterinarians express concerns regarding volunteers' approaches to fundraising, particularly the use of emotionally charged images or the focus on animals with limited chances of adoption. Some veterinarians believe that volunteers' efforts would be more effective if directed toward young, adoptable animals. At the same time, veterinarians recognise the shared belief in the rights or freedoms of homeless animals, despite practical disagreements. Differences also emerge in the perception of the profession, with veterinarians often feeling unfairly criticised by volunteers who do not fully understand the complexities, emotional burden and financial constraints of veterinary practice.

2.1.2. What are the veterinarians' beliefs about their involvement in addressing violence against stray animals, and how closely do their beliefs align with their actions?

Veterinarians believe their involvement in addressing violence against stray animals is closely linked to their core professional responsibilities. They view educating pet owners and the public, advocating for animal rights and reducing animal suffering as essential steps in mitigating violence. These beliefs are generally consistent with their actions, as they strive to provide medical assistance to stray animals, even when they face material limitations. Financial constraints may influence the type of treatment provided, but they do not prevent veterinarians from offering help to wounded or suffering animals. The belief in the equal value of stray and companion animals further reinforces their commitment to assisting homeless animals within the limits of available resources.

2.1.3. What are the key factors that impact veterinarians' decision-making and behaviour when confronted with ethical challenges relating to stray animals in their practice?

When veterinarians are confronted with ethical challenges related to stray animals, their decision-making and behaviour are influenced by several key factors. The primary factor is the level of pain experienced by the animal, which determines the urgency and extent of medical intervention. Their values regarding the rights and moral worth of both domestic and stray animals also play a significant role. In addition, practical constraints (e.g. financial resources, emotional burden and professional stress) impact their decisions. Ethical dilemmas elicit strong negative emotions, reflecting the tension between veterinarians' desire to act in the animal's best interest and the limitations imposed by financial, emotional and societal factors. Despite these challenges, veterinarians' actions are guided by their commitment to animal welfare and their role as advocates for animal rights.

The paper emphasises the essential role of veterinarians in educating owners of companion animals as well as the wider community, stressing their responsibility not only to advocate for animal welfare, but also to improve broader environmental well-being. Veterinarians view their primary obligation as the dissemination of knowledge, the promotion of animal rights and the reduction of suffering. Societal expectations significantly influence veterinarians' perceptions of their role. All informants acknowledged the violation of the rights (or freedoms) of stray animals, particularly due to the high treatment costs for strays in need.

2.2. Perspectives of Animal Welfare Volunteers Regarding Veterinarians and Veterinary Inspectors in Latvia

The article 'Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia' (Šeiko & Ņikišins, 2025) published in journal 'Rural Sustainability Research' explores volunteers' beliefs and attitudes towards veterinarians and veterinary inspectors, aiming to shed light on the complex dynamics within these relationships. The aim of the paper is to examine and understand the perceptions of volunteers who aid homeless animals regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia, specifically focusing on the roles of these professionals in advancing animal welfare and protecting animal rights.

The study of the relationship between the groups is structured around the positive and negative attitudes and beliefs of volunteers in Latvia who assist homeless animals, which are shaped by their everyday interactions with veterinarians and veterinary inspectors. The analysis uncovers the complex perceptions of the aforementioned groups, which are grounded in emotions, assumptions and personal experiences.

The paper raises two research questions:

- 1) How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?
- 2) How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?

2.2.1. How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?

The negative attitude and moral outrage towards inspectors are closely linked to the beliefs of volunteers. Jasper & Poulsen (1995) described the so-called "moral shock", i.e. a trigger for engagement in any action because of a sense of outrage provoked by an event or situation. Osório (2016) observed that moral outrage, caused by political injustice, is typical for animal rights activists. As helping homeless animals is linked to social justice, scholars have described activists' emotional investment in an action of bringing

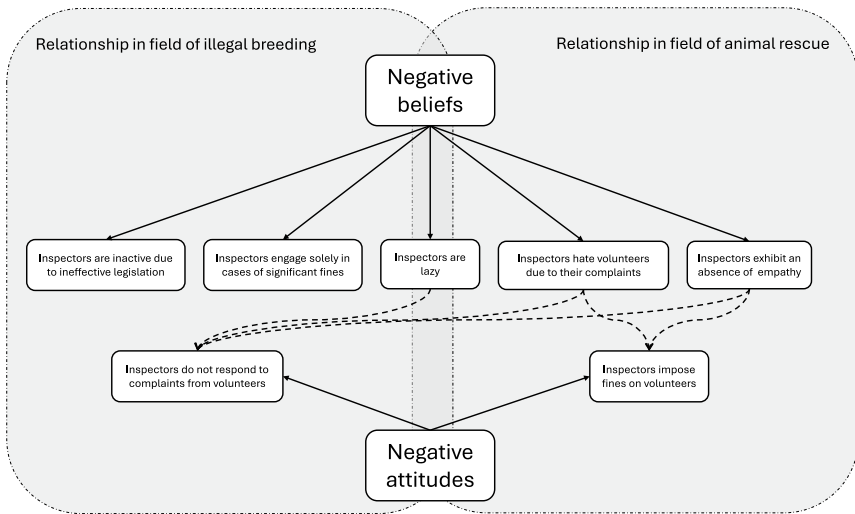

Figure 1. Relationship map with veterinary inspectors

change (Barry & Dordević, 2007; Effler, 2010). The research appears to confirm this observation. The relationship pattern reveals that interactions with veterinary inspectors, such as inspections at volunteers' residences housing rescued animals or responses to volunteers' complaints regarding puppy mills, are characterised by negative feelings indicated by all respondents. No affirmative sentiments regarding FVS inspectors have been identified. Volunteers often hold a negative view of veterinary inspectors, perceiving them as unemphatic bureaucrats. This perception is influenced by mutual interactions, such as inspections at volunteers' homes where rescued animals are housed or responses to complaints about puppy mills. The daily tensions expressed by volunteers highlight a structural issue in which regulatory agencies and grassroots movements have differing approaches to animal welfare. The resulting atmosphere of distrust, rooted in perceptions of institutional stagnation and partiality, hinders legislative collaboration.

The attitudes and beliefs of volunteers regarding veterinary inspectors might be represented schematically (Figure 1).

2.2.2. How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?

In contrast, the relationship between volunteers and veterinarians is complex, as it is influenced by a range of both positive and negative experiences that are attributable to individual contacts in veterinary clinics. This interplay

reflects wider disputes evident in parliamentary debates, where divergent views on animal welfare underscore fundamental problems. It is plausible that volunteers' perceptions of the older generation of veterinarians, who do not share similar emotions or perspectives on the ethical significance of animals, may contribute to the conflict; this was evident, for instance, in the parliamentary sessions in which senior delegates represented the veterinary society. The fact that volunteers' attitudes regarding veterinarians are not as clear-cut as their attitudes toward veterinarian inspectors may result from the fact that volunteers are more inclined to establish personal connections with veterinarians within challenging or harmonious triads involving an animal patient; this, according to prior research on social expectations regarding veterinarians (Rathwell-Deault et al., 2017), facilitates the reduction of friction.

The attitudes and beliefs of volunteers regarding veterinary doctors are represented schematically in Figure 2.

As the research findings reveal that volunteers' perceptions are closely linked to the social justice concerns, this has significant practical implications, especially in shaping animal welfare policy and promoting collaboration among key stakeholders in Latvia. Lawmakers must acknowledge the significance of grassroots volunteer initiatives and integrate their perspectives into legislative revisions, guaranteeing that animal welfare regulations not only seek to save companion animals, but also empower frontline social movements. Furthermore, the revealed negative perceptions should motivate legislative representatives to establish a more empathetic and collaborative framework between volunteers and professionals. This may entail creating training programs for veterinary inspectors that prioritise empathy, communication skills, and comprehension of the distinct issues encountered by volunteers in animal rescue situations.

The study suggests that the interaction between homeless animal help volunteers and veterinary inspectors is primarily negative, characterised by moral outrage and frustration among volunteers. Volunteers view inspectors as passive, devoid of empathy, and primarily concerned with penalising volunteers rather than tackling illegal breeders or imposing penalties instead of preventing welfare problems. The perception of vets is multifaceted, encompassing both

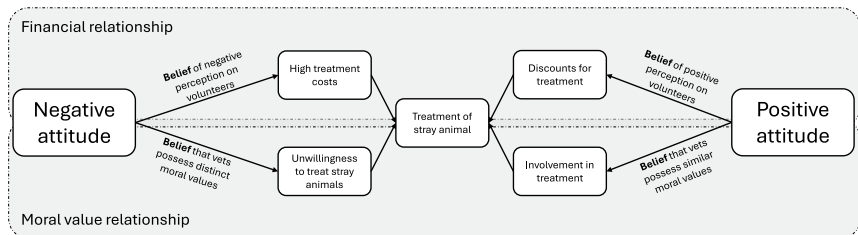

Figure 2. Relationship map with veterinary doctors

positive and negative encounters. Positive perceptions exist for vets who provide medical assistance and discounts for the care of stray animals. Younger vets are usually viewed more positively. Dissatisfaction arises from the perceived lack of engagement by veterinarians and the elevated expenses of treatment. The significance of personal relationships with the veterinarian is also essential.

2.3. Companion or Stray? Conflicting Beliefs of Veterinary Professionals and Animal Help Volunteers in Latvia

The article ‘Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia’ (Šeiko & Možarova, 2025) published in journal ‘Italian Sociological Review’ explores the underlying factors that contribute to the disagreements between volunteers and veterinary professionals regarding the moral status, value and legal rights of both companion and stray animals. Thirty semi-structured interviews offer a detailed comprehension of the distinctions between veterinary professionals and volunteers.

The paper raises two research questions:

- 1) What are the volunteers’ and veterinary professionals’ beliefs regarding the moral status and legal rights of companion and stray animals?
- 2) How do their beliefs about moral and legal status influence their perceptions of companion or stray animals?

2.3.1. What are the volunteers’ and veterinary professionals’ beliefs regarding the moral status and legal rights of companion animal and stray animal?

Informants’ responses to this study’s first research question indicate that volunteers primarily view companion animals as family members, friends or children, underscoring a belief that attributes considerable intrinsic value and moral status to these animals. In contrast, veterinary professionals frequently adopt a utilitarian perspective that highlights the differences between humans and animals, viewing companion animals primarily as entities with designated roles, rather than as family members. Volunteers advocate for equal legal rights for both companion and roaming animals, motivated by a shared belief in the moral obligation to protect all animals, irrespective of ownership status. Veterinary professionals demonstrate a dual perspective: Although some recognise specific legal rights for both categories of animals, the majority believe that strays possess limited rights in practice, due to systemic obstacles encountered in veterinary care. Volunteers’ beliefs are frequently shaped by emotional ties to animals, resulting in a moral advocacy for their rights. In contrast, veterinary professionals ground their beliefs in the Five Freedoms framework (Farm Animal Welfare Council, 2009) and practical considerations of animal welfare, which may conflict with volunteers’ emotional motivations.

2.3.2. How do their beliefs about moral and legal status influence perceptions of companion or stray animals?

The second research question examined whether the beliefs of veterinary practitioners and volunteers concerning the moral and legal status of animals influence their perceptions of companion and stray animals. Volunteers' belief in the intrinsic value of companion animals leads them to regard these animals as deserving of respect and rights akin to human rights. This emotional bond fosters a protective attitude towards both companion and homeless animals. In contrast, veterinary professionals' utilitarian perspective shapes their understanding of animals predominantly through the lens of roles and responsibilities. As a consequence, they frequently prioritise practical welfare needs over emotional factors. These conflicting perspectives on legal rights result in different interpretations of ethical treatment and care for animals. Volunteers promote enhanced legal protections from a moral perspective, whereas veterinary professionals underscore the significance of the Five Freedoms framework. Due to this belief, veterinary professionals primarily focus on fulfilling animals' fundamental needs, rather than their rights. These contradictions sometimes lead to tension between volunteers and veterinary professionals regarding animal welfare. Volunteers may see veterinary decisions as excessively pragmatic or emotionally uninvolved. In return, veterinarians consider volunteer viewpoints to be insufficiently informed in terms of the practicalities of animal care.

This study of stakeholder beliefs reveals notable distinctions between volunteers and veterinary professionals that carry substantial ramifications for the implementation of animal management and welfare policies. Differing beliefs significantly influence the management of stray animal populations, potentially resulting in conflict or ineffective policy outcomes if they are not properly handled; such conflicts also affect legislative reforms aimed at improving the welfare of domestic and stray animals. Thus, these disparate perspectives present obstacles to the development of cohesive and successful policies that fulfil both ethical and practical objectives.

2.4. Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā ('The understanding of animals' moral status as a catalyst for social justice in Latvia')

The article 'Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā' published in 2025 in journal 'Akadēmiskā dzīve' analyses the perspective on the moral status of stray animals, particularly cats and dogs, among animal help volunteers in Latvia and explores the integration of this perspective into the social justice movement. Based on 10 semi-structured interviews with volunteers, this study examines how their beliefs regarding this moral status

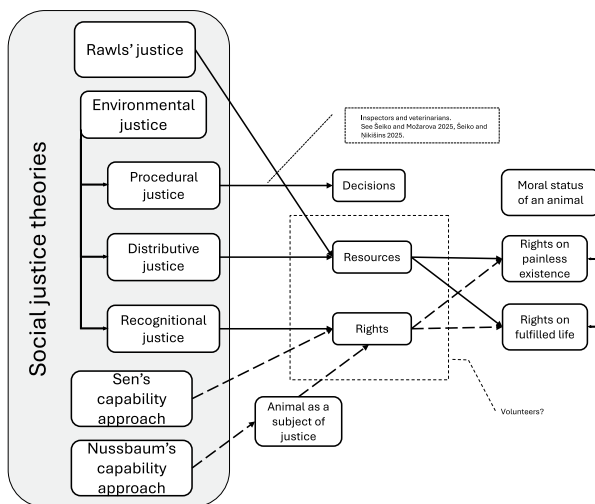

Figure 3. Relationship map of social justice theories and animals' moral status

affect their relationships with institutional power and align with contemporary social justice theories. It also examines how volunteers' endeavours to broaden the notion of social justice and its application to stray animals impact the evolution of animal rights discourse in Latvia.

The article's novelty resides in its interdisciplinary approach, merging animal protection activism with modern social justice theories as articulated by Sen (1999), Rawls (1971) and Nussbaum (2006). Figure 3 illustrates the complementary nature of these theories.

This scheme sheds light on how volunteer activists formulate their moral stance through their subjective interpretation of social justice, and on the fact that they become catalysts for social change by aligning their actions with their ethical beliefs.

The results reveal that in Latvia, volunteering to protect animals is intrinsically connected to the practical application of justice concepts. Informants believe that justice extends beyond humans to encompass animals as morally meaningful entities. The moral status of animals underpins the volunteers' ethical and civic engagement. They regard stray animals as equal members of the community and entities with inherent value deserving of protection, dignity and quality of life. Volunteers confront the perspectives of institutional authorities (i.e. veterinary inspectors, veterinarians, politicians) who prioritise companion animals with owners and thus neglect the welfare of stray animals. They perceive this disparate treatment to be an injustice rooted not in an objective evaluation of needs, but rather in a moral hierarchy of status that systematically devalues stray animals.

2.5. The relationship between the published articles and theses for defence

The four articles described above offer empirical evidence and provide a theoretical basis for the three principal theses argued in this dissertation. Each paper examines a particular facet of the relationships between Latvian animal welfare volunteers and veterinary professionals, enhancing comprehension of their moral, social and institutional dynamics. The principal findings are summarised below and associated with the relevant theses:

Thesis 1: The perception of animals' moral status among Latvian volunteers and veterinary professionals is linked to their understanding of social justice

This thesis is substantiated by the publication 'Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā', which illustrates that volunteers' perceptions of the moral status of stray animals are integrated within wider frameworks of social justice. The research indicates that volunteers perceive animals to be entities of moral value, entitled to rights and dignity, and that their actions are motivated by an ethical obligation to advocate for justice beyond human interests.

This is further supported by study 'Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia', which examines the moral and legal perspectives of volunteers and veterinary professionals. Volunteers' emotionally driven perspective on animals as family members contrasts with the utilitarian, welfare-oriented approach of professionals. These differing moral frameworks represent distinct interpretations of justice and responsibility with regard to animals.

Thesis 2: The discord between volunteers and veterinary professionals is rooted in the distribution of power in Latvian society

The paper 'Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia' examines the moral outrage and distrust that volunteers exhibit toward institutional authorities, particularly veterinary inspectors, whom they view as being passive and lacking empathy. Findings indicate that the conflict extends beyond interpersonal issues, as it is rooted in wider structural inequalities and power dynamics between grassroots actors and state institutions.

The paper 'Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals' further contributes to this discussion by illustrating how veterinarians perceive a lack of understanding on the part of and experience pressure from volunteers who may not fully grasp the financial and emotional challenges inherent in veterinary practice. This professional tension illustrates underlying systemic asymmetries and conflicting authority structures within the animal welfare sector.

Thesis 3: The conflicting views of volunteers and veterinary professionals regarding the moral status of animals drive animal welfare social movements in Latvia

The paper 'Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia' demonstrates that divergent ethical perspectives on the moral value of animals result in significant disagreements concerning their treatment, care and legal protection. These differences influence daily interactions and function as the ideological foundation for advocacy and activism.

The paper 'Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā' substantiates this by positioning animal rights activism within the context of social justice movements. Volunteers view their efforts as a moral obligation, and the perceived institutional injustices that stray animals face drive collective action that focuses on systemic reform.

This synthesis of the publications demonstrates how empirical findings from each paper directly support the three central theses of the dissertation. Their analyses elucidate the intricate relationships among ethical beliefs, institutional roles and social structures that influence animal welfare practices and activism in Latvia.

3. RESULTS AND DISCUSSION

This chapter outlines the empirical findings of this dissertation and analyses them through relevant sociological theories and conceptual frameworks. It is structured to systematically address the seven research questions introduced above, each of which focuses on a specific aspect of the beliefs, attitudes and practices of veterinary professionals and volunteers in Latvia. These questions are fundamental to the analysis and establish a framework for examining the intersections of moral status, legal rights, institutional roles and personal emotions within the context of stray animal welfare.

To prevent fragmentation and improve clarity, the chapter is organised into seven primary analytical sections, each aligned with one of the research questions. Each section presents findings from the semi-structured interviews, utilising the conceptual frameworks introduced previously in the 1.chapter, including social justice theory (Nussbaum, Rawls, Sen), biopower (Foucault), symbolic power and capital (Bourdieu) and social movement theory. The discussion of each research question illustrates how the empirical data substantiate the overarching theses for defence proposed in this dissertation:

- 1) The perception of animals' moral status among Latvian volunteers and veterinary professionals is linked to their understanding of social justice.
- 2) The discord between volunteers and veterinary professionals is rooted in the distribution of power in Latvian society.
- 3) The conflicting views of volunteers and veterinary professionals regarding the moral status of animals drive animal welfare social movements in Latvia.

Rather than presenting each in a distinct chapter or section, these theses are incorporated throughout the discussion that follows. The conclusion of each analytical section emphasises the significance of the findings in relation to one or more of these theses. This structure ensures that the chapter addresses the research questions while constructing a comprehensive argument that supports the dissertation's core claims.

The chapter concludes with a synthesis that explicitly connects the empirical insights from all seven sections to the three theses for defence. This strengthens the consistency of the research and its contributions to political sociology, animal ethics and social movement studies.

3.1. Beliefs About Moral Status and Legal Rights of Companion and Stray Animals

This study's first research question was 'What are the beliefs of volunteers who help homeless animals veterinary professionals regarding the moral status and legal rights of companion animals and stray animals?' Drawing on

qualitative data from interviews and published analyses, this section highlights the contrasting moral frameworks and interpretations of legal entitlements that shape stakeholder perceptions.

Cycle 2 consisted of Value-Belief codes. Respondents' perceptions of moral status and legal rights were classified as Beliefs, whereas their perceptions of companion or homeless animals were grouped as Values. Cycle 3 aimed to clarify the connections between Beliefs and Values while investigating the origins of inconsistencies or similarities in respondents' perspectives. Cycle 3 comprised four theoretical construct codes: Beliefs-Based Perception of Moral Status; Beliefs-Based Perception of Companion Animals' Legal Rights; Beliefs-Based Perception of Stray Animals' Legal Rights; and Values-Based Perception of Animals' Moral Value.

Analysing these perspectives through the lens of modern social justice theory – particularly the frameworks developed by Fraser (2009), Sen (1999), Rawls (1971) and Nussbaum (2006) – reveals that these different viewpoints reflect broader ideological divides within justice discourse. These frameworks highlight that volunteers and veterinary professionals adhere to distinct interpretations of justice. Specifically, volunteers tend to prioritise emotional and moral responsibilities, whereas veterinary professionals emphasise institutional and pragmatic considerations.

Rawls' (1971) *A Theory of Justice* emphasises equity, ethical responsibility and the protection of vulnerable groups. Although originally designed for human societies, Rawls' framework can also be applied to animal welfare, particularly in the context of the unequal treatment of companion and homeless animals. It is closely linked with responses from informants that indicate that volunteers primarily view companion animals as family members, friends or children; this, in turn, underscores a belief that attributes considerable intrinsic value and moral status to these animals. This viewpoint corresponds with Abbate's (2023) concept of a hybrid moral perspective, which emphasises the intrinsic value of companion animals relative to other classifications within the socio-zoological scale (DeMello, 2021). Here, volunteers' belief regarding intrinsic value falls under the framework of Nussbaum's (2006) capabilities approach, which broadens the concept of justice by emphasising the intrinsic value of all sentient beings. She has argued that justice involves not only preventing suffering but also creating conditions that allow animals to lead fulfilling lives.

Veterinary professionals frequently adopt a utilitarian perspective that highlights differences between humans and animals, viewing companion animals primarily as entities with designated roles, rather than as family members. As examined by Plumwood (2002), Seshadri (2012) and Torrez (2013), the belief that a pet is an animal rather than a person reflects a cultural dichotomy between humans and non-humans and contributes to systemic patterns of dehumanization. This fundamental difference in perception illustrates the hierarchy of the socio-zoological scale. Sen (1999) argued that different groups face unique

conditions that require context-specific solutions. This concept is particularly relevant to the differing circumstances of companion and stray animals, which are based on beliefs regarding their moral status. Companion animals generally receive adequate care, a home and veterinary attention, which enables them to meet their species-specific needs. The structured approach adopted by veterinary professionals significantly enhances these animals' capabilities. In contrast, homeless animals experience extreme vulnerability, deprivation and suffering. Their inconsistent access to food, shelter and medical care severely limits their ability to achieve basic well-being.

When exploring informants' beliefs regarding the legal rights of companion animals, the analysis indicated that only one volunteer believes that animals have rights, but they are still subordinate to humans. All informants asserted that stray animals, such as cats and dogs, possess the same legal rights as companion animals. Volunteers' beliefs are also frequently shaped by emotional ties to animals, resulting in moral advocacy. Volunteers exemplify Rawls' (1971) concept of ethically driven individuals by advocating for the rights of homeless animals and promoting adoption. Their efforts to raise awareness, gather resources and improve the welfare of stray animals align with Rawls' premise that marginalised groups (homeless animals, in this case) deserve special attention. Volunteers advocate for equal legal rights for both companion and roaming animals, motivated by a shared belief in the moral obligation to protect all animals, irrespective of ownership status; in contrast, those in the veterinary field frequently perceive these rights as restricted. This corresponds with Wacks' (2024) observation that animal rights frequently appear to be secondary to human rights, underscoring the persistent discussion regarding the extent and relevance of animal rights. The coding revealed that these distinctions were clearly expressed through Beliefs-Based codes assigned to perceptions regarding the legal rights of both companion and stray animals, thus illustrating deep divergence in perceived entitlements. Variations in these perceptions can be partially linked to informants' educational and professional experiences. Volunteers' belief that stray animals deserve rights akin to those of companion animals likely arises from a moral rights viewpoint that advocates for universal application of certain rights.

Findings indicate that emotions – specifically anger, empathy and frustration – are essential to motivating volunteers and strengthening their dedication to improving animal welfare in Latvia. The tension between volunteers and veterinary inspectors illustrates how feelings of anger and injustice fuel the volunteer movement. Volunteers believe that inspectors disregard their concerns about unlawful breeding, and their frustration with perceived bureaucratic inertia has fostered collective 'angry empathy'. This emotional response has reinforced volunteers' commitment to saving stray animals and strengthened their conviction that the existing system is unjust. The emotional solidarity among volunteers illustrates van Stekelenburg and Klandermans'

(2017) concept of collective identity within social movements. Volunteers have established a strong group identity based on their shared belief that homeless animals deserve equal treatment and care. According to Klandermans et al. (2004), frustration caused by a belief in systemic injustice enhances motivation to protest, particularly when individuals feel that their collective action can address grievances.

Veterinary professionals demonstrate a dual perspective: Although some recognise specific legal rights for both categories of animals, the majority believe that strays possess limited rights in practice, due to systemic obstacles encountered in veterinary care. The finding that veterinary professionals often prioritise companion animals over stray animals suggests a conflict within this framework. From a Rawlsian (1971) perspective, the systemic disregard for stray animals constitutes a violation of justice – one that perpetuates social inequities within the socio-zoological hierarchy. The findings of this study reveal that veterinary inspectors act as agents of procedural justice, enforcing animal protection regulations and preventing cruelty and neglect. Their role embodies the institutional responsibility to uphold fairness in public policy. Thus, they embody Rawlsian justice by ensuring that all animals have fair access to medical care, regardless of their ownership status. Although some veterinary professionals were observed to prioritise companion animals due to practical constraints, many demonstrated an awareness of their obligation to provide essential medical treatments to homeless animals.

Veterinary professionals ground their beliefs in the Five Freedoms framework and practical considerations of animal welfare, which may conflict with volunteers' emotional motivations. Veterinary professionals' comprehension of the Five Freedoms, shaped by their formal education, often results in a focus on fulfilling animals' fundamental needs, rather than adopting a broader perspective on legal rights. Although veterinary doctors provide essential medical treatment, their approach may fall short of Nussbaum's (2006, 2013) concept of dignity if they fail to consider an animal's emotional well-being. Similarly, veterinary inspectors enforce the Latvian Animal Welfare Act, ensuring minimum welfare standards, but their role does not extend to proactive measures that enhance the overall well-being of homeless animals. Nussbaum's framework highlights the ethical limitations of justice models that focus solely on survival. The perception among some veterinarians that stray animals are 'less deserving' of medical care or that volunteers are 'emotionally driven' reflects a failure to acknowledge animals' emotional and social needs. This moral undervaluation was especially visible in the coding of Values-Based perception of animals' moral value, which revealed a clear discrepancy between professional pragmatism and volunteer empathy.

It appears that veterinary professionals function under a more limited legal rights framework, indicating that there is a need for enhanced recognition and formalization of animal rights within legal settings. Veterinary professionals'

emphasis on welfare frameworks (e.g. the Five Freedoms) represents a pragmatic, yet limited, interpretation of justice. Although ensuring animals' fundamental welfare is crucial, this approach does not fully acknowledge a broader ethical responsibility to enhance animals' capacities. Volunteers' moral advocacy attempts to bridge this gap by emphasising emotional welfare, social interaction and increased survival opportunities for stray animals. Veterinary professionals' appeal to the Five Freedoms guidelines highlights the present condition of animal welfare rights. Although these freedoms may be viewed as foundational welfare principles, rather than legal rights, the advocacy and discourse surrounding them can be interpreted as a component of the broader movement aimed at formalizing new rights.

The analysis of stakeholder beliefs concerning moral status and legal rights indicates that these positions are rooted in differing philosophical commitments to justice that transcend individual perspectives. Coding in Cycles 2 and 3 helped to trace how Beliefs and Values combine to shape these philosophical standpoints. These differences were patterned, rather than random, with volunteers clustering around moral and emotional Values-Based coding, and veterinarians clustering around belief codes rooted in pragmatic or regulatory reasoning. These distinctions do not represent mere ethical disagreements, but rather distinct interpretations of vulnerability, responsibility and legitimacy within Latvian society. Volunteers function within an ethico-political framework that emphasises the importance of recognising and addressing the needs of the most marginalised populations. Their advocacy transcends emotional appeal; it embodies a calculated moral position that opposes institutional indifference, with the objective of redefining which entities merit social and legal acknowledgment.

Although veterinary professionals are not indifferent to animal suffering, they operate within a justice model that is limited by institutional roles, legal compliance and clinical pragmatism. This model thus restricts justice to operational and legal feasibility, frequently omitting wider relational and affective aspects. The outcome is a structurally conservative interpretation of justice that reinforces established legal classifications and prioritises stability rather than redistribution.

This fundamental opposition of justice frameworks indicates a moral and institutional gap, wherein one side aims to broaden moral consideration beyond established norms, and the other is responsible for enforcing norms shaped by existing legal and bureaucratic systems. This conflict involves not only the treatment of animals but also the societal determination of the validity of various claims to justice. Volunteers' convictions contest the notion that legal ownership is essential for moral standing, whereas veterinary professionals find themselves –occasionally uneasily – situated within frameworks that persist in adhering to this assumption.

Thus, the thesis that the perception of animals' moral status among Latvian volunteers and veterinary professionals is linked to their understanding of social

justice is substantiated through both the contrast between the Beliefs of these two groups and the profound structural implications inherent in these beliefs. The application of Values–Beliefs coding frameworks clarifies how deeply embedded these disparate ideologies are and how they intersect with institutional roles and civic action. The differing interpretations of justice between volunteers and veterinary professionals illustrate broader societal tensions in Latvia regarding the scope, subjects and agents of justice; these tensions are particularly evident in the domain of animal welfare.

3.2. How do these beliefs about moral and legal status influence perception of companion or stray animals?

The analysis in this section further supports the first thesis that the perception of animals' moral status among Latvian volunteers and veterinary professionals is linked to their understanding of social justice. Specifically, beliefs regarding animals' moral and legal status not only influence how volunteers and veterinary professionals perceive companion and stray animals but also shape their expectations regarding the fair distribution of care, protection and institutional resources. Their differing justice frameworks produce conflicting perceptions of which animals are worthy of care and why. To examine these patterns, the Cycle 2 of analysis applied Values–Beliefs coding, where beliefs about moral status and legal rights were categorised as Beliefs, and perceptions of companion or stray animals were grouped under Values.

Beliefs-Based perspectives regarding companion or stray animals, varies between volunteers and veterinary professionals. The responses regarding perceptions of animals' value reveal a complex understanding that is influenced by beliefs about moral status and legal rights. Cycle 3 codes (e.g. Beliefs-Based Perception of Moral Status and Values-Based Perception of Animals' Moral Value) clarified how volunteers constructed moral hierarchies based on emotional connection and sentience, whereas veterinarians adhered to welfare norms grounded in professional ethics. Volunteers typically ascribe individuality and sentience to animals, perceiving them as equals or partners, which demonstrates a sympathetic and intrinsic valuation rooted in a moral framework that emphasises animals' distinct emotional capabilities. This corresponds with Nussbaum's (2006) capability approach and with other overarching ecofeminist theories that underscore an ethic of care and moral consideration for non-human beings (Donovan & Adams, 2007).

Volunteers' belief in the intrinsic value of companion animals leads them to regard these animals as deserving of respect and rights that are akin to human rights. This emotional bond fosters a protective attitude towards both companion and homeless animals. In contrast, veterinary professionals' utilitarian perspective shapes their understanding of animals predominantly through the lens of roles and responsibilities. Consequently, they frequently prioritise

practical welfare needs over emotional factors. These diverging orientations were captured through the Cycle 3 codes for Beliefs-Based perception of companion animal's legal rights and Beliefs-Based perception of stray animal's legal rights. Conflicting perspectives on legal rights result in varied interpretations of ethical treatment and care for animals. Volunteers promote enhanced legal protections from a moral perspective, whereas veterinary professionals underscore the significance of the Five Freedoms framework. This belief leads veterinary professionals to focus primarily on fulfilling animals' fundamental needs, rather than securing their rights. These contradictions sometimes lead to tension between volunteers and veterinary professionals regarding animal welfare. Volunteers may see veterinary decisions as excessively pragmatic or emotionally uninvolved. In turn, veterinarians consider volunteer viewpoints to be insufficiently informed about the practicalities of animal care.

As explored earlier in the dissertation, Sen (1999) maintains that justice requires tailored strategies to address inequalities. Informants' beliefs regarding moral status also influence their perceptions of companion and stray animals as objects of resource (e.g. food, shelter and medicine) distribution. In the coding process, these perspectives were reflected through the intersecting use of Values-Based and Beliefs-Based codes, especially where respondents linked their moral stance to practical concerns about distributive fairness. The findings reveal that conflicts between beliefs are fundamentally rooted in issues of distributive justice. Drawing on Fraser's three-dimensional model of justice and the environmental justice framework (Burnham et al., 2013; Grasso, 2007; Martin, 2013; Popke et al., 2016), distributive justice emphasises the fair allocation of resources, responsibilities and liabilities. A key tension identified in this research arises from the unequal distribution of veterinary resources and public support, leading to a system in which companion animals that have owners receive better care and protection than stray animals. Theoretical coding in Cycle 3 confirmed this structure by linking moral beliefs to disparities between both perceptions of legal rights and value assessments. This disparity highlights an ongoing injustice, as homeless animals – lacking legal owners or advocates – are systematically deprived of essential welfare resources.

The conflict between volunteers and veterinary professionals reflects a deeper ideological divide between moral responsibility and pragmatic resource management. Volunteers' beliefs lead them to see stray animals as a marginalised group, excluded from fair resource distribution due to their lack of legal status and direct representation. This perception was explicitly coded as a values-based perception of animals' moral value intersecting with beliefs-based limitations on legal rights for strays. Based on their beliefs regarding differences in moral status, veterinary doctors often prioritise companion animals in their clinical practice. Such decisions are shaped by institutional frameworks such as the Five Freedoms, which focus on the welfare of animals with identified owners. Some veterinarians perceive stray animals as 'less deserving' patients due to their

uncertain prognosis, unpredictability and lower likelihood of treatment success. Although this pragmatic stance is rational within a clinical context, it reinforces systemic inequity by limiting access to medical care for homeless animals.

A study of stakeholder beliefs uncovers notable distinctions between volunteers and veterinary professionals; these differences carry substantial ramifications for the implementation of animal management and welfare policies. Divergent beliefs significantly influence the management of stray animal populations, which may result in conflict or ineffective policy outcomes if not properly handled, as well as affecting legislative reforms aimed at improving the welfare of domestic and stray animals. These ideological divergences were systematically identified through Cycle 3 analysis, where the mapping of relationships between Beliefs and Values codes exposed consistent gaps in policy expectations and interpretations of justice. This presents obstacles to the development of cohesive and successful policies that fulfil both ethical and practical objectives. Volunteers argue that veterinary inspectors, who are responsible for implementing public policy and enforcing animal protection laws, exacerbate disparities in resource allocation. Inspectors primarily focus on enforcing legal restrictions to ensure adequate care for companion animals while managing stray populations through programmes that focus on neutering, euthanasia or disease prevention. This emphasis on risk mitigation, rather than enhancing animal welfare, aligns with Fraser's (2009) notion that marginalised groups are systematically excluded from equitable access to resources. In response to these inequities, volunteers have emerged as key advocates of redistributive justice. Their efforts to provide food, medical care and shelter for homeless animals directly challenge systemic inequalities in resource allocation. Their belief that all animals, regardless of ownership, deserve equal access to care underscores a commitment to rebalancing welfare resources in favour of marginalised homeless animals.

Volunteers' aid to homeless animals embodies the fundamental principles of social citizenship as articulated by Marshall (1950) and further elaborated by Lister (2003). Volunteers perceive their participation in animal welfare not merely as an act of kindness but as a civic obligation – a moral duty arising from their conviction that animals possess intrinsic value and deserve protection. Their tireless efforts in rescuing, feeding and protecting stray animals underscore their involvement in a grassroots initiative driven by collective ethical belief. This ethical stance was captured through consistent values-based codes that emphasised the moral standing and emotional worth of stray animals, often in sharp contrast to the practical beliefs held by veterinary professionals.

The concept of social citizenship extends beyond legal rights to include participation in civil society through collective action (Hearn & Hobson, 2020). In this context, Latvian volunteers serve as catalysts for social change, challenging institutional norms that prioritise human interests over animal welfare. Their opposition to veterinary professionals' pragmatic approach reflects their belief

that stray animals should be acknowledged as moral entities with distinct rights and protections. This aligns with Cochrane's (2020) notion of cosmozoopolis – a society in which animals and humans coexist as members of a collective political community. Volunteers' frustration with veterinary professionals, who focus on practical welfare rather than moral advocacy, reflects the grievance-based mobilisation that Klandermans et al. (2004) have described, wherein individuals feel compelled to act due to a sense of injustice. As highlighted in the coding structure, these grievances consistently emerged at the intersection of Beliefs-Based and Values-Based codes, revealing how emotionally charged beliefs about animal dignity evolve into collective action aimed at redressing systemic inequalities.

3.3. How do veterinarians perceive and evaluate the role of volunteer organisations?

The code category 'Volunteers' contains four codes: Relationship with Volunteers, Common With Volunteers, Contradictions With Volunteers, and Perceptions of Volunteering as a Business. Exploring veterinarians' perception and evaluation of the role of volunteers, by focusing on the hierarchy charts of intersecting codes and analysing the items coded for Relationship With Volunteers, it becomes apparent that this is also associated with two Emotion codes – Beliefs Toward Violence and Financial Matters. Participants primarily spoke about their positive attitude regarding volunteers' motivations and shared stories about volunteers who have brought stray animals to their clinics. Veterinarians acknowledge that financial considerations significantly impact both the field of veterinary medicine as a whole and the capacity to offer aid to homeless animals, specifically. Simultaneously, they dismiss volunteers' criticism of their refusal to provide medical care to stray animals without compensation. This subject will emerge as a major topic in discussions regarding points of discrepancy with activists, and it aligns with the findings of Kipperman et al. (2021) findings regarding the perception of veterinarians as professionals who place greater importance on financial profit than on animal welfare.

Points of contradiction between veterinarians and volunteers persist with a predominant focus on codes such as Negative Emotions, Perspectives on Violence, Pain, Financial Matters, and Rights of Homeless Animals. The subject of the Euthanasia code also arises. This concept can also be represented through detailed and engaging stories that explain veterinarians' belief that it is rude to claim that they pursue their job solely for financial gain, even from a strictly economic perspective: An individual dedicates 6 years to their studies and continues to invest significant effort in their profession throughout their life after graduation. Also because of emotional stress, suicide rates are high within the profession. The increased level of stress and emotional burden experienced by veterinarians is consistent with the conclusions drawn by Rathwell-Deault et al.

(2017), who observed that veterinarians encounter substantial ethical issues, particularly in relation to euthanasia.

This concept is expanded upon under the perspective of viewing volunteering as a sort of business. Within the context of this perception, such codes as Negative Emotions, Pain, Violence, Financial Matters, Laws, and Euthanasia are prevalent. Veterinarians argue that volunteers use aged or chronically ill animals to get donations from sympathetic individuals. According to the participants, it is not worthwhile to make extensive efforts to prolong the life of a disabled animal, especially if it is unlikely to be adopted. Instead, it would be better to allocate the received donations towards sterilising and treating young animals that can be easily socialised.

However, veterinarians' devotion to volunteers is also common, as exemplified by codes such as *Positive Emotions*, *Role in the Preservation of Animal Rights*, and *Beliefs About Homeless Animals' Rights*. Like volunteers, doctors hold the belief that homeless animals possess inherent rights, although some of them argue that it is more accurate to refer to these as 'freedoms' rather than 'rights', which are frequently constrained or violated because of human actions. In terms of comparing the rights of domestic and homeless animals, several veterinarians claimed that domestic animals also lack certain rights that stray animals possess, such as the freedom to hunt and take extensive walks. The belief in the inherent rights or freedoms of homeless animals supports the broader ethical framework within which veterinarians operate, as both Graaf (2005) and McClacken et al. (2023) have elucidated. This framework emphasises the advocacy role of veterinarians, not only in relation to pets but also to homeless animals, linking their professional obligations to wider animal welfare objectives.

Figure 4 schematically represents veterinarians' attitudes and beliefs regarding volunteers.

These findings substantiate my second thesis: The discord between volunteers and veterinary professionals is rooted in the distribution of power in Latvian society. Although both groups share a commitment to animal welfare, conflicts between them arise not only from differing practical approaches but also from deeper structural inequalities in symbolic, cultural and institutional power.

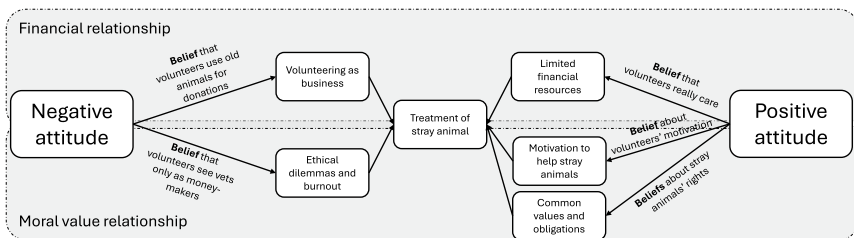

Figure 4. Map of volunteers' perception

Bourdieu's concept of symbolic power helps to explain the discord between volunteers and veterinary practitioners. Veterinary professionals hold institutional authority, granting them the power to define what constitutes adequate animal welfare and reinforcing their dominance within the social sphere. Their expertise, grounded in medical knowledge and reinforced by professional licensing, establishes them as the primary decision-makers in animal care. This institutional prestige enables veterinary practitioners to set standards for which animals deserve resources, attention and life-saving interventions.

The tension is further heightened by differences in cultural capital, which shape how volunteers and veterinary professionals perceive their roles in animal welfare. Veterinary practitioners possess specialised education, scientific knowledge and access to regulatory frameworks, all of which are essential components of cultural capital that grant them authority. This expertise legitimises their ability to determine animals' medical needs, and it positions them as rational, informed decision-makers.

The tension escalates when these symbolic frameworks clash. Veterinary professionals' symbolic authority, which is based on their medical expertise and adherence to established welfare frameworks, often conflicts with the emotional advocacy of volunteers, who may be perceived as unreasonable or naïve. Conversely, volunteers' moral commitment to caring for stray animals positions them as challengers to what professionals view as an impersonal and pragmatic veterinary system. This debate reflects Bourdieu's argument that rival social groups compete to establish their own symbolic interpretations of moral order, particularly within institutional power structures.

3.4. Veterinarians' Role in Addressing Violence Against Stray Animals

While examining veterinarians' perspectives on their role in addressing violence against homeless animals, NVivo provided a visualisation that highlighted the key role of veterinarians in educating pet owners and society. According to respondents, the veterinarian's function is defined by expertise, given that the owner lacks or has minimal knowledge about the animals, which makes it challenging for them to comprehend certain things. This issue is not only pertinent in the context of medical treatment and animal welfare but also from the perspective of environmental health. Addressing the health of individual patients contributes to the overall well-being of society, for example by preventing zoonotic diseases.

This educational and regulatory role also positions veterinarians as biopolitical agents within a broader system of symbolic and institutional power, within which they are tasked with managing not only animal health but also public risk. As Foucault's theory of biopower suggests, power operates not only through coercion but through the normalisation of life-preserving practices.

Veterinarians play a critical role in reinforcing these norms, determining which lives are treated and which are excluded from care. This dual role is crucial, as highlighted by Dolby and Litster (2015), who argued that veterinarians should be seen not only as medical professionals, but also as educators who can influence public perceptions and behaviours related to animal welfare. Yet this role is not without tension, especially when biopolitical authority conflicts with grassroots moral claims that advocate for the ethical treatment of all animals, regardless of legal ownership. This dual role can help bridge the gap between veterinary practice and animal rights activism.

Semi-structured interviews allowed for the building of rapport with respondents and facilitated the exploration of intricate intersections between perspectives on the rights of homeless animals and their choices within the context of medical reality. All informants acknowledged the existence of rights (or freedoms) in homeless animals, which individuals (including former owners) violate in numerous ways. The empathetic dedication to animals in need of medical assistance, along with an understanding of veterinarians' role in helping reduce pain, confronts the challenging truth of the monetary costs of veterinary medicine.

Here, the limits of medical care become evident, not only in terms of financial barriers, but also in ethical boundaries shaped by institutionalized power. This growing mental load and the resulting burnout are critical issues that reflect the broader ethical quandaries and emotional burdens that veterinarians face, as Moses et al. (2018) have detailed. Although the veterinarian's main mission is the welfare of animals, rather than financial concerns, this study revealed that they experience a growing mental load when they face ethical challenges while providing medical care within their limitations. These limitations, however, are not solely resource-based; they are also imposed by biopolitical structures that determine whose pain is treated and whose is normalised or neglected. Exploring burnout related to these emotions may serve as a compelling subject for future research.

Examining the overlap of perspectives between volunteers and veterinary professionals on the role in decreasing violence, the themes Primary Obligation of the Profession, Driving Force Behind Choosing a Profession, and Essential Steps to Mitigate Violence were discussed. In addition, the Pain code was included in the analysis as it highlighted the narrative regarding the veterinarian's role in reducing pain – something that was frequently addressed in the interviews.

Figure 5 schematically represents veterinarians' beliefs regarding their role in addressing violence against stray animals.

These findings also support the thesis that conflicting views between volunteers and veterinary professionals regarding the moral status of animals drive animal welfare social movements in Latvia. Volunteers frequently challenge this biopolitical framework by questioning the authority of veterinary professionals

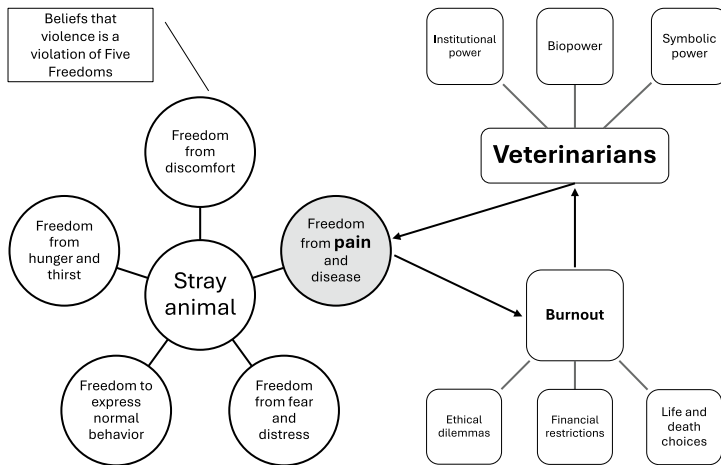

Figure 5. Map of veterinarians' beliefs regarding their role in addressing violence

in deciding which lives are valued and which are disregarded. By opposing euthanasia practices and advocating for the legal protection of stray animals, volunteers contest the standards that veterinary professionals uphold. This moral stance aligns with grassroots resistance to biopolitical control, in which marginalised groups (in this case, stray animals) are redefined not as mere objects to be regulated, but rather as subjects deserving of ethical consideration.

3.5. What key factors influence veterinarians' decision-making and behaviour when faced with ethical challenges related to stray animals in their practice?

The Matrix Coding Query revealed that veterinarians consider educating owners, advocating for animals' rights and minimising pain to be in line with their core professional responsibilities. Based on the previously examined studies, I focused on veterinarians as animals' legal representation and on the perception of animals as patients. The perception of animals as patients might influence how veterinarians treat them, and this may reflect their status as one that is similar to that of human patients. This perception aligns with the biocentric model described by Rollin (2006), which views animals as moral beings deserving of ethical consideration similar to that of humans.

A Word Frequency Query was conducted (Figure 6) to explore the correlation between veterinarians' view of their own positions and their actual actions in aiding homeless animals, as well as the factors (including ethical dilemmas) that influence their decision-making process. The Word Cloud displayed the commonly utilised phrase 'of course'.

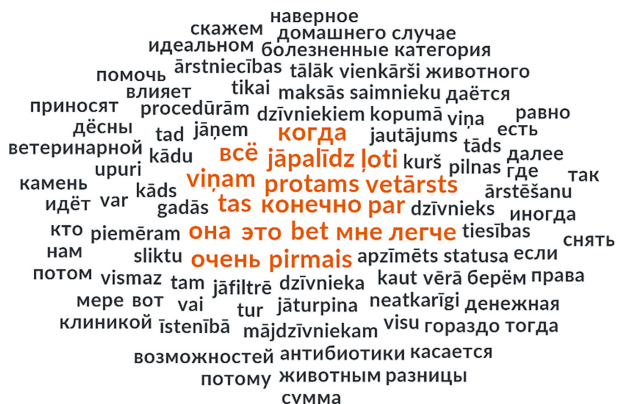

Figure 6. Word Cloud visualization for Word Frequency Query (interviews in Latvian and Russian)

The Text Search Query revealed that the word usage context is associated with assisting a homeless animal, irrespective of material resources. When veterinarians encounter financial challenges, they may turn to volunteer organisations for material assistance or opt for the most affordable medication, but they never refuse to provide help to the wounded animal. The Matrix Coding Query revealed that the main factor in the decision to provide treatment for wounded or ill homeless animals is the level of pain they are experiencing. The analysis also demonstrates that respondents believe that there is no distinction between a companion animal and a stray animal. Consequently, they argue that the medical treatment provided should be equivalent for both.

When examining ethical dilemmas, it becomes evident that there is a significant correlation with Emotion codes, particularly negative emotions. Therefore, it can be assumed that ethical challenges involving stray animals elicit negative emotions in veterinarians.

However, when resolving these dilemmas, doctors are guided by their values regarding the rights of domestic and stray animals; these values shape their beliefs about the moral worth of the animals. In addition, their actions are influenced by their beliefs about the veterinarian’s role in advocating for animal rights and the primary objective of the profession.

This section’s findings reinforce and expand upon the conclusions from Sections 3.1 and 3.2, demonstrating that veterinarians’ ethical decisions are rooted in their perception of animals as patients and their dedication to minimising suffering. The belief that both stray and companion animals experience pain similarly, coupled with the assertion that all warrant equal medical care, reflects the fundamental utilitarian and biocentric principles discussed earlier in this dissertation. This section demonstrates that, although Section

3.1 highlighted the institutional and pragmatic framing of legal rights among veterinary professionals, in practice, ethical motivation often takes priority over legal or economic constraints, especially in situations that involve acute suffering. This seemingly egalitarian approach does not completely correspond with the volunteers' broader justice framework (Section 3.2), which emphasises emotional connection, intrinsic value and social advocacy. Volunteers prioritise distributive justice and moral responsibility, whereas veterinarians focus on functional care and their institutional roles. The tensions between stakeholders' priorities highlight the complex and intersecting moral frameworks within which both actors function; this indicates that although there are commonalities, especially regarding the necessity of reducing suffering, their overarching narratives of justice and views on moral status differ significantly.

Veterinarians' perception of pain equivalence in stray and companion animals is primarily confined to their medical expertise. Although this informs clinical decisions in acute care contexts, it does not significantly alter their overarching views on animals' legal rights or inherent moral value. In this context, pain serves as a clinical metric, rather than a moral equaliser, and does not consistently result in advocacy for enhanced legal protections for stray animals. Veterinarians' decisions are influenced by their compassion and professional ethics, as well as by structural norms that constrain their moral agency, reinforcing the systemic and belief-driven distinctions discussed in previous sections.

3.6. How do volunteers perceive the role of veterinary inspectors in protecting animal rights?

Negative attitudes toward and moral outrage regarding inspectors are closely linked to volunteers' beliefs. Jasper and Poulsen (1995) described the so-called 'moral shock' – a trigger for engagement in any action because of a sense of outrage provoked by an event or situation. Osório (2016) observed that moral outrage, caused by political injustice, is typical among animal rights activists. Because helping homeless animals is linked to social justice, scholars have described activists' emotional investment in an action of bringing change (Barry & Dordević, 2007; Effler, 2010). This study appears to confirm this observation. Cycle 2 of this analysis used Attitudes–Beliefs codes and Emotion codes. Respondents' negative emotions (e.g. anger, disappointment and frustration) were captured using Negative Emotion codes, whereas their individual assessments of inspectors' competence and intentions were coded as Beliefs. Attitudes were coded to represent the respondents' generalised negative evaluations of institutional roles, reinforcing patterns of moral distrust. Cycle 3 enabled an exploration of interpersonal and institutional relationship patterns. Codes such as Relationship in the Field of Illegal Breeding and Relationship in the Field of Animal Rescue were especially significant in representing the volunteers' perceived injustice. These relationship codes revealed that volunteers

view inspectors as being aligned with breeders and bureaucratic priorities rather than with the everyday ethics of care central to rescue work.

The relationship pattern reveals that interactions with veterinary inspectors (e.g. inspections at volunteers' residences where they are housing rescued animals, or responses to volunteers' complaints regarding puppy mills) are characterised by negative feelings. No affirmative sentiments regarding veterinary inspectors were identified in this research. A negative attitude arises in circumstances where inspectors, rather than confronting illicit breeders, opt to penalise volunteers who are nearing fatigue while attempting to address issues that the FVS should be resolving. This finding also supports the thesis that discord between volunteers and professionals is rooted in unequal power relations in Latvian society, as volunteers perceive the inspectors' actions as upholding institutional dominance while disregarding grassroots care efforts.

Foucault's theory of biopower offers valuable insights into the institutional systems that shape the treatment and ethical assessment of animals. Veterinary professionals, particularly veterinary inspectors, operate within regulatory frameworks that align with biopolitical control. By enforcing guidelines such as the Five Freedoms, vaccine mandates and euthanasia protocols, veterinary practitioners assert authority over the life and death of animals, thus positioning themselves as arbiters of animal welfare.

This reflects Foucault's argument that biopower functions not only through overt coercion but also through the normalisation of specific rules that govern life itself. By adhering to established frameworks, veterinary professionals have solidified their role as authoritative figures within this biopolitical structure, determining which animals receive care and which are excluded, thus mirroring Foucault's distinction between 'normal' and 'abnormal' life. Stray animals, which veterinary professionals often perceive to be disease carriers or inferior to companion animals, are subjected to exclusionary measures (e.g. limited medical treatment, euthanasia or restricted rights). This exclusion reinforces a stratified socio-zoological hierarchy in which owned animals are prioritised whereas strays remain marginalised. This regulatory exclusion of stray animals also illustrates how power is exercised through legal frameworks, reinforcing my claim that discord stems from how authority is distributed and enacted through veterinary institutions.

This research echoes the findings of Anneberg et al. (2012), as it uncovers similar perceptions of veterinary inspectors among volunteers in animal rescue. Anneberg et al. examined the experiences of livestock farmers during veterinary inspections and discovered that farmers frequently perceive these inspections as unjust due to their unannounced nature, the application of disparate standards across farms and varying interpretations of legislation and the significance of animal welfare. Inspectors were perceived as emissaries from an external realm, rendering them incapable of accurately assessing the situation. Like livestock producers who view inspections as inequitable and detached from practical

realities, Latvian volunteers articulate comparable complaints regarding inspectors' apparent deficiency in empathy and comprehension of the obstacles inherent in animal rescue.

To better understand the underlying conflict, Bourdieu's concepts of symbolic power and cultural capital further enrich the analysis. Findings suggest that this tension is not merely ideological, but rather it is deeply embedded in social structures, institutional authority and the balance of power that governs human-animal relationships. Again, this supports my previous thesis, demonstrating how institutional roles and social capital disparities structure persistent discord.

Volunteers, lacking institutional power, engage in symbolic resistance by promoting alternative moral frameworks. Their belief that stray animals deserve equal legal rights and protections represents an effort to reconfigure the socio-zoological hierarchy. By positioning themselves as ethical advocates, volunteers accumulate symbolic capital – a form of social recognition that challenges the perceived authority of veterinary professionals. This symbolic capital stems from their emotional commitment, public campaigns and grassroots activism, all of which seek to reshape public perceptions of strays and contest institutional norms. This dynamic confirms another thesis that the opposing moral worldviews between veterinarians and volunteers fuel the emergence and momentum of animal welfare activism in Latvia.

Volunteers' claims that veterinary inspectors are 'lazy' or 'unwilling to help' reflect their belief that institutions prioritise punitive measures (e.g. sanctioning volunteers for housing excessive numbers of cats), rather than proactively addressing broader systemic challenges like illegal breeding. This advocacy, driven by anger, aligns with Drury and Reicher's (2009) argument that anger in activism can empower individuals, enhance resilience and strengthen collective identity. Volunteers' rejection of mainstream veterinary authority also reflects Szymanski's (1978) thesis that social movements emerge when individuals perceive no feasible non-revolutionary solution to their grievances. The lack of perceived institutional support for homeless animals further intensifies volunteers' commitment to systemic change, framing their efforts as a form of progressive reformism.

Volunteers typically lack formal veterinary education, and they rely on emotional capital derived from empathy, moral conviction and personal experience with animals. Although this emotional engagement strengthens their advocacy efforts, veterinary professionals often perceive it as subjective or naïve. The conflict between these forms of capital reinforces Bourdieu's argument that dominant groups maintain social order by devaluing alternative sources of influence. Volunteers' limited access to cultural capital places them at a disadvantage when negotiating animal welfare policies and practices. The transformation of this emotional and symbolic capital into political activism once again aligns with thesis about opposing moral worldviews by demonstrating how these clashing beliefs catalyse collective action.

The negative relationship between volunteers and veterinary inspectors is closely associated with the larger concerns raised to the Latvian Parliament by NGOs and animal welfare organisations. In March 2019, a consortium of 24 NGOs and animal welfare charities in Latvia issued a petition addressed to the Latvian Parliament (*Saeima*), the President, the Ombudsman and various ministries. The authors of this petition attribute the current dramatic situation in animal welfare, characterised by numerous violent incidents and the unregulated sale of kittens and female cats, to the influence of breeders' lobbies and the inaction of the FVS (*Dzīvnieku policija*, 2019). The discussions in sessions of the Parliamentary Commission for Economic, Agricultural, Environmental and Regional Policy, where legislative ideas proposed by NGOs were evaluated, were characterised by intense disputes between activists and representatives of the Veterinarians Association, together with veterinary officials.

These institutional criticisms reflect more than just frustration. They underscore a structural imbalance of power. The parliamentary debates just mirrored the daily tensions articulated by volunteers, thus underscoring a structural problem where regulatory agencies and grassroots participants differ in their methodologies regarding the welfare of animals. The atmosphere of distrust, which form volunteers' hostile attitude towards the FVS and rooted in perceptions of institutional inertia and bias, hinders legislative cooperation. This outcome directly supports thesis that the discord is rooted in distribution of power, demonstrating how institutional power asymmetries obstruct dialogue and policy reform, thereby entrenching conflict.

3.7. How do volunteers perceive the role of veterinarians in promoting the welfare of stray animals?

The relationship between volunteers and veterinarians appears to be more complex than that with veterinary inspectors. As noted in Section 3.6, Attitudes–Beliefs codes and Emotion codes were used to analyse emotions, individual assessments of veterinarians and evaluations of their role. The codes for relationship patterns Financial Relationship and Moral Value Relationship were utilised to examine the connection between volunteer respondents' beliefs about financial issues in stray animal rescue and their understanding of veterinarians' perceptions of the moral value of strays.

Volunteers' attitudes and ideas are shaped by the treatment of homeless animals in veterinary clinics. Five respondents attributed negative opinions of veterinarians to their insufficient involvement in therapy, whereas three informants cited excessive treatment expenses as a contributing factor.

Volunteer informants attributed veterinarians' reluctance to actively participate in the treatment of homeless animals to their personal traits. Six informants asserted that veterinarians hold a negative perception of volunteers, either because they view them as superfluous and malevolent, because they believe

that volunteers' attempts to save all strays interfere with the process of natural selection. Three of the aforementioned interviewees contended that a specific category of veterinarians, predominantly those educated during the Soviet era and who either aspired to be human physicians or who dealt primarily with livestock, do not regard small animals as deserving of medical treatment. These specialists possess different perspectives on the moral value of animals and can unreservedly profit from the provision of healthcare services. This allegation requires further research. One possible explanation for these negative relationships is the challenging triad proposed by Rötzmeier-Keuper et al. (2018), which occurs when volunteers who bring stray animals prioritise treatment above veterinarians and put an undue strain on clinic resources due to their frequent visits.

Eight informants' narratives revealed a positive attitude toward veterinarians. Volunteers cited their enthusiastic participation in the care of strays and their readiness to offer discounts on medical treatments as reasons for this positive attitude. Results indicate that volunteers' attitude toward veterinarians is neither positively nor negatively prejudiced; rather, their experiences with various clinics affect them in diverse ways. Four informants expressed the idea that veterinarians are forthcoming because they perceive volunteers as allies in the battle against animal maltreatment. Six informants noted the open-mindedness of young doctors, who share their views on the moral value of animals. These beliefs align with the harmonious triad idea proposed by Rötzmeier-Keuper et al. (2018), which is founded on shared values between the owner and the specialist with regard to an animal, as well as a mutual objective of medical treatment.

This complex relationship highlights wider discussions regarding justice and power in the context of animal welfare in Latvia. Volunteers expect veterinarians to serve as allies in the protection of stray animals, demonstrating an understanding of social justice based on the moral value of all sentient beings. This perspective aligns with Nussbaum's (2006) capabilities approach and Rawlsian (1971) considerations for marginalised groups. From this perspective, volunteers perceive inaction or financial barriers as a failure to fulfil ethical obligations to the most vulnerable animals.

The reluctance or selective engagement of certain veterinarians, particularly those from previous generations, reflects a more limited understanding of moral status. Perspectives influenced by biomedical pragmatism and institutional role boundaries frequently emphasise resource limitations, rather than moral equality between companion and stray animals. Veterinarians may acknowledge the concept of shared pain and suffering, but this acknowledgment often remains limited to clinical reasoning and does not necessarily translate into assertions regarding legal rights or wider ethical responsibilities.

This contradiction underscores the power asymmetry inherent in volunteer–veterinarian relationships. Veterinarians possess the necessary institutional

and cultural capital to delineate valid care, legitimate treatment pathways and the boundaries of professional responsibility. Volunteers, who lack formal authority, depend on symbolic capital that is derived from emotional commitment and public advocacy to contest prevailing norms. This supports thesis that the discord between volunteers and veterinary professionals is rooted in the distribution of power in Latvian society by illustrating that it is rooted in disparities in access to resources, influence and moral authority.

The relationship between volunteers and veterinarians is complex, influenced by a range of both positive and negative experiences attributable to individual contacts in veterinary clinics. This interplay reflects wider disputes evident in parliamentary debates, where divergent views on animal welfare underscore fundamental problems. These conflicts extend beyond interpersonal dynamics to encompass ideological dimensions, as demonstrated in the thesis that the conflicting views of volunteers and veterinary professionals regarding the moral status of animals drive animal welfare social movements in Latvia. They stem from divergent moral frameworks regarding the entitlements of animals and the implications of justice for them. Volunteers' frustrations regarding moral detachment and cost-based care limitations are both emotional and ethical, stemming from a perspective that advocates for inclusive, rights-based treatment of all animals, irrespective of ownership.

It is plausible that volunteers' perceptions of the older generation of veterinarians, who do not share similar emotions or perspectives on the ethical significance of animals, may contribute to the conflict; this was evident, for instance, Section 3.6 discussed parliamentary sessions in which senior delegates represent the veterinary society. Volunteers' attitudes regarding veterinarians are not as clear-cut as their attitudes toward veterinarian inspectors. This may result from volunteers being more inclined to establish personal connections with veterinarians within either challenging or harmonious triads involving an animal patient; previous research on social expectations regarding veterinarians (Rathwell-Deault et al., 2017) indicates that such connections alleviate friction.

4. CONCLUSIONS

This study has inherent limitations. The individuals who volunteered for the interviews may possess unique characteristics or experiences that set them apart from those who chose not to participate. Participants were recruited from various social networks and NGOs, encompassing diverse cities, age groups and roles in animal welfare activism, including caregivers, campaigners and catchers. Interviews included individuals who are formally affiliated with organisations, as well as those operating independently, thereby ensuring diversity in structure and experience. Notwithstanding this diversity, they provided similar answers to the semi-structured interview questions.

The study focuses on urban regions, particularly large city areas, which may overlook the experiences of volunteers in rural or suburban areas, where different challenges in the care of homeless animals may exist. However, given that urban locations demonstrate a greater prevalence of stray animals and abandoned domesticated animals, this geographical limitation likely did not exert a substantial influence on the findings.

Volunteers may portray their experiences in socially desirable ways, rather than expressing their genuine feelings or experiences, particularly in emotionally sensitive contexts; this may impact the veracity and comprehensiveness of the data gathered. Participants may also encounter recall bias when discussing events, potentially affecting the precision of their memories, particularly regarding emotional experiences. In addition, the study may not fully capture the diversity of ethical challenges that veterinarians face. A deeper investigation into the ethical frameworks within veterinary practice may yield a more nuanced understanding of their beliefs.

The snowball sampling method employed in this study presents a potential bias, as the sample may be more homogenous than the broader population. This is due to the risk of self-selection bias, where individuals with strong emotional investments in the topic are more inclined to participate. Although this may have influenced the prominence of certain beliefs (e.g. viewing companion animals as family members or arguing that stray animals possess the same rights as companion animals), the recurrence of such beliefs across interviews suggests that this bias may be moderate. Future investigations could address this by combining snowball sampling with techniques like stratified sampling to ensure a more diverse and representative sample.

The results of the study can be summarised in five key points:

- 1) The rights of stray animals in Latvia are limited compared with those of companion animals due to differing perceptions of their moral status among those responsible for animal welfare.
- 2) The contrasting moral frameworks between volunteers and veterinary inspectors generate strong emotional responses that deepen mutual tension.

- 3) Veterinary education, more so than understanding of social justice, shapes beliefs about moral status.
- 4) The asymmetries in institutional power between volunteers and veterinary doctors exacerbates burnout in situations involving moral dilemmas.
- 5) Self-perception regarding one's role in advocating for animal rights and addressing violence is influenced by symbolic capital.

The results also suggest potential avenues for further research. For example, for national level studies – do veterinarians, veterinary inspectors and volunteers have common perspectives on the moral value of companion animals, and are these perspectives impacted by an individual's background (e.g. age, higher education during the Soviet era or prior occupation)? Future study may explore the sociopolitical dimensions of animal welfare policy development, analysing how stakeholders' varied opinions and biases affect law and its execution. Longitudinal studies can provide insights into how education and professional practice shape beliefs over time and help to identify interventions to align differing perspectives. Another direction may include examining how everyday interactions with animals and their owners in different environments influence beliefs about animals' moral and legal status. Alternatively, it may be intriguing to examine the influence of 20th-century legislation and norms on animal abuse inside Latvian society. As the findings of this dissertation reveal a strong link between volunteers' perceptions and social justice concerns, there are practical implications for animal welfare policy and stakeholder collaboration in Latvia. Lawmakers should acknowledge the value of grassroots initiatives and incorporate volunteers' perspectives into legislative updates. This would ensure that regulations address not only companion animal protection but also empower frontline social movements. Moreover, the negative perceptions documented here should motivate policymakers to foster empathy and cooperation between volunteers and professionals. One actionable step might include training programs for veterinary inspectors that emphasise empathy, communication and awareness of the challenges that volunteers face in rescue contexts. Another promising area of research is transparency and ethical practices among volunteer organisations that care for homeless animals, investigating how they raise funds, use imagery and whether their goals align with broader animal welfare aims. This could inform the development of standards for ethical conduct within such groups.

Future cross-country studies may benefit from including individuals from diverse geographical contexts (rural versus urban, Latvia versus other Baltic states and Northern Europe countries) and including animals beyond cats and dogs, which are the primary focus here. This would foster a more comprehensive understanding of the complexities in volunteer–veterinarian and volunteer–inspector relationships.

By expanding the variety of research methods used, it would also be necessary to consider quantitative methods. The quantitative methods could

be applied for topic of charging for medical care provided to stray animals highlights potential misunderstandings between veterinarians and activists. Moreover, the perception of volunteering as a business creates mistrust among veterinarians, raising concerns about donation strategies. Future research could include an in-depth review of the financial constraints faced by veterinarians and how these shape decisions related to providing aid to homeless animals. This might involve a quantitative analysis of veterinary financial burdens and strategies for securing support.

Integration may be implemented via the formation of participatory policy committees that formally incorporate both veterinary professionals and volunteer representatives in the legislative consultation processes. The establishment of public funding schemes or grant programs that directly support volunteer-led animal care initiatives would facilitate a more equitable redistribution of resources.

Simultaneously, it is important to recognise potential tensions between various stakeholders. Veterinary professionals may oppose the formal integration of volunteers due to apprehensions regarding professionalism, liability or the potential dilution of resources. Moreover, the inclusion of grassroots actors may lead to normative conflicts regarding moral priorities and definitions of care. Consequently, any policy change must take the ethical and practical advantages into account as well as any institutional trade-offs that may result.

These measures would enhance coordination and symbolically acknowledge the emotional and civic contributions of volunteers, thereby reinforcing the legitimacy of animal welfare governance.

ACKNOWLEDGEMENTS

I wish to convey my appreciation to my supervisor, Assistant Professor Jurijs Ņikišins, for his consistently valuable academic guidance, recommendations, and responsiveness throughout the writing process of my doctoral thesis.

Thanks to Professor Daunis Auers, the professor in charge of the doctoral program, for his exceptional hospitality and support.

I express my gratitude to Professor Iveta Reinholde and Professor Tālis Tisenkopfs for their amazing recommendations during the concluding phases of my doctoral thesis.

I wish to express my sincere thanks to Associate Professor Mareks Niklass and the other professors in the Department of Sociology for their insightful guidance and suggestions.

I would like to express my gratitude to the reviewers for their time and detailed assessment.

I express special thanks to all individuals who participated in this study – for your time and honest responses.

My heartfelt thanks to Marija Česnokova, Arnita Kalniņa, and Andrejs Aronovs for supporting my idea to pursue PhD studies

I wish to express my deep thanks to Oksana Žabko for her kind support and assistance.

Thanks to Aleksandra Možarova, co-author of two research papers, for her enthusiasm and engagement in studies concerning the rights of stray animals.

I wish to express my warmest thanks to Lūcija Ceicāne for her exceptional moral support throughout challenging periods.

And of course, my gratitude to Petronius and Ronja for their purrs and critical meows.

The doctoral thesis study was carried out with the support of AF project Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” from 2021 to 2025. Special thanks to Sylff Fellowship Program for awarding me the Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship.

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

**EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
ZINĀTŅU FAKULTĀTE**

Staņislavs Šeiko

**KONTROVERSIĀLS MORĀLAIS STATUSS:
BRĪVPRĀTĪGO AKTĪVISTU UN
VETERINĀRO PRAKTIĶU PRETRUNĪGIE
UZSKATI PAR KLAIŅOJOŠAJIEM
DZĪVNIEKIEM LATVIJĀ**

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai
sociālajās zinātnēs (socioloģija un sociālais darbs)
Apakšnozare: politiskā socioloģija

Rīga 2026

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātē, Socioloģijas nodaļā ar AF projekta Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 "Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija" atbalstu laika posmā no 2021. gada līdz 2025. gadam.

Darbs sastāv no ievada, 4 nodaļām, literatūras saraksta un 5 pielikumiem.

Darba forma: publikāciju kopa socioloģijas nozarē, politikas socioloģijas apakšnozarē zinātniskā doktora grāda zinātnes doktors (Ph. D.) sociālajās zinātnēs (socioloģijā un sociālajā darbā) iegūšanai.

Darba zinātniskais vadītājs *Dr. sc. soc.* **Jurijs Ņikišins**.

Darba recenzenti:

- 1) **Baiba Bela**, *Dr. sc. soc.*, vadošā pētniece, Latvijas Universitātes Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātes Sociālo un politisko pētījumu institūts;
- 2) **Dina Bite**, *Dr. sc. soc.*, vadošā pētniece, Rīgas Stradiņa universitātes Sociālo zinātņu fakultāte;
- 3) **Līga Paula**, *Dr. sc. soc.*, profesore, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Sociālo un humanitāro zinātņu institūts.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2026. gada 13. februārī plkst. 10.00 Latvijas Universitātes Socioloģijas un sociālā darba, politikas zinātnes un plašsaziņas līdzekļu un komunikācijas zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē (210. telpā), Lauvas ielā 4, Rīgā.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Latvijas Universitātes Bibliotēkā Rīgā, Kalpaka bulvārī 4.

LU Socioloģijas un sociālā darba,
politikas zinātnes un plašsaziņas
līdzekļu un komunikācijas
zinātnes promocijas

padomes priekšsēdētāja _____ / prof. **Iveta Reinholde** /
(paraksts)

padomes sekretāre _____ / **Velta Skolmeistere** /
(paraksts)

© Staņislavs Šeiko, 2026

© Latvijas Universitāte, 2026

ISBN 978-9934-36-518-8

ISBN 978-9934-36-519-5 (PDF)

ANOTĀCIJA

Šajā promocijas darbā tiek analizētas veterināro praktiķu (veterinārārstu un veterināro inspektoru) un brīvprātīgo klaiņojošo dzīvnieku glābēju pretrunīgās nostājas un attieksmes pret lolojumdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu, likumīgajām tiesībām un labturību Latvijā. Pētījumā izcelta šo uzskatu ietekme uz attieksmi pret klaiņojošajiem dzīvniekiem, kā arī to nozīme lēmumu pieņemšanā, dzīvnieku tiesību aktīvismā un profesionālajā iesaistē.

Pētījumā, kas veikts no 2022. līdz 2024. gadam, tiek izmantota kvalitatīvā metodoloģija: 30 daļēji strukturētās intervijas ar veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem. Dati tika analizēti, izmantojot programmatūru NVivo 14. Rezultāti atklāj nozīmīgu ideoloģisku un praktisku spriedzi starp šīm grupām, kas rodas no atšķirīgas izpratnes par sociālo taisnīgumu, varas dinamiku un profesionālajām lomām. Turklāt pētījumā tiek analizēta sociālo kustību nozīme dzīvnieku labturības veicināšanā. Rezultāti liecina, ka pašreizējās nesaskaņas starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem atspoguļo dziļākus sabiedrības uzskatus par dzīvnieku morālo statusu.

Atslēgvārdi: dzīvnieku tiesības, morālais statuss, veterinārija, sociālās kustības, klaiņojošie dzīvnieki, sociālais taisnīgums

SATURA RĀDĪTĀJS

ANOTĀCIJA	61
IEVADS	64
1. PROMOCIJAS DARBA KONCEPTUĀLAIS IETVARS	71
1.1. Teorētiskais ietvars	71
1.1.1. "Simboliskās varas" un "biovaras" koncepti	72
1.1.2. Sociālo kustību teorija	73
1.1.3. Sociālā taisnīguma koncepts	75
1.2. Metodoloģiskais ietvars	78
2. PROMOCIJAS DARBĀ IEKĻAUTO PUBLIKĀCIJU SATURA UN REZULTĀTU ĪSS APRAKSTS	84
2.1. Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals	84
2.1.1. Kā veterinārārsti uztver un novērtē brīvprātīgo organizāciju lomu?	84
2.1.2. Kādi ir veterinārārstu uzskati par viņu lomu pret kļaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā, un cik cieši viņu uzskati saskan ar viņu darbībām?	85
2.1.3. Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar kļaiņojošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?	85
2.2. Perspectives of Animal Welfare Volunteers Regarding Veterinarians and Veterinary Inspectors in Latvia	86
2.2.1. Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?	86
2.2.2. Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu kļaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?	87
2.3. Companion or Stray? Conflicting Beliefs of Veterinary Professionals and Animal Help Volunteers in Latvia	89
2.3.1. Kādi ir veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku un kļaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un juridiskajām tiesībām?	89
2.3.2. Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē viņu uztveri par mājdzīvniekiem un kļaiņojošiem dzīvniekiem?	90
2.4. Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā	90
2.5. Saistība starp publicētājiem rakstiem un aizstāvēšanai izvirzītājiem tēzēm.	92

3. REZULTĀTI UN DISKUSIJA	94
3.1. Uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un juridiskajām tiesībām	94
3.2. Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē viņu uztveri par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem?	99
3.3. Kā veterinārārsti uztver un novērtē brīvprātīgo organizāciju lomu?.....	102
3.4. Veterinārārstu loma pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā	104
3.5. Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar klaiņojošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?	106
3.6. Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?.....	108
3.7. Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu klaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?	111
4. SECINĀJUMI	114
PATEICĪBAS	117
IZMANTOTĀ LITERATŪRA	118

IEVADS

Klaiņojoši (bezsaимnieka) dzīvnieki (primāri kaķi un suņi) ir būtiska pilsētas sociālās dinamikas daļa (Shingne & Reese, 2022) un tādēļ kļūst par sociālo pētījumu objektu. Dzīvnieku ietekme uz pilsētas iedzīvotāju veselību ir nozīmīga (Morters et al., 2014a, 2014b; Otranto & Dantas-Torres, 2010), tā atspoguļo sociālekonomiskās problēmas (Reese, 2015), ar kurām saskaras dzīvnieku īpašnieki finansiālu grūtību dēļ (Krcatovich & Reese, 2018), kā arī atspoguļo jautājumus, kas saistīti ar cilvēku un dzīvnieku mijiedarbību (Brasch, 2016; Shingne & Reese, 2022).

Kaķi tiek iedalīti kategorijās, ņemot vērā to mijiedarbības veidu ar cilvēkiem un pārvietošanos pilsētvidē. Pilsētvidē ietekmē gan cilvēkus, gan dzīvniekus, un konflikti par šo telpu izmantošanu rodas atkarībā no tā, vai dzīvnieku klātbūtni pieņem vai noraida (Holmberg, 2015). Lai gan Griers (*Grier*) (2006) apgalvo, ka kaķi galvenokārt tiek uzskatīti par mājas dzīvniekiem, konflikts par kaķu īpašumtiesībām un ļaunprātīgu izturēšanos pret tiem pilsētvides apstākļos joprojām ir sarežģīts un rada nopietnas problēmas (Bjerke & Østdahl, 2004; Palmer, 2003; Shingne & Reese, 2022). Tas galvenokārt saistīts ar šo pilsētas dzīvnieku neskaidro statusu, kas pārdefinē un maina sociālās robežas starp mājsaimniecībām, publisko telpu un savvaļas teritorijām (Brighenti & Pavoni, 2020; Holmberg, 2015). Spriedze starp pilsētas publiskajām telpām un savvaļas teritorijām veicina kaķu koloniju izplatību (Brighenti & Pavoni, 2018; Tsing et al., 2019), kurā cilvēki ir tikai viena no mijiedarbības sastāvdaļām (Brighenti & Pavoni, 2020). Pilsētas sociālajā vidē kaķi veido gan savas teritorijas, gan saikni ar dažādiem cilvēkiem, ne tikai saviem īpašniekiem (Arluke & Sanders, 1996; Philol, 1995). Viņi mijiedarbojas un veido sociāli telpiskas attiecības, balstoties uz konkrētām savstarpēji izdevīgām saitēm (Haraway, 2008; Van Dooren & Rose, 2012).

Nianses slēpjas faktā, ka viens kaķis var ieņemt vairākas lomas atkarībā no konkrētajiem sociālajiem un dabas apstākļiem (Hillier, 2015). Situāciju padara sarežģītāku pilsētas kaķu daudzveidīgā attiecību tipoloģija, kurā kaķa klasifikācijas bieži pārklājas vai saplūst (Brighenti & Pavoni, 2018). Pilsētvidē definē savvaļas kaķus gan kā savvaļas, gan kā mājas dzīvniekus (Griffiths et al., 2000). Pilsētas kaķis, kuram ir īpašnieks un kas pieder noteiktai dzīves telpai (Fudge, 2008; Johnston et al. 2011), tiek nepārprotami klasificēts kā “mājas kaķis” vai “istabas kaķis” (Jaroš, 2018; Sandøe et al., 2018). “Brīvi kļīstošs kaķis” ir dzīvnieks, kas pamatā ir saistīts ar vienu mājvietu, bet atšķirībā no istabas kaķa var brīvi pārvietoties pilsētvidē (Jaroš, 2021). Zaudējot vienu no šīm īpašībām, kaķis tiek pārdefinēts kā klaiņojošs un var tikt klasificēts kā “pārvaldīts” vai “nepārvaldīts” (Zito et al., 2019). Par koloniju kaķiem, kas iekļaujas pārvaldītajā kategorijā, parasti rūpējas cilvēki (Jaroš, 2021), tāpēc šos kaķus var klasificēt arī kā “daļēji pārvaldītus” dzīvniekus (Hsu et al., 2003; Zito et al., 2015). Savukārt

nepārvaldītie kaķi, par kuriem cilvēki nerūpējas, var tikt klasificēti kā “savvaļas” vai “daļēji savvaļas” (Davey & Zhao, 2018; Jaroš, 2021; Natoli et al., 2019). Ir svarīgi atzīmēt, ka mājdzīvnieku un savvaļas kaķu lomas pilsētvidē dažkārt pārklājas (Van Patter & Hovorka, 2017), kas apgrūrina pilsētas dzīvnieku kategorizēšanu.

Šīs klasifikācijas nianse bieži izraisa cilvēkos negatīvas emocijas pret kaķiem, ko īpaši pastiprina uzskats, ka savvaļas kolonijās dzīvojošie kaķiem ir mazāk izteikta individualitāte nekā mājdzīvniekiem (Brighenti & Pavoni, 2020), turklāt kaķu labklājību nosaka veids, kādā tie ir pārstāvēti konkrētajā kultūrā. Uzskats, ka savvaļas kolonijas un atsevišķi kaķi, kurus netur mājās (Holmberg, 2015), ir drauds vai sociāla problēma, kas prasa risinājumu (Spotte, 2012), ir novedusi pie pilsētas dzīvnieku kontroles pieejas, kurā eitanāzija un iecietīga attieksme pret savvaļas kaķu mirstību tiek uzskatīta par leģitīmu un politisku nepieciešamību (Johnston, 2019). Tā kā kaķiem nav finansiālas vērtības (Holmberg, 2015), problēma ar nevēlamiem dzīvniekiem (Irvine, 2003) bieži vien tiek risināta ar eitanāziju, uzsverot kolektīvās labklājības nozīmi cilvēku un dzīvnieku mijiedarbībā (Shingne & Reese, 2022). Tomēr pilsētvidē ir grūti atšķirt savvaļas kaķus no mājdzīvniekiem, kas rada ētiska rakstura bažas par nevienlīdzīgu attieksmi pret vienas sugas indivīdiem (Jaroš, 2021). Pilsētas kaķi cieš gan no dzīvnieku labturību reglamentējošo likumu pārkāpumiem, gan no sabiedrības morāliem (aiz)spriedumiem (Holmberg, 2015).

Tāpat kā klaiņojošie kaķi, arī suņiem pilsētvidē ir mainīga identitāte vienas sugas ietvaros (Sanders, 1999). Suņu tipoloģija balstās uz attiecībām, kuras ietekmē sociāli dabiskie apstākļi, cilvēku radīto resursu pieejamība un mainīgā mijiedarbība ar pilsētu teritorijām. Klaiņojošie un savvaļas suņi bieži apdzīvo vides, kuru iedalījums sava starpā pārklājas; stāvokļa maiņa notiek diezgan bieži, un tā ir atkarīga no konteksta (Nesbitt, 1975). Ekonomiskā lejupslīde var izraisīt secīgu notikumu virkni: ģimenes atbrīvojas no suņiem, un šie dzīvnieki meklē patvērumu pamestās pilsētas teritorijās, kur pēc tam vairojas (Reese, 2015). Daļa suņu dzimst bez īpašniekiem, daļa aizbēg vai tiek pamesti, un daudzi laika gaitā zaudē spēju socializēties (Scott, 1967). Pamešana, nevērība un pilsētas infrastruktūra (Baquero et al., 2016; Cohen & Fox, 1976; Dias et al., 2013; Guilloux et al., 2018; Pongrácz et al., 2010; Reese, 2015) būtiski ietekmē suņu eksistenci, pasliktina to dzīves apstākļus un samazina iespējas izdzīvot.

Suņu klasifikācija zinātniskajā literatūrā (Baquero et al., 2016; Dias et al., 2015; Spotte, 2012) ietver četras kategorijas: “īpašumā esoši ar ierobežojumiem”, “īpašumā esoši bez ierobežojumiem”, “klaiņojošie” un “savvaļas”. Īpašumā esoši suņi ar ierobežojumiem dzīvo mājsaimniecībās, savukārt suņi bez ierobežojumiem brīvi klīst apkārt, vienlaikus saglābjot saikni ar cilvēku un saņemot no viņa aprūpi. Klaiņojošiem suņiem nav īpašnieku, taču tie dzīvo cilvēku kontrolētā vidē, izrādot atšķirīgu sociālo uzvedību, ko ietekmē iepriekšējā mijiedarbība ar cilvēkiem un resursu (ēdiens, pajumte) pieejamība. Savukārt savvaļas suņi

izvairās no mijiedarbības ar cilvēkiem un dzīvo autonomi bez tiešas cilvēku palīdzības (Gogoleva et al., 2008; Trut, 1999). Šīs atšķirības īpašumtiesībās, socializācijā un autonomijā ir nenoturīgas. Cilvēki klaiņojošos suņus var neregulāri barot vai paciest to klātbūtni pie saviem mājokļiem, nesniedzot suņiem nekādu aprūpi; citi suņi balansē starp māju, pilsētu un savvaļas vidi. Pilsētas suņi (gan klaiņojošie, gan savvaļas), ieņem neskaidru sociālo un ekoloģisko lomu, apgrūtinot vienkāršoto dihotomiju starp mājdzīvniekiem un savvaļas dzīvniekiem (Daniels & Bekoff, 1989).

Šis promocijas darbs ir veltīts klaiņojošajiem kaķiem un suņiem, kas izveido brīvi klīstošas kolonijas pilsētvidē, izmantojot pilsētas infrastruktūru izdzīvošanai, mijiedarbojas ar cilvēkiem un ir pakļauti pašvaldību iniciatīvām, kuru mērķis ir dzīvnieku pārapsūdzības novēršana.

Šajā pētījumā tiek analizēti veterinārārstu, veterināro inspektoru un brīvprātīgo klaiņojošo dzīvnieku glābēju (turpmāk – brīvprātīgo) uzskati par kaķu un suņu morālo statusu, vērtību un likumīgajām tiesībām. Tajā tiek salīdzināti viņu uzskati par dzīvniekiem attiecībā uz dzīvnieku statusu – mājdzīvnieks vai klaiņojošs dzīvnieks. Šī pētījuma mērķis ir padziļināt izpratni par sarežģītājam attiecībām starp veterināro praksi, brīvprātīgo darbu un dzīvnieku labturību, rezultātā veicinot klaiņojošo dzīvnieku labbūtību. Padziļināta izpratne var mainīt sabiedrības uzskatus par dzīvniekiem un veicināt ētisko normu un gaidu transformāciju saistībā ar ārstēšanu un labturību. Izpratne arī var veicināt efektīvākas dzīvnieku labturības politikas un to reglamentējošo normatīvo aktu izstrādi, ņemot vērā sarežģījumus, ar kuriem saskaras sociālās grupas, kuras darbojas dzīvnieku labturības jomā.

Veterinārārsti, veterinārie inspektori un brīvprātīgie bieži mijiedarbojas ar klaiņojošiem dzīvniekiem, un viņu uzskati par šo dzīvnieku morālo vērtību var ietekmēt viņu lēmumus šādā mijiedarbībā. Šo sociālo grupu attieksmes, pārliecības un atšķirīgā motivācija būtiski ietekmē klaiņojošo dzīvnieku labturību. Tomēr Latvijā joprojām trūkst visaptverošu pētījumu, kas analizētu veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskatus par klaiņojošo dzīvnieku jautājumiem un to dinamiku vietējā kontekstā. Beks (*Beck*) (1973) apgalvo, ka pilsētas dzīvnieku izpēte, raugoties caur to statusa prizmu, vienlaikus palīdz izprast arī cēloņus cilvēku rīcībai pret dzīvniekiem. Līdzīgi es apgalvoju, ka iepriekš minēto sociālo grupu skatījumu izpēte par morāliem un tiesiskiem jautājumiem varētu izgaismot domstarpību cēloņus un veicināt saliedētākus dzīvnieku tiesību aizsardzības centienus.

Lai atklātu pētījumu jomas, kas līdz šim nav pietiekami izpētītas, tika veikta recenzētu zinātnisko rakstu analīze datu bāzēs *Science Direct* un *Scopus*. Brīvprātīgo un veterinārārstu attiecību izpētei izmantoti šādi atslēgvārdi: ‘volunteer AND veterinarian’; ‘volunteer AND veterinarian AND relationship’; ‘volunteer AND veterinarian AND attitude’; ‘activist AND veterinarian’; ‘activist AND veterinarian AND relationship’; un ‘activist AND veterinarian AND attitude’ (“brīvprātīgais UN veterinārārst”, “brīvprātīgais UN veterinārārst

UN attiecības”; “brīvprātīgais UN veterinārārsts UN attieksme”; “aktīvistis UN veterinārārsts”; “aktīvistis UN veterinārārsts UN attiecības” un “aktīvistis UN veterinārārsts UN attieksme”). Brīvprātīgo un veterināro inspektoru attiecību noteikšanai izmantoti šādi atslēgvārdi: ‘volunteer AND veterinarian AND inspector’; ‘volunteer AND veterinarian AND inspector AND relationship’; ‘volunteer AND veterinarian AND inspector AND attitude’; ‘activist AND veterinarian AND inspector’; ‘activist AND veterinarian AND inspector AND relationship’; un ‘activist AND veterinarian AND inspector AND attitude’ (“brīvprātīgais UN veterinārārsts UN inspektors”; “brīvprātīgais UN veterinārārsts UN inspektors UN attiecības”; “brīvprātīgais UN veterinārārsts UN inspektors UN attieksme”; “aktīvistis UN veterinārārsts UN inspektors”; “aktīvistis N veterinārārsts UN inspektors UN attiecības” un “aktīvistis UN veterinārārsts UN inspektors UN attieksme”). Ņemot vērā, ka meklēšana nesniedza vēlamus rezultātus, tai tika pievienots papildu atslēgvārds ‘shelter’ (“patvērsme”).

Esošās literatūras izpēte iepriekšminētajās datubāzēs atklāja, ka šobrīd trūkst zinātniski recenzētu rakstu par oriģināliem pētījumiem, kuros tiktu analizēti brīvprātīgo uzskati par veterinārārstiem. Esošajā literatūrā galvenokārt tiek atspoguļoti veterinārārstu viedokļi, nepievēršot uzmanību brīvprātīgo uztverei un iesaistei mijiedarbībā ar veterināriem praktiķiem (Almcrantz et al., 2024; Biele, 2012; Cobb, 2016; Hearing et al., 2021; Šeiko et al., 2024). Netika identificēti recenzēti raksti, kuros aplūkota veterināro inspektoru un brīvprātīgo mijiedarbība; meklēšanas rezultātā tika identificēti tikai pētījumi, kas saistīti ar lopkopības fermu kontroli, gaļas kontroli, pārtikas kvalitātes kontroli un slimību profilaksi (Jankuloski et al., 2009; van Kleef et al., 2014; Waldman et al., 2020; Wojtacka et al., 2020). Tas liek domāt, ka brīvprātīgo perspektīvas attiecībā uz viņu mijiedarbību ar veterinārajiem praktiķiem akadēmiskajā diskursā tiek lielā mērā ignorētas. Ņemot vērā, ka mūsdienu veterinārās profesijas pamatprincips ir darboties kā dzīvnieka aizstāvim, veterināro praktiķu iesaiste dzīvnieku tiesību jautājumos bieži vien tiek veidota, balsoties viņu saziņā ar lolojumdzīvnieku īpašniekiem (McGlacken et al., 2023). Tomēr socioloģiskā izpratne par veterināro praktiķu lomu klaiņojošo dzīvnieku tiesību kontekstā joprojām ir ierobežota.

Šī pētījuma mērķis ir izpētīt Latvijas veterināro praktiķu un brīvprātīgo vērtības, uzskatus un attieksmes par klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu, likumīgajām tiesībām un labturību, analizējot, kā šīs perspektīvas veido viņu mijiedarbību, lēmumu pieņemšanu un lomu dzīvnieku tiesību aizstāvībā.

Pētījuma apgalvojums

Klaiņojošo dzīvnieku labturību ietekmē veterināro praktiķu un brīvprātīgo vērtības, uzskati un attieksmes attiecībā uz dzīvnieku morālo stāvokli un likumīgajām tiesībām.

Pētījuma jautājumi

- 1) Kādi ir veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un likumīgajām tiesībām?
- 2) Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē uztveri par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem?
- 3) Kā veterinārārsti uztver un vērtē brīvprātīgo organizāciju lomu? Precīzāk, vai pastāv kādas līdzības vai atšķirības veterinārārstu un brīvprātīgo izpratnē par jēdzieniem “dzīvnieku glābšana” vai “palīdzības sniegšana”?
- 4) Kādi ir veterinārārstu uzskati par viņu lomu pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā, un kā saskan viņu uzskati saskan ar viņu darbībām?
- 5) Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar klaiņojošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?
- 6) Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?
- 7) Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu klaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?

Dati tika ievākti laikā no 2022. līdz 2024. gadam, izmantojot kvalitatīvo metodoloģiju. Kopumā tika veiktas 10 daļēji strukturētas intervijas ar brīvprātīgajiem, 15 – ar veterinārārstiem un 5 – ar veterinārajiem inspektoriem. Datu vākšana notika pēc piesātinājuma principa (Saunders et al., 2018). Interviju transkripti tika kodēti un analizēti, izmantojot programmatūru NVivo 14 tūlīt pēc katras intervijas, tādējādi nodrošinot, ka intervēšana (lauka darbs) tika pabeigta, kad no iegūtajiem datiem vairs neradās jaunas atziņas (Hennink et al., 2017). Daļēji strukturētās intervijas tika veiktas informantu dzimtajā valodā, proti, latviešu vai krievu. Transkripti tika rakstīti oriģinālvalodā, un pētījuma autors izmantoja savas bilingvālās prasmes, lai nodrošinātu precīzu terminoloģiju un samazinātu nepareizas interpretācijas iespējamību.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

- 1) Dzīvnieka morālā statusa uztvere Latvijas brīvprātīgo un veterināro praktiķu vidū ir saistīta ar viņu izpratni par sociālo taisnīgumu.
- 2) Nesaskaņas starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem sakņojas varas sadalījumā Latvijas sabiedrībā.
- 3) Veterināro praktiķu un brīvprātīgo pretrunīgie uzskati par dzīvnieku morālo statusu Latvijā stimulē dzīvnieku labturības aizsardzības sociālās kustības.

Rezultātu aprobācija

Publikācijas

- Šeiko, S., Možarova, A. & Ņikišins J. (2024). Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals. *Rural Sustainability Research*, 51(346), 50–57. <https://www.doi.org/10.2478/plua-2024-0005>
- Šeiko, S. & Možarova, A. (2025). Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia. *Italian Sociological Review*, 15(2), 413. <https://www.doi.org/10.13136/isr.v15i2.871>
- Šeiko, S. & Ņikišins, J. (2025). Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia. *Rural Sustainability Research*, 53(348), 91–99. <https://www.doi.org/10.2478/plua-2025-0008>
- Šeiko, S. (2025). Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā. *Akadēmiskā dzīve*, 61, 141–154. <https://www.doi.org/10.22364/adz.61.10>

Uzstāšanas konferencēs ar referātu

- (2023, February 11). *'We save those who would otherwise die': Unsolved animal regulation as the factor of the homeless animal care volunteer movement*. 81. Latvijas Universitātes starptautiskā zinātniskā konference 2023, University of Latvia
- (2024, October 4–5). *The value of companion animals in promoting the social development of animal rights in Latvia*. The 11th Baltic Student Conference 'Bridges in the Baltics', Vilnius University.
- (2024, February 7). *Draugs vai klaidonis? Latvijas veterinārārstu un brīvprātīgo aktivistu konfliktējošie uzskati*. 83. Latvijas Universitātes starptautiskā zinātniskā konference 2025. University of Latvia.
- (2025, April 24–26). *Navigating roles and realities: Perspectives on animal rights protection in Latvia*. Conference on Baltic Studies in Europe, University of Cambridge.
- (2025, June 11). *The hidden victims: Examining animal hoarding as violence against companion animals*. Stockholm Criminology Symposium 2025.
- (2025, June 24). *Animal abuse prevention to foster social transformation*. 30th German Prevention Congress.
- (2025, October 9–10). *Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā*. The 12th Baltic Student Conference 'Bridges in the Baltics', University of Latvia.

Akadēmiskais darbs

- (2024, October 30). *The value of companion animals in promoting the social development of animal rights in Latvia* [Lecture]. Animal Law Centre, Helsinki University.

- (2024). Development of study course for bachelor students: ‘Understanding animal rights through a sociological lens’.
- (2025, May 12–16). Development of Forthem short-term mobility programme: ‘Social movements in advancing urban animal welfare’. University of Latvia.
- (2025, February 8). *Ko sociālo zinātņu perspektīva mums saka par dzīvnieku dzīvi pilsētā?* [Lecture]. ‘Jauno sociologu skola’, University of Latvia.

Projekti

- Latvian Council of Science. (2019). *Ready for change? Sustainable management of common natural resources (RfC)* (Project No. lzp-2019/10319).
- University of Latvia. (2024). *Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija* (AF projekts Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007).

Stipendija

- Sylff Fellowship Program. (2024). Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund.

1. PROMOCIJAS DARBA KONCEPTUĀLAIS IETVARS

1.1. Teorētiskais ietvars

No cilvēku uztveres perspektīvas dzīvnieki tiek klasificēti kā “pozitīvie” vai “negatīvie” (Irvine, 2021), tā arī nosakot dzīvnieka vietu sociāli zooloģiskajā skalā (Arluke & Sanders, 1996). Dzīvnieka pozicionēšana šajā skalā nostiprina tā vietu cilvēku sabiedrībā un ietekmē tā morālo statusu, proti, kā dzīvnieki tiek izmantoti mūsdienu kultūrā, kā tie tiek klasificēti un vai tie tiek uzskatīti par ētisku apsvērumu objektiem (DeMello, 2021).

Morālā statusa jēdziens ir dzīvnieku tiesību pamatā, un to veido morālās un juridiskās tiesības, dzīvnieku ētika, labturība un dzīvnieku pašvērtība (Stucki, 2023; Stucki & Kurki, 2020). Tas ietver dzīvnieku tiesību paradigmu līdzās jauniem cilvēktiesību konceptiem (Stucki, 2023; von der Decken & Koch, 2020), paplašinot tās darbības jomu ārpus vienkāršiem juridiskas aizsardzības pasākumiem (Derrida, 2008; Epstein, 2005; Francione, 2007; Wacks, 2024; Wise, 1996). Morālā statusa pārveidošana un tās ietekme uz ārstēšanas, labturības un tiesību aizstāvēšanas praksi jāuztver kā dinamisks process. Šī sarežģītā mijiedarbība starp bioloģiskajām, sociālajām un politiskajām sistēmām ved pie konkrētām politiskām izvēlēm (Leech et al., 2010). Atvērtība pret hierarhiskiem jēdzieniem un pārrobežu analīzei ir būtiska šīs transformācijas izpratnē.

Dinamiskais morālā statusa aizstāvēšanas process sākas ar konfliktu, kurā institucionālā vara ietekmē iedzīvotāju sociālās kustības, kas cenšas panākt sociālo taisnīgumu, mainot morālo statusu. Tilijs (*Tilly*) apgalvo, ka sociālās pārmaiņas nav viendabīgs process, bet drīzāk plašāks termins, kas aptver vairākus procesus, kurus saista politiskie konflikti un kuri būtiski atšķiras savā savstarpējā mijiedarbībā (Funes, 2016; Tilly, 1984). Politiskais konflikts rodas brīdī, kad būtiska sastāvdaļa – proti, valdības ietekmēta indivīdu grupa, kas darbojas kolektīvi, lai izteiktu kādas sabiedrības prasības – saskaras ar specifiskiem nosacījumiem, piemēram iespēju protestēt. Konfliktiem, kas vērsti uz tiesību iegūšanu, ir būtiska ietekme veicināt pārmaiņas sabiedrībā (Tilly, 1975; Tilly, 1998a; Tilly, 1998b). Tāpēc ir vērts pievērsties dažām sociālajām teorijām un jēdzieniem, kas palīdz izprast šos procesus.

Lai rūpīgi novērtētu dzīvnieka morālā statusa attīstību un tā ietekmi uz tiesību aizstāvēšanu, ir svarīgi izpētīt plašākus teorētiskos ietvarus, kas ietekmē šīs transformācijas. Dinamiskas attiecības starp institucionālo autoritāti un iedzīvotāju pilsoniskajām kustībām parāda “simboliskās varas” un “biovaras” nozīmi, veidojot un stiprinot sabiedrības uzskatus par dzīvniekiem. Esošās institucionālās varas struktūras nosaka sociāli zooloģisko hierarhiju, vienlaikus nosakot, kuri dzīvnieki saņem morālu uzmanību un aizsardzību un kuri tiek izslēgti no šīs rūpes gan tiesiski, gan ētiski. Turklāt sociālo kustību teorija sniedz dziļāku izpratni par to, kā kolektīvā rīcība pārveido pastāvošo dzīvnieku

tiesību diskursu. Brīvprātīgo kustības darbojas plašākā sociālā taisnīguma kontekstā, uzsverot saikni starp cilvēktiesībām un citu sugu dzīvo būtņu tiesībām (*non-human rights*). Apkopojot šīs perspektīvas, mēs varam padziļināti izprast varas, aktīvisma un taisnīguma mijiedarbību pastāvošajā diskursā par dzīvnieku morālo statusu un dzīvnieku lomu ētiskajos un tiesiskajos rāmjos.

1.1.1. "Simboliskās varas" un "biovaras" koncepti

Varas struktūras būtiski ietekmē un nostiprina sociāli zooloģisko hierarhiju, ietekmējot dzīvnieku kategorizāciju, vērtēšanu un attieksmi pret tiem sabiedrībā. Dzīvnieku morālo statusu nosaka ne tikai ētiski apsvērumi, bet arī statusu reglamentējošie tiesību akti un pastāvošā institucionālā prakse. Iedzīvotāju pilsoniskās kustības apstrīd šīs sistēmas, cenšoties panākt lielāku taisnīgumu attiecībā pret dzīvniekiem. Fuko (*Foucault*) (1978, 1991) jēdziens "vara" sniedz nozīmīgu skatījumu šī procesa analīzei, īpaši tam, kā institūcijas pārvalda dzīvnieku dzīvību.

Fuko (1991) apgalvo, ka varas mehānismi ir cieši saistīti ar patiesības radīšanu un izplatīšanu sabiedrībā. Viņa jēdziens "biovara" atklāj valdības spēju kontrolēt dzīvības saglabāšanu un pārtraukšanu, izgaismojot sarežģīto mijiedarbību starp regulatīvo varu, agresiju un valsts suverenitāti. Vara darbojas ne tikai piespiežot, bet arī kontrolējot un regulējot pašu dzīvības būtību. Šo procesu raksturo biopolitika – sistēma, kurā dzīvība kļūst par pārvaldības objektu (Foucault, 2003). Atšķirībā no suverēnās varas, kas pārvalda ar nāvi, biovara īpaši fokusējas uz dzīvību, nosakot normas un definējot to, kas tiek uzskatīts par pieņemamu vai nepieņemamu. Biovara neaizstāj suverēno varu; tā vietā biovara reorganizē autoritāti sistēmā, kurā represijas un atstumtība pastāv līdzās labklājībai un regulējumam, radot sarežģītu un dinamisku dzīvības pārvaldības sistēmu. Biovara ved pie stratifikācijas, jo katra cilvēka statuss hierarhiskajā sistēmā nosaka metodes, kas tiek izmantotas pret viņu, un attiecīgi veidu, kā viņam tiek piemērota vara (Foucault, 1978; Kelly, 2013).

Fuko galvenokārt attiecināja biovaras jēdzienu uz cilvēku populācijām, nevis dzīvniekiem. Tomēr viņa definēto sistēmu iespējams paplašināt, iekļaujot tajā arī tādas dzīvības formas, kas nav cilvēki. Tā kā biovara ietekmē normas, kas regulē dzīvības aizsardzību, pārvaldību un dzīvības atņemšanu, šo jēdzienu var attiecināt arī uz lēmumiem par dzīvnieku ārstēšanu, sterilizāciju un eitanāziju, pamatojoties uz dzīvnieka vietu sociāli ekoloģiskajā hierarhijā.

Veidu, kādā dzīvnieki tiek uztverti, un dzīvnieku morālo statusu veido ne tikai juridiski un ētiski faktori, bet arī vispārējās sabiedrības struktūras un varas dinamika. Sociālās nevienlīdzības analīzei iespējams izmantot Burdjē (*Bourdieu*) teorētiskos ietvarus (Lee, 2013), tostarp "simboliskās varas" konceptu (Bourdieu, 1989), kas sniedz unikālu perspektīvu varas attiecību izpētei sociālajās sfērās. Burdjē jēdziens "simboliskais spēks" (Bourdieu, 1989) piedāvā atšķirīgu skatījumu uz varas attiecību analīzi sabiedriskajās jomās, koncentrējoties uz

sabiedrības dalībnieku ietekmi sabiedrības klasifikāciju veidošanā un apstrīdēšanā. Simboliskā vara veido indivīdu subjektīvo priekšstatu par šķiru un sociālo hierarhiju. Sociālās grupas sacenšas par statusu un atzinību, radot sarežģītas attiecības starp personisko identifikāciju un savu pozīciju sociālajā struktūrā, kurā pozīciju ieņemšana ir statistiski nosakāma (Bourdieu, 2005, 30. lpp.).

“Simboliskās varas” koncepts ir cieši saistīts ar “simbolisko kapitālu”. Burdjē definē simbolisko kapitālu trīs veidos: kā goda un prestiža sinonīmu, kas atspoguļo kāda sociālo stāvokli citu grupu uztverē; kā ekonomiskā un kultūras kapitāla neatzīšanu; un kā sociālās uzticības formu. Turklāt viņš apgalvo, ka kapitāls vienlaikus atspoguļo gan definēšanas (vai leģitimācijas) autoritāti, gan sabiedrības atzinību, kas saistīta ar indivīda kultūras kapitālu (Quilley & Loyal, 2017). Kultūras kapitāls attiecas uz netiešu izpratni par to, kas tiek uzskatīts par vērtīgu vai izdevīgu (Bourdieu, 1977a; 1980; 1991; Bourdieu & Passeron, 1990), aptverot zināšanas, prasmes, izglītību un habitusu – indivīda sociālā statusa izpaušmi caur dziļi iesakņotām personības īpašībām (Bourdieu, 1977a; 1977b; 1991).

Akadēmiskajā literatūrā Burdjē kultūras kapitāla, sociālā kapitāla un simboliskās varas jēdzieni izmantoti, pētot dažādus brīvprātīgā darba veidus (Dean, 2016; Dew et al., 2019; Hayton & Blundell, 2021; Husu & Kumpulainen, 2021; Thomson & Taheri, 2020) un veterinārijas speciālistu darbu (Armitage-Chan & May, 2018; Hamilton, 2007, 2013; Scholz & Trese, 2023). Tāpēc šos jēdzienus var izmantot, lai saprastu, kā šīs grupas vērtē dzīvnieku morālo statusu un kā viņu sociālais stāvoklis ietekmē šo skatījumu. Analizējot šīs varas dinamikas, kas veido cilvēku uzskatus, un atklājot tajās ietvertos sociālos mehānismus, iespējams izprast, kā tiek saglabāta hierarhija starp cilvēkiem un dzīvniekiem, kā arī novērtēt potenciālās pārmaiņas, ko varētu radīt simboliskās varas un sociālās atzīšanas transformācijas.

1.1.2. Sociālo kustību teorija

Vairākos pētījumos tiek aicināts izmantot sociālo kustību teoriju iedzīvotāju aktīvisma dzīvnieku aizsardzībā analīzei (Fasel & Butler, 2023; Jacobsson & Lindblom, 2016; Munro, 2012; Petray & Pendergrast, 2018; Wrenn & Collins, 2012), jo tā sniedz nozīmīgu ietvaru izpratnei par vietējā aktīvisma motivāciju, rīcību un dinamiku, padarot to teoriju par īpaši būtisku pētījumā par bezsaimnieku dzīvnieku brīvprātīgajiem glābējiem Latvijā.

Sociālo kustību pētījumi liecina, ka kustības rodas, reaģējot uz jaunām institucionālām iespējām, kas ļauj īstenot savus mērķus, īpaši uzsverot prasību izvirzīšanu vēlētam amatpersonām (Tilly, 1986, 1995). Berberoglū (*Berberoglu*) (2019) apgalvo, ka sociālās kustības var rasties dažādu faktoru dēļ, piemēram, rasu vai dzimumu apspiestības, tiesību pārkāpumu, sociālo apstākļu vai vides piesārņojuma dēļ, ko ietekmē valsts spēja īstenot varu. Pārlicība par pārmaiņu nepieciešamību motivē cilvēkus iesaistīties politiskajā aktīvismā. Turklāt sociālās

kontroles trūkums no dominējošās šķiras puses ir nepieciešamais nosacījums kustību veidošanai. Šimanskis (*Szymanski*) (1978) uzsver, ka sociālo kustību rašanās priekš-nosacījums ir apstākļi, kurā konfliktam nav iespējams rast risinājumu bez revolucionārām pārmaiņām.

Dalība sociālajā kustībā jeb grupas identifikācija izriet no kolektīvās identitātes, kas ir integrēta indivīdu sociālajā identitātē un ietekmē viņu emocijas kolektīvās darbības laikā (van Stekelenburg & Klandermans, 2017). Tajfels (*Tajfel*) (1978) identitāti skaidro kā “indivīda paškonceptcijas daļu, kas izriet no viņa zināšanām par piederību sociālajai grupai (vai grupām) kopā ar vērtību un emocionālo nozīmi, kas saistīta ar šo piederību” (63. lpp.). Tādējādi dalība sociālajā kustībā ietver skaidri izteiktu kopīgu ideju un emociju apziņu, veidojot noteiktu pārliecību par pastāvošajām netaisnībām (Gurin et al., 1980; van Stekelenburg & Klandermans, 2017). Klandermans (*Klandermans*) u. c. (2004) uzskata, ka motivāciju piedalīties ietekmē iespēja risināt šīs netaisnības, saiknes sajūta ar citiem dalībniekiem un dusmas par aizskartajām vērtībām. Dusmas var rasties no kolektīvas cīņas pieredzes, piemēram, pēkšņas netaisnības uzspiešanas rezultātā, kas izraisa kolektīvu riebumu un “dusmīgu empātiju” (van Stekelenburg & Klandermans, 2017).

Kā norāda Langmans un Benski (*Langman & Benski*) (2019), neoliberālā globalizācija ir izraisījusi virkni krīžu, kas mudina aizvien vairāk progresīvu jauniešu pretoties varai, kura ir konservatīva un apspiež. Globālo sociālā taisnīguma kustību, piemēram, vides aizsardzības un dzīvnieku tiesību aizstāvības grupu izaugsmi, var skaidrot ar reakciju, ko var raksturot kā “mobilizēšanās cīņas vārdā”. Šīm kustībām parasti ir progresīvs raksturs, un dalība šajās kustībās vai vietējā līmeņa NVO ir arī sociālā pilsoniskuma izpausme – indivīdu atzišana par pilntiesīgiem kopienas locekļiem (Marshall, 1950) –, jo tās mobilizē indivīdus ar kopīgu identitāti konkrēta mērķa vārdā (Hearn & Hobson, 2020; Jones, 1994).

Sabiedrības pilsoniskuma jēdziens dzīvnieku aizstāvības kustībās ir attīstījies līdz jēdzienam “kosmozoopolisa” (*cosmozoopolis*) (Cochrane, 2020), kas attiecas uz sabiedrību, kurā cilvēki un dzīvnieki līdzpastāv un kurā dzīvniekiem tiek nodrošinātas politiskās tiesības, kas atšķiras atkarībā no to sugas, skaidri nenošķirot savvaļas un mājas dzīvniekus.

Pamatojoties uz to mērķiem, progresīvās dzīvnieku tiesību aizstāvju kustības var iedalīt divās grupās: mērenie reformatori, kas iestājas par labāku labturību, un ekstrēmas atbrīvošanas īstenotāji. Saskaņā ar Demelo (*DeMello*) (2021), dzīvnieku tiesību kustība pašlaik ir globāla kustība, kuru vispārīgi var iedalīt trīs virzienos: intelektuālas diskusijas par dzīvnieku morālo statusu, juridiskas iniciatīvas un praktisks aktīvisms (piemēram, dzīvnieku barošana vai glābšana). Latvijā brīvprātīgos lielākoties var klasificēt kā praktiskā aktīvisma pārstāvjus, kuru darba pamatā ir labākas labturības nodrošināšana. Tā kā lielākā daļa brīvprātīgo dzīvo pilsētās, viņi galvenokārt pievēršas mājdzīvniekiem, piemēram, kaķiem un suņiem, un sadarbojas ar vietējām iestādēm, lai klaiņojošiem dzīvniekiem izveidotu patversmes (Posluszna, 2015).

Dzīvnieku labturības pieejā prioritāte ir dzīvnieku fiziskā un emocionālā labklājība, un tās mērķis ir novērst nevajadzīgas ciešanas cilvēku un dzīvnieku mijiedarbībā. Šī pieeja ir antropocentriska, jo tajā tiek uzsvērtā cilvēku līdzjūtība pret dzīvniekiem, kritiski nevērtējot dziļāk esošo priekšstatu, ka dzīvnieki tiek uzskatīti par īpašumu un galvenokārt tiek vērtēti pēc to lietderīguma cilvēkiem (Muller, 2020; Nakayama & Krizek, 1995). Šāda koncentrēšanās uz dzīvnieku labturības uzlabošanu, nevis uz plašākas dzīvnieku ekspluatācijas sistēmas apstrīdēšanu, atbilst sociālo kustību kolektīvās rīcības konceptam, kur indivīdi drīzāk iesaistās pakāpeniskās, reformistiskās iniciatīvās, nevis tiešā aktīvismā vai protesta akcijās. Brīvprātīgie, kuri sniedz palīdzību bezsaimnieka dzīvniekiem, veido decentralizētu, tomēr koordinētu tīklu, kas mobilizē resursus, ietekmē politiku un veicina sabiedrības informētību – šis ir būtiskas sociālās kustības pazīmes.

1.1.3. Sociālā taisnīguma koncepts

Kā norāda Teilore (*Taylor*) (2000), dzīvnieku tiesību aizsardzības kustības ir saistītas ar to pašu paradigmu, kas vides aizsardzības kustības saista ar rases, sociālekonomiskās šķiras, dzimuma un sociālā taisnīguma jautājumiem, lai panāktu taisnīgumu vides jautājumos. Sociālā taisnīguma jēdziens ir sarežģīts, jo ietver dažādas idejas un principus, tādējādi kļūstot par subjektīvu un elastīgu dažādās akadēmiskajās jomās, tostarp sociālpolitikas un vides studijās (Kuehn, 2020; Sze & London, 2008; Wood-Donnelly, 2023). To plaši apraksta kā ideju un praksi, kas nodrošina taisnīgu un vienlīdzīgu labumu un slogu sadali starp indivīdiem, mājsaimniecībām un kopienām neatkarīgi no sociālekonomiskās klases, vecuma, dzimuma, rases vai citiem raksturlielumiem (Apraku et al., 2025; Brian, 2005; Miller, 2001).

Kempbels (*Campbell*) (2024) identificēja nozīmīgas problēmas sociālā taisnīguma definēšanā, argumentējot, ka mūsdienu sociālā taisnīguma aktīvisms, īpaši institucionālajā kontekstā, bieži balstās kritiskajā teorijā, vienlaikus ignorējot citas socioloģijas teorētiskās koncepcijas, kas piedāvā citu skatījumu. Šī šaurā pieeja ietekmē sociālo pārmaiņu iniciatīvas, ignorējot visaptverošas stratēģijas un ieskatus cilvēku uzvedībā un sabiedrības progresā. Kontekstualizējot dzīvnieku labturību sociālā taisnīguma ietvarā, zinātnieki un aktīvistu uzsver cilvēku un dzīvnieku mijiedarbības morālos, politiskos un strukturālos aspektus, tai skaitā akcentējot nepieciešamību pēc taisnīgas likumdošanas, ētiskas atbildības un kolektīvās rīcības.

Dzīvnieku tiesību aizsardzības kustības formulē un īsteno taisnīguma idejas no kustību kodola (Schlosberg, 2004), izmantojot trīs pieejas: taisnīgums, kas vērsts uz cilvēku labklājību, ekoloģiskais taisnīgums ekosistēmām un sugu taisnīgums pret citu sugu dzīvām būtnēm (White, 2013; White & Heckenberg, 2014). Lai veicinātu sociālo taisnīgumu, šādas grupas formulē savas interpretācijas un vērtības (Agyeman & Evans, 2004), galvenokārt koncentrējoties uz taisnīguma

jēdzienu (Capeheart & Milovanovic, 2020). Sociālā taisnīguma temati saglabā savu nozīmību un problemātiku vides pārvaldībā (Apraku et al., 2025).

Freizers (*Fraser*) (2009) apgalvo, ka “normāla taisnīguma” sistēma nav pietiekama, lai risinātu mūsdienu taisnīguma jautājumus “nenormālas netaisnības” kontekstā. Marginalizētās kopienas aizstāv neekonomiskos resursus, tostarp kultūras atzišanu un politisko pārstāvniecību. Ņemot vērā universāla risinājuma trūkumu, lai panāktu līdzdalības taisnīgumu, nepieciešama “trīsdimensiju” taisnīguma teorija, kas atzīst trīs atšķirīgas, bet savstarpēji saistītas netaisnīguma formas, proti, sadales, statusa un politisko netaisnīgumu, tādējādi panākot patiesu līdzdalības paritāti (Fraser, 2009; Warriner, 2013).

Līdzīgi vides taisnīguma teorijās izklāstīti trīs galvenie taisnīguma un vienlīdzības aspekti: sadales, procedurālais un atzišanas taisnīgums (Burnham et al., 2013; Grasso, 2007; Martin, 2013; Popke et al., 2016). Sadales taisnīgums jo īpaši koncentrējas uz resursu un slogu taisnīgu sadali, tostarp tiem, kas ietekmē marginalizētas grupas bez tiesībām, piemēram, kļaiņojošus dzīvniekus.

Roulsa *The Theory of Justice* (“Taisnīguma teorija”) (1971) sniedz būtisku pamatu, lai izprastu sadales taisnīgumu, apgalvojot, ka taisnīga sabiedrība nodrošina sociālo un ekonomisko labumu taisnīgu sadali, vienlaikus ievērojot indivīda brīvības. Viņa koncepcija par racionāliem indivīdiem nozīmē, ka taisnīguma normas iegūst nozīmi tikai plašākā kontekstā, ko veido ētiskas perspektīvas un indivīda rīcība. Pēc Roulsa (1971, p. 528) domām, cilvēki vēlas izpaust savu būtību kā brīvas un vienlīdzīgas morālas personas, un morālo indivīdu raksturo divas spējas: viena – izpratne par labo, otra – taisnīguma izjūta (Rawls, 1971, p. 561). Turklāt indivīda morālā izglītība ir taisnīguma un tiesiskuma principos balstīta. Šādu morāli godprātīgu indivīdu uzvedība ir nepieciešama taisnīguma principu īstenošanai (Surovtsev & Syrov, 2015; Titelbaum, 2008). Viņš norāda, ka pamattiesības vienmēr ir vienlīdzīgas, tomēr galvenās sociālās vērtības, kā vara vai privilēģijas, tiek sadalītas atšķirīgi, tādējādi veidojot neaizsargātas grupas. Rouls (1971, p. 93) neiekļauj dzīvniekus savā taisnīguma teorijā, jo, viņaprāt, tiem trūkst morālās personības, proti, spējas izprast labo un izjust taisnīgumu. Tāpat tie nav spējīgi efektīvi darboties sabiedrībā, jo nevar kļūt par sabiedriskā līguma būtņēm ar aģenci (Rowlands, 1997, p. 236). Tomēr vairāku iemeslu dēļ pilnībā atteikties no Roulsa teorijas dzīvnieku tiesību pētījumos nav iespējams. Pirmkārt, Rouls (Rowlands) (1997) apgalvo, ka nepastāv tāda prasība, lai sabiedriskais līgums tiktu noslēgts tikai starp racionālām būtņēm, kam piemīt aģence, ilustrējot to ar vienošanās piemēru starp fermeri un dzīvnieku. Otrkārt, Vekss (*Wacks*) (2024, p. 130) atzīmē, ka, neskatoties uz to, ka Roulsa sabiedriskais līgums tiek uztverts reāli, patiesībā tas ir hipotētiska, ideāls instruments taisnīguma principu noteikšanai. Treškārt, Boldvins (*Baldwin*) (2023) piedāvā pieņemt, ka daži dzīvnieki pārvar morālās personības sliksni un tādējādi tie jāatzīst par morālām personām ar attiecīgi izrietošām tiesībām uz taisnīgumu. Un visbeidzot, ņemot vērā, ka brīvprātīgie aktīvistu pozicionē sevi kā kļaiņojošo dzīvnieku aizstāvjus, *de facto* slēdzot sabiedrisko līgumu šo atstumto dzīvnieku

vārdā, Roulsa koncepciju var interpretēt, aplūkojot taisnīguma īstenošanu, jo īpaši kontekstā ar dzīvnieku aprūpi, tiesisko atbildību un labturības politikas veidošanu.

Sena (*Sen*) (1999) izstrādātā spēju pieeja (*capability approach*) raksturo spējas kā darbības un sasniegumus, uz ko indivīdi tiecas, lai dzīvotu tādu dzīvi, kura būtu vērtība. Atšķirībā no kategorizēta spēju saraksta pieejas, viņš iestājas par kontekstuāli pielāgotu taisnīguma izpratni, kurā būtiska loma ir sabiedriskai apspriešanai (*public reasoning*) – dažādu sabiedrības grupu viedokļu līdzdalībai un sadzirdēšanai. Taisnīgums jāvērtē pēc tā, cik lielā mērā indivīdiem piemīt reālas spējas sasniegt funkcionālos stāvokļus (*functionings*) (Wacks, 2024, p.129). Turklāt viņš apgalvo, ka cilvēka apsvērumi, izvēles un rīcība sniedzas tālāk par personīgajām interesēm, ietverot sevī sociālo atbildību un morālos apsvērumus (Sen, 2009; Demals & Hyard, 2014). Cilvēka ievērojamā ietekme pār citām sugām ietver sevī arī morālu pienākumu, un tiem, kas spēj mazināt netaisnīgumu, ir pienākums to darīt (Sen, 1999). Kā atzīmē Vekss, Sens ir izveidojis nozīmīgu un pamatīgu ietvaru taisnīguma veicināšanai sociālo kustību līmenī (Wacks, 2024, p.130). Tas ļauj analizēt dzīvnieku aizstāvju darbību kā lokālu taisnīguma praksi, kas balstīta atbildē uz konkrētām sociālām vajadzībām. Pamatojoties uz šo koncepciju, vairāki mūsdienu zinātnieki (Bauhn, 2023; Best, 2014; Donaldson & Kymlicka, 2011; Stucki, 2023; Wacks, 2024) piemēro spēju pieeju kā daļu no plašākas taisnīguma sistēmas, lai aizstāvētu dzīvnieku tiesības eksistēt bez ciešanām.

Nusbauma (*Nussbaum*) (2013) sistēmiski izvērš un paplašina šo pieeju, uzsverot, ka katram cilvēkam ir raksturīga pašvērtība un viņš ir pelnījis dzīvi, kas to atspoguļo. Viņa apgalvo, ka morālā atbildība attiecas ne tikai uz cilvēku kopienu, bet arī uz dzīvniekiem. Tādējādi viņa izstrādā dzīvniekiem piemērotu taisnīguma koncepciju, kuras centrā ir cieņa, pašvērtība un spēja realizēt būtiskas dzīvības funkcijas, kā arī visiem dzīvniekiem nodrošināta piekļuve labvēlīgiem dzīves apstākļiem, kas ļautu tiem attīstīties (Nussbaum, 2006; Wacks, 2024). Atšķirībā no Sena, kurš koncentrējas uz cilvēku brīvību realizēt vērtīgu dzīvi, Nusbauma iekļauj dzīvniekus kā taisnīguma subjektus, uzskatot, ka katrai jūtošai būtnei piemīt pašvērtība un nevienam justspējīgām dzīvniekam nevajadzētu liegt iespēju dzīvot pilnvērtīgu dzīvi, kas atbilstu tā sugai raksturīgai pašvērtībai. Tāpat viņas darbā “Tiesiskuma robežas: invaliditāte, pilsonība, piederība sugai” (*Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership*) (Nussbaum, 2006) ir īpaši uzsvērtā kritika Roulsa teorijai, jo tā izslēdz dzīvniekus no taisnīguma diskursa tādēļ, ka tie nav spējīgi noslēgt sabiedrisko līgumu. Nusbauma šādu skatījumu apzīmē kā nepilnīgu un piedāvā alternatīvu – tādu taisnīguma modeli, kurā dzīvnieki ir pilntiesīgi morālie subjekti, kuriem nepieciešams gan juridiskās, gan politiskās aizsardzības ietvars. Viņa arī izvirza desmit pamata spējas (*central capabilities*), kas nepieciešamas, lai būtne spētu dzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Norādot, ka viena no desmit centrālajām spējām ir spēja veidot emocionālas saites (Nussbaum, 2013, p.33), viņa akcentē

to, ka indivīda emocionālajai attīstībai nedrīkst kaitēt bailes vai trauksme, jo tās grauj spēju pilnvērtīgi dzīvot. Šī pieeja paredz, ka vienkāršas resursu piešķiršanas vietā visām dzīvām būtņēm, tostarp mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem, tiek nodrošināta brīvība un iespējas, kas nepieciešamas labākai dzīvei.

1.2. Metodoloģiskais ietvars

Džonstone (*Johnston*) (2014) norāda, ka sociālo kustību pētījumu metodoloģija ir atkarīga no pētnieka pieejas. Plejers (*Pleyers*) (2024) apgalvo, ka fokusa sašaurināšana tikai uz etnogrāfisko pētījumu ir maldinoša, savukārt Delaporta (*Della Porta*) (2024) argumentē, ka metodoloģijas plurālisms ļauj pētniekiem izpētīt, kā tiek veidota sociālā realitāte, integrējot induktīvo un deduktīvo pieeju, kā arī kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes.

Cita pieeja, kas balstās strukturālismā, uzsver varas lomu, veidojot iespējas veikt izmaiņas un ietekmējot cilvēku uztveri attiecībā uz netaisnību un kolektīvo efektivitāti, tādējādi motivējot viņus rīkoties (Jenkins & Perrow, 1977; McAdam, 1999). Varu var analizēt, izvērtējot pieejamās politiskās iespējas, konkrēti, to, cik lielā mērā valsts iestādes vai citas organizētas struktūras (tā sauktā “sistēma”) atbalsta vai pretojas kustībai, kas cenšas panākt politiskas pārmaiņas (McAdam, 1996; Tilly, 1978). Kad indivīdi zaudē ticību sistēmas uzticamībai un piedzīvo to, ko Makadams (*McAdam*) (1982) sauc par “kognitīvo atbrīvošanos”, viņi apvienojas, lai veidotu sociālu kustību, kas balstās uz kopīgu ticību kolektīvajai efektivitātei. Šajā kontekstā būtiska nozīme ir aktīvistu mijiedarbībai nozīmes konstruēšanā (Costain, 1992; McAdam, 1999).

Kultūras pieeja uzsver emociju nozīmīgo ietekmi, to stratēģisko dimensiju un potenciālu mobilizēt dalībniekus (Flam & King, 2005; Goodwin et al., 2001; Hercus, 1999; Taylor, 2000). Naratīvi, simboli, rāmēšana un emocijas ir cieši saistīti ar kolektīvo identitāti, veicinot kopīgas rīcības un motivācijas izjūtu (Rohlinger & Gentile, 2017). Šis process var norādīt uz grupas mērķiem un virzienu (Clemens, 1996) vai darboties kā sociālo dalībnieku raksturīga iezīme, kas vērsta uz neapmierinātības mazināšanu (Gamson, 1995; Snow, 2001). Tiek konstruētas kolektīvās identitātes (Snow, 2001), un kolektīvās diferenciacijas robežas nosaka solidaritātes un kopīgu emociju radīšanu (Eyerman & Jamison, 1998; Hunt & Benford, 1994; Taylor & Whittier, 1992).

Šajā pētījumā, kas tika veikts no 2022. līdz 2024. gadam, tika izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes, konkrēti, daļēji strukturētas intervijas. Pamatojoties uz Fontanas un Freja (*Fontana & Frey*) (2008), Kinga un Horoka (*King & Horrocks*) (2010), Gubriuma (*Gubrium*) u. c. (2012) un Morisa (*Morris*) (2015) norādījumiem, tika izstrādātas interviju vadlīnijas (2. pielikums). Šo jautājumu mērķis bija izpētīt pētījuma dalībnieku pamata motivāciju iesaistīties brīvprātīgajā darbā un/vai veidot karjeru veterinārijā, kā arī viņu agrīnās pieredzes saistībā ar mājdzīvnieku aprūpi. Jautājumi tika izstrādāti tā, lai intervijas

laikā mazinātu emocionālo diskomfortu. Intervijas gaitā tika uzdoti jautājumi par mājdzīvnieku morālo statusu, juridiskajām tiesībām, ētiskajām dilemmām un to uztverto vērtību salīdzinājumā ar klaiņojošiem dzīvniekiem.

Par sākotnējo informantu kalpoja viens no personīgajiem kontaktiem. Pēc tam, izmantojot sniega pikas metodi, tika atlasīti papildu informanti, kopumā sasniedzot 10 informantus brīvprātīgo grupā. Katrs pētījumā iesaistītais brīvprātīgais vismaz 3 gadus bijis iesaistīts dzīvnieku glābšanā dažādās Latvijas pilsētās (1. tabula).

1. tabula. Brīvprātīgo sociālie profili

Informanta segvārds	Dzimums	Dzīvesvieta	Nodarbojas ar aktivismu...	Aktīvismu iniciējošais notikums	Aktīvisma veids	Veterinārā izglītība
Brīvprātīgā 1	Sieviete	Cita valstspilsēta	6–10 gadus	Vēlme pēc pārmaiņām sabiedrībā	Izķeršana un adoptētāja meklēšana	Nav
Brīvprātīgā 2	Sieviete	Rīga	11–20 gadus	Ievainots, klaiņojošs dzīvnieks	Dzīvnieku izķeršana	Nav
Brīvprātīgā 3	Sieviete	Cita valstspilsēta	6–10 gadus	Paziņu ietekme	Pagaidu mājas	Nav
Brīvprātīgā 4	Sieviete	Cita valstspilsēta	6–10 gadus	Paziņu ietekme	Pagaidu mājas	Nav
Brīvprātīgā 5	Sieviete	Rīga	3–5 gadus	Ievainots, klaiņojošs dzīvnieks	Koloniju aprūpe	Nav
Brīvprātīgā 6	Sieviete	Rīga	3–5 gadus	Ievainots, klaiņojošs dzīvnieks	Izķeršana un adoptētāja meklēšana	Nav
Brīvprātīgā 7	Sieviete	Rīga	6–10 gadus	Ievainots, klaiņojošs dzīvnieks	Pagaidu mājas	Nav
Brīvprātīgā 8	Sieviete	Cita valstspilsēta	11–20 gadus	Vēlme pēc pārmaiņām sabiedrībā	Pagaidu mājas	Nav
Brīvprātīgā 9	Sieviete	Rīga	6–10 gadus	Ievainots, klaiņojošs dzīvnieks	Izķeršana un adoptētāja meklēšana	Nav
Brīvprātīgā 10	Sieviete	Rīga	6–10 gadus	Vēlme pēc pārmaiņām sabiedrībā	Pagaidu mājas	Nav

Trīs Rīgā strādājoši veterinārārsti, kuri aktīvi iesaistās diskusijās ar veterināriju saistītās *Facebook* grupās, kļuva par pirmajiem informantiem. Ceturtais dalībnieks, kurš kalpoja kā koordinators, informēja par pētījumu Latvijas Veterinārārstu asociāciju un mudināja piedalīties pētījumā arī citus veterinārārstus. Tas ļāva atlasīt parējos pētījuma dalībniekus – veterinārārstus. Kopumā tika veiktas 15 daļēji strukturētas intervijas. Informanti ziņoja, ka strādā dažādās klīnikās vairākās Latvijas pilsētās un ir ar atšķirīgu pieredzi: pieci no viņiem ar darba stāžu līdz 5 gadiem, astoņi ar 5–10 gadu darba stāžu, bet diviem ir vairāk nekā 20 gadu darba pieredze (2. tabula).

2. tabula. Veterinārārstu sociālie profili

Informanta segvārds	Dzimums	Pilsēta	Darba stāžs (gadi)	Medicīnas joma	Karjeras izvēles vecums	Karjeras izvēli ietekmēja ģimene	Vēlējās kļūt par cilvēku ārstu
Vet 1	Sieviete	Rīga	6–10	Terapija	Agrā bērnībā	Nezina	Nē
Vet 2	Sieviete	Rīga	6–10	Terapija	Agrā bērnībā	Nezina	Nē
Vet 3	Sieviete	Rīga	6–10	Terapija	Agrā bērnībā	Jā	Nē
Vet 4	Sieviete	Rīga	> 20	Terapija	Vidusskolas laikā	Nē	Nē
Vet 5	Sieviete	Cita	6–10	Terapija	Agrā bērnībā	Nezina	Nē
Vet 6	Vīrietis	Cita	6–10	Ķirurģija	Vidusskolas laikā	Jā	Nē
Vet 7	Sieviete	Rīga	3–5	Terapija	Vidusskolas laikā	Nē	Nē
Vet 8	Sieviete	Rīga	1–2	Laboratorija	Agrā bērnībā	Jā	Nē
Vet 9	Sieviete	Rīga	> 20	Cita	Agrā bērnībā	Jā	Nē
Vet 10	Sieviete	Rīga	3–5	Terapija	Vidusskolas laikā	Nē	Nē
Vet 11	Sieviete	Rīga	6–10	Terapija	Agrā bērnībā	Nē	Nē
Vet 12	Sieviete	Cita	3–5	Cita	Vidusskolas laikā	Jā	Nē
Vet 13	Vīrietis	Rīga	1–2	Neatliekamā palīdzība	Vidusskolas laikā	Jā	Jā
Vet 14	Sieviete	Rīga	6–10	Terapija	Vidusskolas laikā	Nezina	Nē
Vet 15	Vīrietis	Cita	6–10	Ķirurģija	Vēlāk pārkvalificējās	Nē	Jā

3. tabula. Veterināro inspektoru sociālie profili

Informanta segvārds	Dzimums	Pilsēta	Darba stāžs (gadi)	Medicīnas joma	Karjeras izvēles vecums	Karjeras izvēli ietekmēja ģimene	Vēlējās kļūt par cilvēku ārstu
Inspektors 1	Vīrietis	Rīga	> 20	Lauksaimniecības dzīvnieki	Agrā bērnībā	Jā	Nē
Inspektors 2	Sieviete	Cita	6–10	Lauksaimniecības dzīvnieki	Karjeras laikā	Nē	Jā
Inspektors 3	Vīrietis	Cita	16–20	Lauksaimniecības dzīvnieki	Agrā bērnībā	Nē	Nē
Inspektors 4	Sieviete	Cita	1–2	Lauksaimniecības dzīvnieki	Pirms skolas pabeigšanas	Jā	Jā
Inspektors 5	Vīrietis	Cita	1–2	Terapija	Pirms skolas pabeigšanas	Nē	Nē

Vēl viens personīgais kontakts, kurš strādā Pārtikas un veterinārajā dienestā (PVD) par pārtikas inspektoru, kalpoja par koordinātoru, veicinot piecu savu kolēģu iesaistīšanos pētījumā. Informantu profesionālā pieredze veterinārijas jomā, tostarp veterinārārstu un vēlāk inspektoru amatā, bija ļoti atšķirīga: divu informantu darba stāžs bija mazāks par 5 gadiem, vienam – 6–10 gadi, vienam – 16–20 gadi, un vienam ir vairāk nekā 20 gadu darba pieredze (3. tabula).

Dalībnieki tika informēti par pētījuma mērķiem un pētnieciskajiem jautājumiem (Brinkmann & Kvale, 2018; Sarantakos, 2005), un viņiem tika apliecināts, ka viņu dalība pētījumā ir brīvprātīga. Informantiem tika izsniegta arī piekrišanas veidlapa. Intervijas tika veiktas tikai ar Zoom un MsTeams palīdzību, un dalībnieku piekrišana tika iegūta mutiski. Lai saglabātu konfidencialitāti, visi transkripti tika anonimizēti (Brinkmann & Kvale, 2018). Ētikas apsvērumi šim pētījumam tika formulēti saskaņā ar Kimmela (*Kimmel*) (1988) un Kresvelu (*Creswell & Creswell*) (2018) izstrādātajām vadlīnijām.

Izmantojot programmatūru NVivo 14 un ievērojot Mailza un Hubermana (*Miles & Huberman*) (1994), Mailza u. c. (2014) un Gibsa (*Gibbs*) (2018) ieteiktās vadlīnijas, tika veikta kodēšana ciklos. Transkripti uzreiz pēc intervijām tika kodēti un analizēti, ļaujot izdarīt secinājumus, tiklīdz tika sasniegta piesātinātība (Hennink et al., 2017; Saunders et al., 2018).

Fokusējoties uz raksta “Bridging compassion and commerce: Veterinarians’ ethical dilemmas in providing care for homeless animals” izstrādi, kodi tika veidoti, izmantojot afektīvās un izpētes kodēšanas metodes (Miles et al., 2014). Pirmā cikla kodēšanas procesā tika izveidoti 89 atvērta kodi; otrajā ciklā tie tika organizēti 19 kategorijās: attieksme, klaiņojošie dzīvnieki, brīvprātīgie, citi

dzīvnieki, eitanāzija, emocijas, rutīna, izglītība, likumi un sodi, loma, mājdzīvnieki, naratīvs, finanses, profesija, pārtikas un veterinārais dienests, sāpes un nāve, uzskati, vardarbība un īpašnieks.

Gatavojot rakstu "Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia" ("Dzīvnieku labturības jomā strādājošo brīvprātīgo skatījums uz veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem Latvijā"), kodēšana tika organizēta trīs ciklos. Tika izstrādāta pirmā cikla kodēšanas grāmata, kurā bija iekļauti 100 aprakstošie kodi, katram intervijas jautājumam piešķirot četrus kodus. Aprakstošie kodi tika izmantoti, lai atspoguļotu satura būtību, izceltu svarīgākās tēmas un vienkāršotu rezultātus, grupējot tos tematos. Otrais cikls sastāvēja no attieksmju un uzskatu, kā arī emociju kodēšanas. Brīvprātīgo attieksme pret veterinārārstiem un inspektoriem tika iedalīta kategorijā "Attieksme", bet brīvprātīgo individuālās zināšanas, pieredze un interpretējamā uztvere par veterinārārstiem un inspektoriem tika iedalītas kategorijā "Uzskati". Lai izpētītu pieredzi starp personām, otrajā ciklā tika iekļauti pozitīvo un negatīvo emociju kodi. Trešais cikls tika paredzēts, lai skaidrotu attiecības starp brīvprātīgajiem, veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem. Šis cikls sastāvēja no četriem attiecību modeļu kodiem, no kuriem divi kodi bija paredzēti veterinārajiem inspektoriem (Attiecības nelegālās pavairošanas jomā un Attiecības dzīvnieku glābšanas jomā) un divi – veterinārārstiem (Finansiālās attiecības un Morālo vērtību attiecības).

Arī izstrādājot rakstu "Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia" ("Kompanjons vai klaidonis? Veterinārijas profesionāļu un dzīvnieku atbalsta jomā strādājošo brīvprātīgo pretrunīgie viedokļi"), kodēšana tika strukturēta trīs ciklos. Pirmā cikla kodu grāmata sastāvēja no 100 aprakstošiem kodiem, katram intervijas jautājumam piešķirot četrus kodus. Aprakstošie kodi tika izmantoti, lai apkopotu galvenās tēmas un atvieglotu rezultātu organizēšanu tematiski. Otrais cikls sastāvēja no vērtību un uzskatu kodiem. Respondentu uztvere par morālo statusu un juridiskajām tiesībām tika klasificēta kā "Uzskati", savukārt viņu izjūtas par mājdzīvnieku vai klaiņojošu dzīvnieku vērtību tika klasificētas kā "Vērtības". Trešā cikla mērķis bija izprast saikni starp uzskatiem un vērtībām, vienlaikus izpētot cēloņus nesakritībām vai līdzībām respondentu viedokļos. Trešais cikls sastāvēja no četrām teorētiskām kodu kopām: uzskatos balstīta morālā statusa uztvere; uzskatos balstīta mājdzīvnieku juridisko tiesību uztvere; uzskatos balstīta klaiņojošo dzīvnieku juridisko tiesību uztvere; un vērtībās balstīta dzīvnieku morālās vērtības uztvere.

Raksta "Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinēj-spēks Latvijā" izstrādē kodēšana tika organizēta divos ciklos. Tāpat kā raksta "Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia" gadījumā pirmā cikla kodu grāmata saturēja 100 aprakstošos kodus, katram intervijas jautājumam piešķirot četrus kodus. Aprakstošie kodi tika izmantoti lai atspoguļotu satura būtību, izceltu svarīgākās

tēmas un vienkāršotu rezultātu interpretāciju, grupējot tos tematiski. Otrajā kodēšanas ciklā tika izveidotās 4 teorētiskas kodu kopas: morālo vērtību kodi, taisnīguma kodi, varas attiecību kodi un sociālo pārmaiņu kodi. Šī cikla mērķis bija atklāt, kā brīvprātīgie interpretē klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un ētisko attieksmi pret tiem un kā šie uzskati veido viņu izpratni par taisnīgumu institucionālās biovaras ietvaros. Morālo vērtību kodi atspoguļo brīvprātīgo individuālās ētiskās vērtības un uztveri par klaiņojošo dzīvnieku pašvērtību, savukārt taisnīguma kodi koncentrējas uz to, kā informanti izprot plašākus sociālās taisnīguma jēdzienus. Varas attiecību kodi identificē, kā brīvprātīgie veido savstarpējās attiecības ar institucionālajiem dalībniekiem (piemēram, veterinārārstiem, inspektoriem un politikas veidotājiem), uzsverot uztvertās hierarhijas un klaiņojošo dzīvnieku sistemātisku noraidīšanu. Sociālo pārmaiņu kodi ļāva analizēt, kā informanti sevi pozicionē kā pilsoniskos aktīvistus, kas atbalsta morālas un strukturālas pārmaiņas Latvijas sabiedrībā. Šis kodēšanas cikls uzsver ētisko pārliecību nozīmi brīvprātīgo centienos apstrīdēt dominējošās paradigmas un veicināt dzīvnieku iekļaušanu sociālā taisnīguma sistēmā.

2. PROMOCIJAS DARBĀ IEKĻAUTO PUBLIKĀCIJU SATURA UN REZULTĀTU ĪSS APRAKSTS

2.1. Bridging compassion and commerce: Veterinarians' ethical dilemmas in providing care for homeless animals

Raksts "Bridging Compassion and Commerce: Veterinarians' Ethical Dilemmas in Providing Care for Homeless Animals" ("Starp līdzjūtību un komerciju: veterinārārstu ētikas dilemmas, nodrošinot aprūpi pamestiem dzīvniekiem") (Šeiko et al., 2024) publicēts žurnālā "Rural Sustainability Research" un tajā aprakstīts veterinārārstu skatījums uz savu lomu pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstas vardarbības novēršanā, kā arī ētiskās dilemmas, ar kurām veterinārārsti saskaras, ārstējot klaiņojošus dzīvniekus. Tajā uzsverta sarežģītā dinamika starp veterinārārstiem un brīvprātīgajiem, tostarp brīvprātīgo altruistisko nodomu pozitīvais vērtējums, kā arī bažas par finansiālajiem jautājumiem ārstēšanas laikā un dzīvnieku ārstēšanai paredzēto ziedojumu komercializāciju. Galvenā novērotā problēma ir maksa par klaiņojošo dzīvnieku ārstēšanu, jo tā norāda uz iespējamu nesaprašanos starp veterinārārstiem un brīvprātīgajiem.

Šis pētījuma centrs ir uzskatīts balstīti ētiski lēmumi (kas sakņojas dzīvnieku tiesību idejā), kurus veterinārārsti pieņem ētiski sarežģītās situācijās vai nonākot kontaktā ar klaiņojošiem dzīvniekiem, kurus brīvprātīgie ir atnesuši uz veterinārājām klīnikām. Analīze izgaismo sarežģītas, emociju vadītas attiecības starp veterinārārstiem un brīvprātīgajiem, kā arī norāda uz faktoriem, kas ietekmē veterinārārsta lēmumu pieņemšanas procesu attiecībā uz klaiņojošiem dzīvniekiem.

Šajā rakstā izvirzīti trīs pētnieciskie jautājumi:

- 1) Kā veterinārārsti uztver un novērtē brīvprātīgo organizāciju lomu? Precīzāk, vai ir kādas līdzības vai atšķirības veterinārārstu izpratnē par jēdzieniem "dzīvnieku glābšana" vai "palīdzības sniegšana" salīdzinājumā ar brīvprātīgajiem?
- 2) Kādi ir veterinārārstu uzskati par viņu lomu pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā, un cik cieši viņu uzskati saskan ar viņu darbībām?
- 3) Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar klaiņojošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?

2.1.1. Kā veterinārārsti uztver un novērtē brīvprātīgo organizāciju lomu?

Veterinārārsti lielākoties pozitīvi vērtē brīvprātīgo organizācijas un atzīst brīvprātīgo motivāciju un ieguldījumu palīdzības sniegšanā klaiņojošiem dzīvniekiem.

Tomēr viņu vērtējumos pastāv arī ievērojamas pretrunas. Veterinārārsti pauž bažas par brīvprātīgo pieeju līdzekļu vākšanai, jo īpaši par emocionāli piesātinātu attēlu izmantošanu vai uzmanības fokusēšanu uz dzīvniekiem, kuriem ir stipri ierobežotas adopcijas iespējas. Daļa veterinārārstu uzskata, ka brīvprātīgo centieni būtu efektīvāki, ja tie būtu vērsti uz jauniem, vieglāk adoptējamiem dzīvniekiem. Vienlaikus veterinārārsti atzīst, ka, neraugoties uz praktiskām domstarpībām, viņu pārliecība par klaiņojošo dzīvnieku tiesībām vai brīvībām ir tāda pati. Atšķirības parādās arī profesijas uztverē, jo veterinārārsti bieži jūtas netaisnīgi kritizēti no brīvprātīgo puses, uzskatot, ka brīvprātīgie pilnībā neizprot veterinārās prakses sarežģītību, emocionālo slogu un finansiālos ierobežojumus.

2.1.2. Kādi ir veterinārārstu uzskati par viņu lomu pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā, un cik cieši viņu uzskati saskan ar viņu darbībām?

Veterinārārsti uzskata, ka viņu iesaistīšanās cīņā pret vardarbību, kas vērstā pret klaiņojošiem dzīvniekiem, ir cieši saistīta ar viņu galvenajiem profesionālajiem pienākumiem. Viņi uzskata, ka dzīvnieku īpašnieku un sabiedrības izglītošana, dzīvnieku tiesību aizstāvēšana un dzīvnieku ciešanu mazināšana ir būtiski pasākumi vardarbības mazināšanai. Šie uzskati kopumā atbilst arī viņu rīcībai, jo viņi cenšas sniegt medicīnisko palīdzību klaiņojošiem dzīvniekiem, pat ja saskaras ar finansiāliem ierobežojumiem, piemēram, kad klients nevar samaksāt par klaiņojoša dzīvnieka ārstēšanu. Finansiālie ierobežojumi var ietekmēt sniegtās ārstēšanas veidu, bet tie neattur veterinārārstus no palīdzības sniegšanas ievainotiem dzīvniekiem vai dzīvniekiem, kas izjūt ciešanas. Uzskats par klaiņojošo un mājdzīvnieku vienlīdzīgo vērtību vēl vairāk nostiprina viņu apņemšanos palīdzēt klaiņojošiem dzīvniekiem pieejamo resursu robežās.

2.1.3. Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar klaiņojošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?

Kad veterinārārsti saskaras ar ētiskām problēmām saistībā ar klaiņojošiem dzīvniekiem, lēmumu pieņemšanu un rīcību ietekmē vairāki galvenie faktori. Primārais faktors ir dzīvnieka sāpju līmenis, kas nosaka medicīniskās iejaukšanās steidzamību un apjomu. Nozīmīga loma ir arī veterinārārstu uzskatiem par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku tiesībām un morālo vērtību. Turklāt viņu lēmumus ietekmē arī praktiski ierobežojumi, piemēram, finansiālie resursi, emocionālā slodze un profesionālais stress. Ētikas dilemmas izraisa spēcīgas negatīvas emocijas, atspoguļojot spriedzi starp veterinārārstu vēlmi rīkoties dzīvnieka interesēs un ierobežojumiem. Neraugoties uz šiem sarežģījumiem,

veterinārārstu rīcību vada viņu apņemšanās rūpēties par dzīvnieku labturību un viņu loma kā dzīvnieku tiesību aizstāvjiem.

Rakstā uzsverta veterinārārstu nozīme mājdzīvnieku īpašnieku, kā arī plašākas sabiedrības izglītošanā, akcentējot veterinārārstu atbildību ne tikai aizsargāt dzīvnieku labturību, bet arī plašāk uzlabot vides labklājību. Veterinārārsti uzskata, ka viņu galvenais pienākums ir izplatīt zināšanas, veicināt dzīvnieku tiesību ievērošanu un mazināt dzīvnieku ciešanas. Sabiedrības gaidas ievērojami ietekmē veterinārārstu izpratni par savu lomu. Visi informanti atzīst klaiņojošo dzīvnieku tiesību (vai brīvību) pārkāpumus, it īpaši augsto ārstēšanas izmaksu dēļ.

2.2. Perspectives of Animal Welfare Volunteers Regarding Veterinarians and Veterinary Inspectors in Latvia

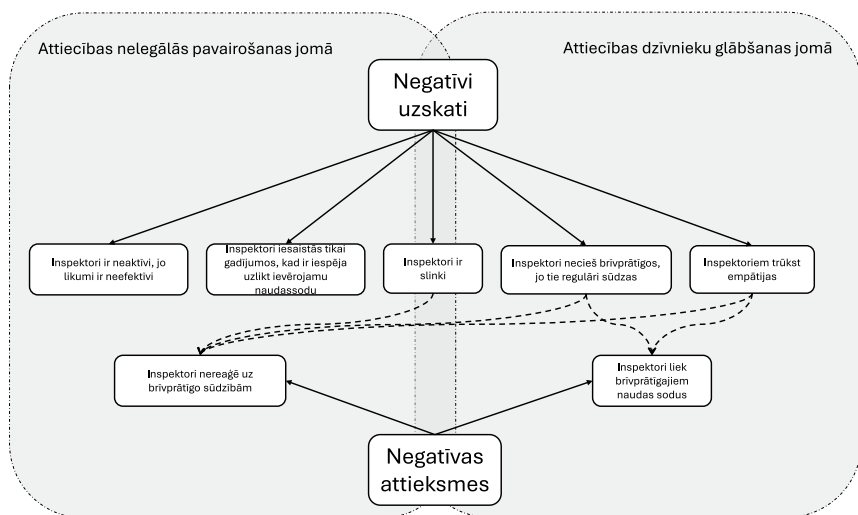
Raksts “Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia” (“Dzīvnieku labturības jomā strādājošo brīvprātīgo skatījums uz veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem Latvijā”) (Šeiko & Ņikišins, 2025) publicēts žurnālā “Rural Sustainability Research” un izklāsta brīvprātīgo uzskatus un attieksmes pret veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem, izgaismojot šo attiecību sarežģīto dinamiku. Raksta mērķis ir izpētīt un izprast brīvprātīgo dzīvnieku glābēju uzskatus par veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem Latvijā, īpaši fokusējoties uz šo speciālistu lomu dzīvnieku labturības veicināšanā un dzīvnieku tiesību aizsardzībā.

Pētījums par attiecībām starp šīm trim grupām ir strukturēts ap pozitīvajām un negatīvajām attieksmēm un uzskatiem, kādas piemīt brīvprātīgajiem dzīvnieku glābējiem Latvijā un kuras veido viņu ikdienas saskarsme ar veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem. Analīze atklāj, ka brīvprātīgo uztvere par veterinārārstiem un veterinārajiem inspektoriem ir sarežģīta un veidojas, balstoties uz emocijām, pieņēmumiem un personīgajām pieredzēm. Šajā rakstā izvirzīti divi pētnieciskie jautājumi:

- 1) Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?
- 2) Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu klaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?

2.2.1. Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?

Negatīvā attieksme un morālais sašutums pret inspektoriem ir cieši saistīts ar brīvprātīgo uzskatiem. Džaspers un Poulsens (*Jasper & Poulsen*) (1995) apraksta tā saucamo “morālo šoku”, t. i., iemeslu iesaistīties jebkurā darbībā tāpēc, ka kāds notikums vai situācija izraisījusi sašutumu. Ozorio (*Osório*) (2016) novēroja, ka dzīvnieku tiesību aktīvistiem ir raksturīgs morālais sašutums, ko

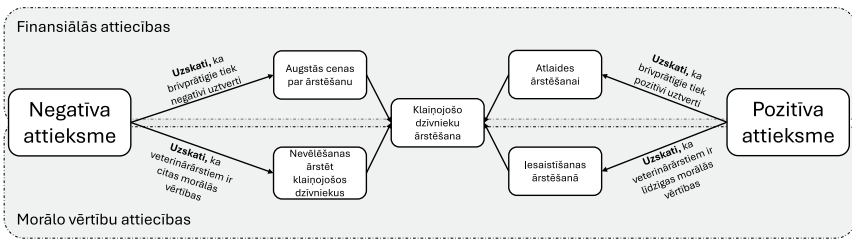
1. attēls. Brīvprātīgo attiecības ar veterinārajiem inspektoriem

izraisa politiskā netaisnība. Tā kā palīdzība klaiņojošiem dzīvniekiem ir saistīta ar sociālo taisnīgumu, pētnieki ir aprakstījuši aktīvistu emocionālo ieguldījumu darbībā, kas rada pārmaiņas (Barry & Dordević, 2007; Effler, 2010). Šis pētījums arī apstiprināja iepriekšminēto novērojumu. Attiecību modelis liecina, ka saskarsme ar veterinārajiem inspektoriem (piemēram, kad tie veic pārbaudes brīvprātīgo mājās, kurās tiek turēti izglābtie dzīvnieki, vai sniedz atbildes uz brīvprātīgo sūdzībām par suņu audzētavām) ir negatīvu emociju piesātināta, kas novērojams visu respondentu atbildēs. Ar PVD inspektoriem netiek saistītas pozitīvas izjūtas. Brīvprātīgie bieži vien izturas negatīvi pret veterinārajiem inspektoriem, uztverot tos par neiecietīgiem birokrātiem. Šo uztveri ietekmē savstarpējās mijiedarbības. Ikdienā piedzīvota spriedze, uz ko norāda brīvprātīgie, liecina par strukturālu problēmu, kad uzraugošās iestādes un sabiedriskās kustības pieejas dzīvnieku labturībai atšķiras. Rezultātā izveidojusies neuzticības atmosfēra, kas sakņojas uztverē par institucionālo stagnāciju un neobjektivitāti un kavē sadarbību normatīvo aktu pilnveidošanā.

Brīvprātīgo attieksmi un uzskatus par veterinārajiem inspektoriem iespējams attēlot shematiski (1. attēls).

2.2.2. Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu klaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?

Veterinārārstu un brīvprātīgo attiecības ir sarežģītākas, jo tās ietekmē gan pozitīva, gan negatīva pieredze, ko veido individuālā saskarsme veterinārajās

2. attēls. Brīvprātīgo attiecības ar veterinārstriem

klīnikās. Šī mijiedarbība atspoguļo plašākas domstarpības, kas izpaužas parlamentārajās debatēs, kur atšķirīgie viedokļi par dzīvnieku labturību izgaismo fundamentālas problēmas. Iespējams, ka brīvprātīgo uztvere par vecākas paaudzes veterinārstriem, kuri neizjūt līdzīgas emocijas vai viedokļus par dzīvnieku ētisko nozīmi, var veicināt konfliktu; to var novērot, piemēram, parlamentārajās sēdēs, kad gados vecāki delegāti pārstāv Veterinārstu asociāciju. Apstākļi, ka brīvprātīgo attieksme pret veterinārstriem nav tik skaidri izteikta kā attieksme pret veterinārajiem inspektoriem, var būt saistīts ar to, ka brīvprātīgie ar veterinārstriem sliecas veidot personiskas attiecības sarežģītās vai harmoniskās triādēs, kurās iesaistīts dzīvnieks–pacients. Tas saskaņā ar iepriekšējo Ratvela-Do (*Rathwell-Deault*) u. c. (2017) pētījumu par sociālajām gaidām attiecībā pret veterinārstriem veicina nesaskaņu mazināšanos.

Brīvprātīgo attieksmes un uzskati par veterinārstriem shematiski attēloti 2. attēlā.

Pētījuma rezultāti liecina, ka brīvprātīgo uzskati ir cieši saistīti ar sociālā taisnīguma jautājumiem, un tam ir nozīmīgas praktiskas sekas, it īpaši dzīvnieku labturības politikas veidošanā un sadarbības veicināšanā starp galvenajām ieinteresētajām pusēm Latvijā. Likumdevējiem ir jāatzīst vietējo brīvprātīgo iniciatīvu nozīme un jāiekļauj to viedoklis normatīvo aktu pilnveidošanas procesā, garantējot, ka dzīvnieku labturības noteikumi ne tikai cenšas glābt mājdzīvniekus, bet arī stiprina sociālās kustības. Turklāt atklāti negatīviem uzskatiem būtu jāmotivē likumdevējs izveidot empātiskāku un sadarbībai labvēlīgāku sistēmu starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem profesionāļiem. Tas var ietvert mācību programmu izveidi veterinārajiem inspektoriem, kurās tiek prioritizēta empātija, komunikācijas prasmes un izpratne par atšķirīgajām problēmām, ar kurām saskaras brīvprātīgie, glābjot klaidinošos dzīvniekus.

Pētījums liecina, ka mijiedarbība starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem inspektoriem ir galvenokārt negatīva, ko raksturo brīvprātīgo morālais sašutums un neapmierinātība. Brīvprātīgie uzskata inspektoros par pasīviem un neempātiskiem, un pamatā ieinteresētiem sodīt brīvprātīgos, nevis cīnīties pret nelegālajiem pavairotajiem, vai arī ieinteresētiem sodīt, nevis novērst labturības problēmas. Veterinārstus brīvprātīgie uztver dažādi, ietverot gan pozitīvas, gan

negatīvas pieredzes. Pozitīvi tiek vērtēti veterinārārsti, kuri sniedz medicīnisko palīdzību un piedāvā atlaides klaiņojošo dzīvnieku aprūpei. Gados jaunāki veterinārārsti parasti tiek uztverti pozitīvāk. Neapmierinātība rodas, kad brīvprātīgie izjūt veterinārārstu neieinteresētību un saskaras ar augstajām ārstēšanas izmaksām. Būtiska loma ir arī personīgajām attiecībām ar veterinārārstu.

2.3. Companion or Stray? Conflicting Beliefs of Veterinary Professionals and Animal Help Volunteers in Latvia

Raksts “Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia” (“Kompanjons vai klaidonis? Veterinārijas profesionāļu un dzīvnieku atbalsta jomā strādājošo brīvprātīgo pretrunīgie viedokļi”) (Šeiko & Možarova, 2025) ir publicēts žurnālā “Italian Sociological Review”, un tajā pētīti faktori, kas veicina domstarpības starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu, vērtību un juridiskajām tiesībām. 30 daļēji strukturētas intervijas sniedz detalizētu analīzi par atšķirībām starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem klaiņojošo dzīvnieku glābējiem.

Šajā rakstā izvirzīti divi pētnieciskie jautājumi:

- 1) Kādi ir veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un likumīgajām tiesībām?
- 2) Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē viņu uztveri par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem?

2.3.1. Kādi ir veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un juridiskajām tiesībām?

Informantu atbildes uz šo pētniecisko jautājumu liecina, ka brīvprātīgie galvenokārt uzskata mājdzīvniekus par ģimenes locekļiem, draugiem vai bērniem, uzsverot pārliecību, ka šiem dzīvniekiem tiek piedēvēta pašvērtība un morālais statuss. Savukārt veterinārie praktiķi bieži vien pauž utilitāru (praktiski pielietojamu) viedokli, kas uzsver atšķirības starp cilvēkiem un dzīvniekiem, uzskatot mājdzīvniekus galvenokārt par būtnēm ar noteiktām lomām, nevis par ģimenes locekļiem. Brīvprātīgie aizstāv vienlīdzīgas juridiskās tiesības gan mājdzīvniekiem, gan klaiņojošiem dzīvniekiem, pamatojoties kopīgā pārliecībā par morālo pienākumu aizsargāt visus dzīvniekus neatkarīgi no to īpašumtiesību statusa. Veterinārie praktiķi pauž divējādu viedokli: lai gan daļa atzīst abu dzīvnieku kategoriju specifiskās juridiskās tiesības, vairākums uzskata, ka klaiņojošiem dzīvniekiem praksē ir ierobežotas tiesības, jo veterinārajā aprūpē pastāv vairāki šķēršļi to ārstēšanai. Brīvprātīgo pārliecības bieži veido emocionālā saikne ar dzīvniekiem, kas izpaužas kā morāla cīņa par to tiesībām. Savukārt veterinārie praktiķi savu pārliecību pamato ar piecu brīvību sistēmu (*Five freedoms*) (Farm

Animal Welfare Council, 2009) un praktiskiem apsvērumiem par dzīvnieku labturību, kas var nonākt pretrunā ar brīvprātīgo emocijās balstītajiem motīviem.

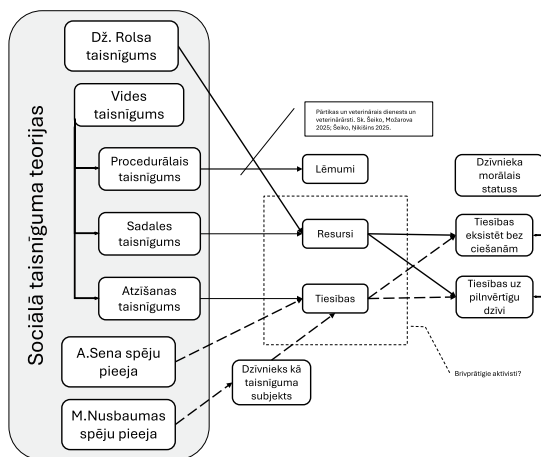
2.3.2. Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē viņu uztveri par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem?

Otrais pētnieciskais jautājums ir par to, vai veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par dzīvnieku morālo un juridisko statusu ietekmē viņu attieksmes pret mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem. Brīvprātīgo spriedums par mājdzīvnieku pašvērtību liek viņiem uzskatīt, ka šie dzīvnieki ir pelnījuši cieņu un tiesības, kas ir līdzīgas cilvēktiesībām. Šī emocionālā saikne veicina aizsargājošu attieksmi gan pret mājdzīvniekiem, gan pret klaiņojošiem dzīvniekiem. Turpretim veterināro praktiķu utilitārais skatījums veido viņu izpratni par dzīvniekiem, galvenokārt caur lomas un atbildības prizmu. Rezultātā viņi bieži vien par prioritāti izvirza praktiskas labturības vajadzības, nevis emocionālos faktorus. Šie pretrunīgie skatījumi uz juridiskajām tiesībām rada atšķirīgas interpretācijas par ētisku attieksmi pret dzīvniekiem un to aprūpi. Brīvprātīgie, balstoties morālā perspektīvā, veicina pastiprinātu juridisko aizsardzību, savukārt veterinārie praktiķi uzsver piecu brīvību sistēmas nozīmi. Šāda pārliecība liek veterinārajiem praktiķiem galvenokārt koncentrēties uz dzīvnieku pamatvajadzību apmierināšanu, nevis to tiesībām. Šis pretrunas dažkārt rada spriedzi starp brīvprātīgajiem un praktiķiem dzīvnieku labturības kontekstā. Piemēram, brīvprātīgie var uzskatīt veterinārārstu lēmumus par pārāk pragmatiskiem vai emocionāli norobežotiem, savukārt veterinārārsti uzskata, ka brīvprātīgie nav pietiekami informēti par dzīvnieku aprūpes praktiskajiem aspektiem.

Pētījuma rezultāti parāda ievērojamas atšķirības starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem, kā arī skaidro, kā šīs atšķirības ietekmē dzīvnieku pārvaldības un labturības politikas īstenošanu. Atšķirīgie uzskati ietekmē klaiņojošo dzīvnieku populāciju pārvaldību, potenciāli izraisot savstarpējus konfliktus un neefektīvu pārvaldības politiku; šādi konflikti ietekmē arī izmaiņas tiesību aktos. Tādējādi šīs atšķirīgās perspektīvas rada šķēršļus saskaņotas un veiksmīgas politikas attīstībai, kurai būtu jāatbilst gan ētiskiem, gan praktiskiem mērķiem.

2.4. Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā

Rakstā “Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā”, kas ir publicēts izdevumā “Akadēmiskā dzīve” (Šeiko, 2025), analizēta klaiņojošo dzīvnieku – īpaši kaķu un suņu – morālā statusa uztvere un šīs perspektīvas iekļaušanu sociālā taisnīguma kustībā. Tika veiktas 10 daļēji strukturētas intervijas ar brīvprātīgajiem glābējiem, lai izprastu, kā viņu uztvere par dzīvnieka morālo statusu ietekmē mijiedarbību ar institucionālo varu un

3. attēls. Sociālā taisnīguma teoriju sasaiste ar dzīvnieka morālo statusu

iekļaujas sociālā taisnīguma teoriju rāmjos. Papildus tam analizēts, kā brīvprātīgo centieni attiecināt sociālā taisnīguma jēdzienu un panākt tā piemērošanu attiecībā uz kļaiņojošiem dzīvniekiem ietekmē dzīvnieku tiesību diskursa attīstību Latvijā.

Raksta novitāte slēpjas starpdisciplinārajā pieejā – apvienojot dzīvnieku aizsardzības aktivismu ar mūsdienu sociālā taisnīguma teorijām (Sena (1999), Roulssa (1971) un Nusbaumas (2006) skatījumā). 3. attēls ilustrē, kā šīs teorijas cita citu papildina.

Šī shēma parāda, kā brīvprātīgie aktivisti formulē savu morālo nostāju, subjektīvi interpretējot sociālo taisnīgumu. Tāpat shēmā redzams, ka brīvprātīgie kļūst par sociālo pārmaiņu katalizatoriem, saskaņojot rīcību ar saviem ētiskajiem uzskatiem.

Secināms, ka brīvprātīgo darbība dzīvnieku aizsardzības jomā Latvijā ir cieši saistīta ar taisnīguma principu praktisku īstenošanu. Informantu skatījumā taisnīgums neattiecas tikai uz cilvēkiem, bet arī uz dzīvniekiem kā morāli nozīmīgām būtnēm. Šāda morālā statusa piešķiršana dzīvniekiem veido pamatu brīvprātīgo ētiskajai un pilsoniskajai rīcībai – viņu skatījumā kļaiņojošie dzīvnieki ir līdzvērtīgi kopienas locekļi, subjekti ar pašvērtību, kuriem pienākas aizsardzība, cieņa un kvalitatīva dzīve. Brīvprātīgie apstrīd institucionālās varas (veterināro inspektoru, veterinārārstu, valsts un pašvaldības līmeņa politiku) attieksmi, kas priekšroku dod dzīvniekiem, kuri ir kādam īpašumā, atstājot kļaiņojošos dzīvniekus bez aizstāvības. Tāpat brīvprātīgie interpretē šo atšķirīgo attieksmi kā netaisnīgumu, kas balstās nevis objektīvā vajadzību izvērtējumā, bet morālā statusa hierarhizācijā, kur kļaiņojošie dzīvnieki tiek sistemātiski noniecināti.

2.5. Saistība starp publicētājiem rakstiem un aizstāvēšanai izvirzītajām tēzēm

Četri iepriekš aprakstītie zinātniskie raksti sniedz empīriskus pierādījumus un teorētisko pamatojumu trim galvenajām tēzēm, kas izklāstītas šajā promocijas darbā. Katrā rakstā aplūkots konkrēts aspekts attiecībā starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem, padziļinot izpratni par viņu morālo, sociālo un institucionālo dinamiku. Galvenie secinājumi apkopoti tālāk, saistot tos ar attiecīgajām tēzēm.

1. tēze: Dzīvnieka morālā statusa uztvere Latvijas veterināro praktiķu un brīvprātīgo vidū ir saistīta ar viņu izpratni par sociālo taisnīgumu

Šo tēzi pamato raksts “Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā”, kas ilustrē, ka brīvprātīgo uztvere par klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu ir integrēta plašākā sociālā taisnīguma kontekstā. Pētījums liecina, ka brīvprātīgie uztver dzīvniekus kā morālas vērtības nesējus, kam ir tiesības un kuri ir jācieņa, un ka brīvprātīgo rīcību motivē ētiska pienākuma apziņa aizstāvēt taisnīgumu gan pret cilvēkiem, gan pret citu sugu būtnēm.

Šo argumentu apstiprina arī raksts “Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia”, kurā vērtēti veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par morālām un juridiskām tiesībām. Brīvprātīgo emocionāli motivētais skatījums, kas dzīvniekiem piešķir ģimenes locekļa statusu, kontrastē ar praktiķu pieeju, kuras centrā ir labklājība. Šis atšķirīgās morālās sistēmas atspoguļo atšķirīgas interpretācijas par taisnīgumu un atbildību attiecībā pret dzīvniekiem, kas ietekmē gan rīcību, gan politikas veidošanu.

2. tēze: Latvijas sabiedrībā nesaskaņas starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem sakņojas varas sadalījumā

Rakstā “Perspectives of animal welfare volunteers regarding veterinarians and veterinary inspectors in Latvia” tiek aplūkots brīvprātīgo morālais sašutums un neuzticēšanās institucionālajām iestādēm. Brīvprātīgie jo īpaši neuzticas veterinārajiem inspektoriem un uzskata viņus par pasīviem un bez empātijas. Rezultāti liecina, ka konflikts pārsniedz starppersonu attiecību problēmas, jo tas sakņojas plašākas strukturālas nevienlīdzības un varas dinamikās starp sabiedrības pārstāvjiem un valsts iestādēm.

Raksts “Bridging compassion and commerce: Veterinarians’ ethical dilemmas in providing care for homeless animals” papildina šo diskusiju, ilustrējot to, kā veterinārārsti uztver brīvprātīgo nepietiekamo izpratni par dzīvnieku vajadzībām, un spiedienu, ko brīvprātīgie rada tāpēc, ka, iespējams, pilnībā neizprot veterinārās prakses finansiālās un emocionālās grūtības. Šī profesionālā spriedze ilustrē sistēmiskas asimetrijas un konfliktējošas varas struktūras dzīvnieku labturības jomā.

3. tēze: Veterināro praktiķu un brīvprātīgo pretrunīgie uzskati par dzīvnieku morālo statusu stimulē dzīvnieku labturības aizsardzības sociālās kustības Latvijā

Raksta "Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia" pētījuma rezultāti liecina, ka atšķirīgās ētiskās perspektīvas par dzīvnieku morālo vērtību veterināro praktiķu un brīvprātīgo starpā rada būtiskas nesaskaņas par dzīvnieku ārstēšanu, aprūpi un juridisko aizsardzību. Šīs atšķirības ietekmē ikdienas mijiedarbību un kalpo par ideoloģisku pamatu dzīvnieku tiesību aizstāvībai un aktīvismam.

Raksts "Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinēj-spēks Latvijā" pamato šo tēzi, pozicionējot dzīvnieku tiesību aizsardzību sociālā taisnīguma kustību kontekstā. Brīvprātīgie uzskata savus centienus par morālu pienākumu, un brīvprātīgo uztvertā institucionālā netaisnība, par kuras upuri kļūst klaiņojošie dzīvnieki, veicina kolektīvu rīcību, kas vērsta uz sistēmiskām reformām.

Šis publikāciju apkopojums demonstrē, kā katras publikācijas empīriskie secinājumi tieši pamato promocijas darba trīs galvenās tēzes. Analīze izgaismo sarežģīto saikni starp ētiskajiem uzskatiem, institucionālo atbildību un sociālajām struktūrām, kas ietekmē dzīvnieku labturības praksi un aktīvismu Latvijā.

3. REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Trešajā nodaļā izklāstīti šī promocijas darba empīriskie secinājumi, un tie analizēti, izmantojot teorijas nodaļā izklāstītās socioloģijas teorijas un konceptuālos modeļus. Nodaļa strukturēta tā, lai sistemātiski sniegtu atbildes uz septiņiem iepriekšminētajiem pētnieciskajiem jautājumiem, no kuriem katrs vērstu uz konkrētu aspektu veterināro praktiķu un brīvprātīgo pārliecībās, attieksmēs un praksēs Latvijā. Šie jautājumi ir būtiski analīzei, jo tie veido pamatu morālā statusa, juridisko tiesību, institucionālo lomu un personīgo emociju savstarpējās saistības izpētei klaiņojošo dzīvnieku labturības kontekstā.

Lai novērstu rezultātu sadrumstalotību, nodaļa sadalīta septiņās analītiskajās sadaļās, no kurām katra atbilst vienam no pētnieciskajiem jautājumiem. Izmantojot 1. nodaļā ieviestos konceptuālos modeļus, tostarp sociālā taisnīguma teorijas (Nusbauma, Rouls, Sens), biovaras (Fuko), simboliskās varas un simboliskā kapitāla (Burdjē), kā arī sociālo kustību teoriju, katrā sadaļā apkopoti pētījumu rezultāti. Katra pētnieciska jautājuma apspriešana ilustrē, kā empīriskie dati pamato šajā promocijas darbā aizstāvēšanai izvirzītas tēzes:

- 1) Dzīvnieka morālā statusa uztvere Latvijas veterināro praktiķu un brīvprātīgo vidū ir saistīta ar viņu izpratni par sociālo taisnīgumu.
- 2) Latvijas sabiedrībā nesaskaņas starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem sakņojas varas sadalījumā.
- 3) Brīvprātīgo un veterināro praktiķu pretrunīgie uzskati par dzīvnieku morālo statusu stimulē dzīvnieku labturības aizsardzības sociālo kustību darbību Latvijā.

Tā vietā, lai katru no tēzēm izklāstītu atsevišķā nodaļā vai sadaļā, tās ir iekļautas turpmākajā diskusijā. Katras analītiskās sadaļas secinājumos ir uzsvērti rezultātu nozīme saistībā ar vienu vai vairākām tēzēm. Šāda struktūra nodrošina, ka pētnieciskie jautājumi tiek aplūkoti, vienlaikus izveidojot visaptverošu argumentāciju, kas pamato promocijas darba centrālos apgalvojumus. Nodaļa noslēdzas ar kopsavilkumu, kas saista visu septiņu sadaļu empīriskās atziņas ar trim aizstāvēšanai izvirzītajām tēzēm.

3.1. Uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un juridiskajām tiesībām

Šī pētījuma pirmais pētnieciskais jautājums ir: "Kādi ir veterināro praktiķu un brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku morālo statusu un likumīgajām tiesībām?" Balstoties kvalitatīvajos datos, kas iegūti no daļēji strukturētām intervijām un publicētiem rakstiem, šajā sadaļā izcelti kontrastējošie morālie principi un juridisko tiesību interpretācijas, kas veido dzīvnieku tiesību aizsardzībā iesaistīto pušu uzskatus.

Pirmais kodēšanas cikls sastāv no 100 aprakstošiem kodiem, otrs kodēšanas cikls sastāv no vērtību un uzskatu kodiem. Informantu uzskati par morālo statusu un juridiskajām tiesībām tika klasificēti kā “Uzskati”, savukārt uzskati par mājdzīvniekiem un klaiņojošajiem dzīvniekiem – kā “Vērtības”. Trešā cikla mērķis bija parādīt saikni starp uzskatiem un vērtībām, vienlaikus pētīt neatbilstību vai līdzību cēloņus informantu viedokļos. Trešais cikls sastāvēja no četrām teorētiskajām kodu kopām: “Uzskatos balstīta morālā statusa uztvere”; “Uzskatos balstīta mājdzīvnieku juridisko tiesību uztvere”; “Uzskatos balstīta klaiņojošo dzīvnieku juridisko tiesību uztvere”; un “Vērtībās balstīta dzīvnieku morālās vērtības uztvere”.

Analizējot šos viedokļus caur mūsdienu sociālā taisnīguma teoriju prizmu – jo īpaši caur Freizera (2009), Sena (1999), Roulsa (1971) un Nusbaumas (2006) izstrādātajiem modeļiem –, atklājas, ka šie atšķirīgie skatpunkti atspoguļo plašākas ideoloģiskās atšķirības taisnīguma diskursā. Šie teorētiskie modeļi parāda, ka veterinārie praktiķi un brīvprātīgie piekopj atšķirīgas taisnīguma interpretācijas. Konkrētāk, brīvprātīgie mēdz par prioritāti uzskatīt emocionālo un morālo atbildību, savukārt veterinārie praktiķi uzsver institucionālos un pragmatiskos apsvērumus.

Roulsa (1971) taisnīguma teorija uzsver objektivitāti, ētisko atbildību un neaizsargāto grupu aizsardzību. Lai gan sākotnēji Roulsa koncepcija tika izstrādāta cilvēku sabiedrībām, to var attiecināt arī uz dzīvnieku labturību, it īpaši saistībā ar nevienlīdzīgu attieksmi pret mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem. Informantu atbildes liecina, ka brīvprātīgie galvenokārt redz mājdzīvniekus kā ģimenes locekļus, draugus vai bērnus, kas savukārt atbilst viņu uzskatiem, ka šiem dzīvniekiem piemīt ievērojama pašvērtība un morālais statuss. Tāds viedoklis atbilst koncepcijai par hibrīdo morāli (Abbate, 2023), kas uzsver mājdzīvnieku pašvērtību salīdzinājumā ar citu dzīvnieku klasifikāciju sociāli zooloģiskajā skalā (DeMello, 2021). Šajā gadījumā brīvprātīgo uzskati par pašvērtību atbilst Nusbaumas (2006) spēju pieejai, kas paplašina taisnīguma jēdzienu, iekļaujot arī visu justspējīgo būtņu pašvērtību. Viņa ir argumentējusi, ka taisnīgums ietver ne tikai ciešanu novēršanu, bet arī tādu apstākļu radīšanu, kas ļauj dzīvniekiem dzīvot pilnvērtīgu dzīvi.

Veterinārajiem praktiķiem bieži ir utilitāra, praktiski pielietojama perspektīva, kas uzsver atšķirības starp cilvēkiem un dzīvniekiem, uzskatot mājdzīvniekus galvenokārt par būtnēm ar noteiktām lomām, nevis par ģimenes locekļiem. Kā izpētījuši Plumvude (*Plumwood*) (2002), Sešadri (*Seshadri*) (2012) un Toreze (*Torrez*) (2013), uzskats, ka mājdzīvnieks ir dzīvnieks, nevis personība, atspoguļo kulturālo dihotomiju starp cilvēkiem un citsugu dzīvām būtnēm, vienlaikus veicinot sistēmiskas dehumanizācijas tendences. Šī fundamentālā uztveres atšķirība ilustrē sociāli zooloģiskās skalas hierarhiju. Sens (1999) apgalvo, ka dažādas grupas saskaras ar unikāliem apstākļiem, kas prasa atbilstošus risinājumus. Šis jēdziens ir īpaši attiecināms uz mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku atšķirīgajiem apstākļiem, kas balstās uzskatos par to morālo statusu. Mājdzīvnieki parasti

saņem atbilstošu aprūpi, mājvietu un veterināro aprūpi, kas ļauj apmierināt sugas specifiskās vajadzības. Veterināro praktiķu strukturētā pieeja dzīvnieku labturībai ievērojami uzlabo šo dzīvnieku iespējas. Pretstatā tam klaiņojošie dzīvnieki piedzīvo ārkārtēju neaizsargātību, atstumtību un ciešanas. Neregulāra piekļuve pārtikai, pajumtei un medicīniskajai aprūpei būtiski ierobežo to spēju sasniegt pamatlīmeņa labbūtību.

Pētot informantu uzskatus par mājdzīvnieku juridiskajām tiesībām, analīze liecināja, ka tikai viens brīvprātīgais uzskata, ka dzīvniekiem ir tiesības, bet tie joprojām ir pakļauti cilvēkam. Visi citi informanti apgalvoja, ka klaiņojošiem dzīvniekiem (kaķiem un suņiem) ir tādas pašas juridiskas tiesības kā mājdzīvniekiem. Brīvprātīgo uzskatus bieži vien veido emocionālā saikne ar dzīvniekiem, kas izpaužas kā dzīvnieku morāla aizstāvība. Aizstāvot klaiņojošo dzīvnieku tiesības un veicinot to adopciju, brīvprātīgie kalpo kā piemērs Roulsa (1971) koncepcijai par ētiski motivētiem indivīdiem. Viņu centieni veicināt izpratni sabiedrībā, vākt materiālos resursus un uzlabot klaiņojošo dzīvnieku labklājību atbilst Roulsa pieņēmumam, ka marginalizētām grupām (šajā gadījumā klaiņojošiem dzīvniekiem) jāvelta īpaša uzmanība. Brīvprātīgie aizstāv pienādas juridiskas tiesības gan mājdzīvniekiem, gan klaiņojošiem dzīvniekiem, pamatojot to ar kopīgu pārliecību par morālo pienākumu aizsargāt visas dzīvās būtnes neatkarīgi no to īpašuma statusa; pretstatā tam veterinārie praktiķi bieži vien saskata šo juridisko tiesību ierobežojumus. Tas atbilst Veksa (2024) novērojumam, ka dzīvnieku tiesības salīdzinājumā ar cilvēku tiesībām bieži vien šķiet sekundāras, tādēļ pastāvīgām diskusijām par dzīvnieku tiesību apjomu un nozīmi ir būtiska loma. Uzskatu kodi gan par mājdzīvnieku, gan par klaiņojošo dzīvnieku juridiskajām tiesībām, izgaismo atšķirības šo tiesību uztverē. Šo uzskatu atšķirības daļēji var saistīt ar informantu akadēmiskajām zināšanām un profesionālo pieredzi. Brīvprātīgo pārliecība, ka klaiņojošiem dzīvniekiem pienākas tādas pašas tiesības kā mājdzīvniekiem, visticamāk izriet no morālo tiesību skatpunkta, jo tas paredz noteiktu tiesību universālu piemērošanu.

Rezultāti liecina, ka emocijas – īpaši dusmas, empātija un frustrācija – ir būtiskas brīvprātīgo motivācijai un stiprina viņu apņēmību uzlabot dzīvnieku labturību Latvijā. Spriedze starp veterinārajiem inspektoriem un brīvprātīgajiem ilustrē, kā dusmas un netaisnīguma izjūta stiprina brīvprātīgo kustību. Brīvprātīgie uzskata, ka veterinārie inspektori neņem vērā viņu bažas par nelikumīgu dzīvnieku pavairošanu, un informantu neapmierinātība ar birokrātisko inertumu, nerisinošas brīvprātīgo pieteiktās problēmas, ir veidojusi kolektīvu “dusmu empātiju”. Šī emocionālā reakcija ir stiprinājusi brīvprātīgo apņēmību glābt klaiņojošos dzīvniekus un nostiprinājusi viņu pārliecību, ka esošā sistēma ir netaisnīga. Emocionālā solidaritāte brīvprātīgo vidū kalpo kā ilustrācija van Stekelenburga un Klandermansa (*van Stekelenburg & Klandermans*) (2017) koncepcijai par sociālo kustību dalībnieku kolektīvo identitāti. Brīvprātīgie ir izveidojuši spēcīgu grupas identitāti, balstoties kopīgā pārliecībā, ka klaiņojošiem dzīvniekiem, tāpat kā mājdzīvniekiem, ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi

un aprūpi. Neapmierinātība, ko izraisa pārliecība par sistēmisko netaisnību, stiprina motivāciju protestēt, it īpaši, ja indivīdi uzskata, ka ar kolektīvu rīcību var atrisināt problēmas (Klandermans et al., 2004).

Veterinārie praktiķi pauž divējādu viedokli: lai gan daļa atzīst abu dzīvnieku kategoriju juridiskās tiesības, vairākums uzskata, ka veterinārajā aprūpē pastāvošo sistēmisko problēmu dēļ realitātē klaiņojošiem dzīvniekiem ir ierobežotas tiesības. Secinājums, ka veterinārie profesionāļi bieži vien dod priekšroku mājdzīvniekiem, nevis klaiņojošiem dzīvniekiem, liecina par konfliktu šajā jautājumā. Interpretējot Roulsa (1971) skatpunktu, secināms, ka sistēmiska klaiņojošo dzīvnieku ignorēšana ir taisnīguma pārkāpums, kas sociāli zooloģiskajā hierarhijā veicina sociālo nevienlīdzību. Šī pētījuma rezultāti liecina, ka veterinārie inspektori darbojas kā procesuālā taisnīguma aģenti, uzraugot dzīvnieku aizsardzību reglamentējošos Latvijas Republikas normatīvos aktus un novēršot cietsirdīgu izturēšanos un nolaidību. Viņu loma iemieso institucionālo atbildību par taisnīguma ievērošanu publiskajā pārvaldībā. Tādējādi viņi iemieso Roulsa taisnīgumu, nodrošinot, ka visiem dzīvniekiem ir taisnīga piekļuve medicīniskajai aprūpei neatkarīgi no to īpašumtiesību statusa. Lai gan tika novērots, ka daļa veterināro praktiķu priekšroku dod mājdzīvniekiem (praktisku ierobežojumu dēļ), daudzi no viņiem apzinās savu pienākumu sniegt nepieciešamo medicīnisko aprūpi klaiņojošiem dzīvniekiem.

Veterinārie praktiķi balsta savus uzskatus brīvību principos un praktiskajos apsvērumos par dzīvnieku labturību, kas nonāk pretrunā ar brīvprātīgo emocijās balstītajiem uzskatiem. Veterināro praktiķu izpratne par piecām brīvībām, kas veidojusies viņu formālās izglītības rezultātā, bieži vien liek koncentrēties uz dzīvnieku pamatvajadzību apmierināšanu, nevis pieņemt plašāku skatījumu par juridiskajām tiesībām. Lai gan veterinārārsti sniedz nepieciešamo medicīnisko aprūpi, viņu pieeja var nesaskanēt ar Nusbaumas (2006, 2013) cieņas jēdzienu, ja veterinārārsti neņem vērā dzīvnieku emocionālo labklājību. Līdzīgi arī veterinārie inspektori, īstenojot Dzīvnieku aizsardzības likuma uzraudzību, nodrošina minimālos labturības standartus, tomēr viņu loma neietver proaktīvus pasākumus, kas uzlabotu klaiņojošo dzīvnieku vispārējo labturību. Nusbaumas koncepcija uzsver ētiskos ierobežojumus taisnīguma modeļiem, kas koncentrējas vienīgi uz izdzīvošanu. Daļa veterinārārstu uzskata, ka klaiņojošie dzīvnieki ir “mazāk pelnījuši” medicīnisko aprūpi vai ka brīvprātīgie ir “emocionāli motivēti”, un tas atspoguļo nespēju atzīt dzīvnieku emocionālās un sociālās vajadzības. Šī morālā novērtējuma nepietiekamība īpaši izceļas dzīvnieku morālās vērtības uztveres kodos – tie atklāja ievērojamo neatbilstību starp profesionālo pragmatismu un brīvprātīgo empātiju.

Šķiet, ka veterinārie praktiķi darbojas ierobežoto juridisko tiesību rāmjos, kas liecina par nepieciešamību uzlabot dzīvnieku tiesību atzīšanu un formalizēšanu tiesiskajā regulējumā. Veterināro praktiķu uzsvars uz labturības ietvariem (piemēram, piecām brīvībām) atspoguļo pragmatisku, taču ierobežotu taisnīguma interpretāciju. Lai gan labturības pamatvajadzību nodrošināšana ir ļoti

svarīga, šī pieeja pilnībā neatzīst plašāku ētisko atbildību par dzīvnieku spēju uzlabošanu. Brīvprātīgo morālā aizstāvība mēģina pārvarēt šo plaisu, uzsverot emocionālo labklājību un sociālo mijiedarbību un veicinot izdzīvošanas iespējas klaiņojošiem dzīvniekiem. Veterināro praktiķu aicinājums ievērot piecu brīvību pamatnostādnes uzsver dzīvnieku labklājības tiesību pašreizējo stāvokli. Lai gan šīs brīvības var uzskatīt par labturības pamatprincipiem, nevis juridiskajām tiesībām, šo brīvību aizstāvēšanu un ar tām saistīto diskursu var interpretēt kā daļu no plašākas kustības, kuras mērķis ir formalizēt jaunas tiesības.

Analizējot brīvprātīgo un veterināro praktiķu uzskatus par morālo statusu un juridiskajām tiesībām, redzams, ka viņu pozīcijas sakņojas atšķirīgās filozofiskās pārliecībās par taisnīgumu, kas pārsniedz individuālās perspektīvas. Otrais un trešais kodēšanas cikls palīdzēja izsekot, kā uzskati un vērtības apvienojas, veidojot šīs filozofiskās nostādnes. Šīs atšķirības bija sistemātiskas, nevis nejaušas: brīvprātīgajiem bija raksturīgi morālo un emocionālo vērtību kodi, bet veterinārajiem praktiķiem – tādu uzskatu kodi, kas sakņojas pragmatiskā vai normatīvā domāšanā. Šīs atšķirības nav vienkārši ētiskas domstarpības, bet gan atšķirīgas interpretācijas par neaizsargātību, atbildību un leģitimitāti Latvijas sabiedrībā. Brīvprātīgie darbojas ētiski politiskā sistēmā, kas uzsver, cik svarīgi ir atzīt un atbalstīt visvairāk marginalizēto grupu vajadzības. Viņu darbība tiesību aizsardzībā pārsniedz emocionālu aicinājumu; tā iemieso pārdomātu morālu nostāju, kas pretstatīta institucionālajai vienaldzībai. Šīs nostājas mērķis ir no jauna definēt, kuras būtnes ir pelnījušas sociālu un juridisku atzīšanu.

Lai gan veterinārie praktiķi nav vienaldzīgi pret dzīvnieku ciešanām, viņi darbojas saskaņā ar taisnīguma modeli, ko ierobežo institucionālās lomas, likumu ievērošana un klīniskais pragmatisms. Tādējādi šis modelis sašaurina taisnīgumu līdz praktiskai un juridiskai lietderībai, bieži vien neņemot vērā plašākus savstarpējo attiecību un emociju aspektus. Rezultātā rodas strukturāli konservatīva taisnīguma interpretācija, kas nostiprina esošās juridiskās klasifikācijas un dod priekšroku stabilitātei, nevis pārdaļei.

Šī fundamentālā pretruna tiesiskuma sistēmās norāda uz morālu un institucionālu plaisu, kurā viena puse cenšas paplašināt morālos apsvērumus ārpus esošajām normām, bet otra puse ir atbildīga par esošo tiesisko un birokrātisko sistēmu veidoto normu ievērošanu. Šis konflikts attiecas ne tikai uz to, kā cilvēki izturas pret dzīvniekiem, bet arī uz sabiedrības nostāju, vērtējot, vai prasība par tiesiskumu ir pamatota. Brīvprātīgo pārliecība ir pretrunā uzskatu, ka juridiskās īpašumtiesības ir būtiskas morālas pozīcijas veidošanai, savukārt veterinārie praktiķi joprojām stingri ievēro šo pieņēmumu par īpašumtiesībām.

Tādējādi tēze, ka Latvijas brīvprātīgo un veterināro praktiķu uzskati par dzīvnieku morālo statusu ir saistīti ar viņu izpratni par sociālo taisnīgumu, tiek pamatota gan ar šo divu grupu uzskatu kontrastu, gan ar šiem uzskatiem raksturīgajām dziļajām strukturālajām iezīmēm. Vērtību un uzskatu kodēšanas principu piemērošana skaidri parāda, cik dziļi iesakņojušās ir šīs atšķirīgās ideoloģijas un kā tās mijiedarbojas ar institucionālajām lomām un pilsonisko rīcību.

Brīvprātīgo un veterināro praktiķu atšķirīgās taisnīguma interpretācijas ilustrē plašāku sociālo spriedzi starp taisnīguma subjektiem un aģentiem Latvijā; šī spriedze ir īpaši izteikta dzīvnieku labturības jomā.

3.2. Kā uzskati par morālo un juridisko statusu ietekmē viņu uztveri par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem?

Šajā sadaļā veiktā analīze arī apliecina, ka Latvijā brīvprātīgo un veterināro praktiķu uztvere par dzīvnieku morālo statusu ir saistīta ar viņu izpratni par sociālo taisnīgumu. Proti, uzskati par dzīvnieku morālo un juridisko statusu ne tikai ietekmē to, kā brīvprātīgie un veterinārie praktiķi uztver mājdzīvniekus un klaiņojošos dzīvniekus, bet arī veido viņu gaidas par aprūpes, aizsardzības un institucionālo resursu taisnīgu sadali. Iepriekš minēto sociālo grupu atšķirīgās taisnīguma sistēmas rada pretrunīgus uzskatus par to, kuri dzīvnieki (un kāpēc) ir aprūpes vērti. Lai izpētītu šos modeļus, analīzes otrajā ciklā tika piemērota vērtību un uzskatu kodēšana, kur uzskati par morālo statusu un juridiskajām tiesībām tika klasificēti kā “Uzskati”, bet izjūtas par mājdzīvnieku vai klaiņojošu dzīvnieku vērtību tika grupētas kā “Vērtības”.

Uzskatos balstītās pārlicības par mājdzīvniekiem vai klaiņojošiem dzīvniekiem brīvprātīgo un veterināro praktiķu starpā ir atšķirīgas. Atbildes par dzīvnieku vērtības izjūtu atklāj komplicētu izpratni par dzīvnieku – to ietekmē uzskati par dzīvnieka morālo statusu un juridiskajām tiesībām. Trešā cikla kodi (piemēram, “Uzskatos balstīta morālā statusa uztvere” un “Vērtībās balstīta dzīvnieku morālās vērtības uztvere”) paradīja, kā brīvprātīgie veido morālo hierarhiju, balstoties uz emocionālo saikni un izjūtām, savukārt veterinārie praktiķi ievēro profesionālajā ētikā balstītās labturības prasības. Brīvprātīgie parasti piešķir dzīvniekiem individualitāti un jūtas, uztverot tos kā sev līdzvērtīgus vai kā partnerus. Šīs viņiem pašsaprotamais vērtējums sakņojas tādā morālajā sistēmā, kura uzsver dzīvnieku atšķirīgās emocionālās spējas. Tas atbilst Nusbaumas (2006) spēju pieejai un citām visaptverošām ekofeministu teorijām, kuru centrā ir ētika, kas balstīta uz rūpēm un morālo attieksmi pret citsugu būtnēm (Donovan & Adams, 2007).

Brīvprātīgo uzskati par mājdzīvnieku pašvērtību viņu acīs piešķir dzīvniekiem tādu pašu cieņu un tiesības, kādas ir cilvēkiem. Šī emocionālā saikne veicina aizsargājošu attieksmi gan pret mājdzīvniekiem, gan klaiņojošiem dzīvniekiem. Turpretim veterināro profesionāļu praktiskā perspektīva veido viņu izpratni par dzīvniekiem galvenokārt caur lomu un atbildības prizmu. Tāpēc viņi bieži vien praktiskās labturības vajadzības izvirza par prioritāti salīdzinājumā ar emocionālajiem faktoriem. Šīs atšķirīgās nostādnes paradās trešā cikla kodos “Uzskatos balstīta izpratne par mājdzīvnieku juridiskajām tiesībām” un “Uzskatos balstīta izpratne par klaiņojošo dzīvnieku juridiskajām tiesībām”. Pretrunīgas nostādnes par juridiskajām tiesībām rada atšķirīgas interpretācijas

par to, kas ir ētiska attieksme pret dzīvniekiem, un to aprūpi. Brīvprātīgie savas morālās nostājas dēļ rosina uzlabot juridisko aizsardzību, savukārt veterinārie praktiķi uzsver piecu brīvību sistēmas nozīmi. Šis uzskats liek praktiķiem galvenokārt koncentrēties uz dzīvnieku pamatvajadzību apmierināšanu, nevis to tiesību nodrošināšanu. Šis pretrunas dažkārt rada spriedzi starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem saistībā ar dzīvnieku labturību. Brīvprātīgie var uzskatīt veterināro praktiķu lēmumus par pārāk pragmatiskiem un pašus veterināros praktiķus par emocionāli atsvešinātiem. Savukārt praktiķi uzskata, ka brīvprātīgo viedoklim iztrūkst informētības par dzīvnieku aprūpes praktiskajiem aspektiem.

Kā jau iepriekš izklāstīts promocijas darbā, Sens (1999) uzskata, ka taisnīgums prasa pielāgotas stratēģijas, lai risinātu nevienlīdzības problēmas. Informantu uzskati par morālo statusu ietekmē arī to nostāju par mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem kā resursu (piemēram, pārtikas, pajumtes un zāļu) sadales objektiem. Kodēšanas procesā šīs perspektīvas tika atspoguļotas, savstarpēji izmantojot vērtību un uzskatu kodus, jo īpaši gadījumos, kad respondenti savu morālo nostāju saistīja ar praktiskām bažām par sadales taisnīgumu. Rezultāti liecina, ka uzskatu konflikti būtībā sakņojas sadales taisnīguma jautājumos. Pamatojoties uz Freizera trīsdimensiju taisnīguma modeli un vides taisnīguma sistēmu (Burnham et al., 2013; Grasso, 2007; Martin, 2013; Popke et al., 2016), sadales taisnīgums uzsver resursu, atbildības un pienākumu taisnīgu sadali. Šajā pētījumā identificētā galvenā pretruna izriet no nevienlīdzīgās veterināro resursu un valsts atbalsta sadales. Tas rada sistēmu, kurā mājdzīvnieki, kuriem ir īpašnieki, saņem labāku aprūpi un aizsardzību nekā klaiņojošie dzīvnieki. Trešā kodēšanas cikla rezultāti apstiprināja šo sadales struktūru, sasaistot morālos uzskatus ar atšķirībām gan juridisko tiesību uztverē, gan vērtību skalā. Šīs atšķirības uzsver pastāvīgo netaisnību, jo klaiņojošiem dzīvniekiem, kuriem nav likumīgu īpašnieku vai aizstāvju, sistemātiski tiek atņemti resursi, kas ir vitāli svarīgi to labturībai.

Konflikts starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem atspoguļo dziļāku ideoloģisko plaisu starp morālo atbildību un pragmatisku resursu pārvaldību. Brīvprātīgo uzskati liek viņiem uztvert klaiņojošos dzīvniekus par marginalizētu grupu, kas ir izslēgta no taisnīgas resursu sadales (jo tiem nav juridiska statusa un tie netiek tiesiski pārstāvēti). Šī nostādne skaidri parādās fragmentos, kas kodēti kā “Vērtībās balstīta uztvere par dzīvnieku morālo vērtību” un pārklājās ar kodu “Uzskatos balstītie klaiņojošo dzīvnieku juridisko tiesību ierobežojumi”. Atšķirības uzskatos par morālo statusu parādās arī piemēros, kad veterinārārsti savā klīniskajā praksē prioritizē mājdzīvniekus, nevis klaiņojošos dzīvniekus. Šo prioritizāciju ietekmē institucionālie regulējumi, piemēram, piecas brīvības, kas izteiktāk koncentrējas uz īpašumā esoša dzīvnieka labturību. Daži veterinārārsti uzskata klaiņojošos dzīvniekus par “mazāk pelnījušiem” pacientiem, jo to prognoze ir neskaidra, tie ir neparedzami un sekmīgas ārstēšanas varbūtība ir mazāka. Lai gan šāda pragmatiska nostāja ir

racionāla kliniskā kontekstā, tā pastiprina sistēmisko nevienlīdzību, ierobežojot klaiņojošo dzīvnieku piekļuvi medicīniskajai palīdzībai.

Pētījums par brīvprātīgo un veterināro praktiķu uzskatiem atklāj ievērojamas atšķirības viņu starpā; šīs atšķirības būtiski ietekmē dzīvnieku pārvaldības un labturības politikas īstenošanu. Atšķirīgie uzskati ievērojami ietekmē klaiņojošo dzīvnieku populāciju pārvaldību. Pārvaldības nekorektās realizācijas gadījumā rodas konflikti, netiek sasniegti izvirzītie mērķi, kā arī tiek negatīvi ietekmētas normatīvo aktu pilnveidošanas reformas, kuru mērķis būtu uzlabot mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku labturību. Šīs ideoloģiskās atšķirības regulāri identificētas trešajā kodēšanas ciklā, kad tika kartētas saiknes uzskatu un vērtību starpā, proti, tika atklātas sistemātiskas atšķirības starp gaidām no pašreizējās politikas un tainīguma interpretāciju. Šīs plaisas rada šķēršļus saskaņotās un veiksmīgas politikas izstrādei, kas atbilstu gan ētiskiem, gan praktiskiem mērķiem. Brīvprātīgie apgalvo, ka veterinārie inspektori, kuri ir atbildīgi par valsts politikas īstenošanu un Dzīvnieku aizsardzības likuma ievērošanas uzraudzību, pastiprina nevienlīdzību resursu sadalē. Inspektori galvenokārt koncentrējas uz juridisko ierobežojumu piemērošanu, lai nodrošinātu atbilstošu aprūpi mājdzīvniekiem, vienlaikus pārvaldot klaiņojošo dzīvnieku populācijas ar programmām, kas vērstas uz sterilizāciju, eitanāziju vai slimību profilaksi. Šis uzsvars uz riska mazināšanu, nevis dzīvnieku labturības uzlabošanu, saskaņā ar Freizera (2009) viedokli, ka marginalizētās grupas tiek sistemātiski izslēgtas no vienlīdzīgas piekļuves resursiem. Reaģējot uz šīm nevienlīdzībām, brīvprātīgie ir kļuvuši par galvenajiem pārdales tainīguma aizstāvjiem. Viņu centieni nodrošināt klaiņojošiem dzīvniekiem pārtiku, medicīnisko aprūpi un patversmi tieši apstrīd sistēmisko nevienlīdzību resursu sadalē. Viņu uzskati, ka visiem dzīvniekiem neatkarīgi no tā, vai tiem ir vai nav īpašnieks, ir tiesības uz vienlīdzīgu aprūpi, liecina par viņu apņemšanos pārdaļīt resursu līdzsvaru par labu marginalizētiem klaiņojošiem dzīvniekiem.

Brīvprātīgo palīdzība klaiņojošiem dzīvniekiem iemieso sociālās pilsonības pamatprincipus, kā tos formulējis Maršals (*Marshal*) (1950) un sīkāk izklāstījis Listers (*Lister*) (2003). Brīvprātīgie savu līdzdalību dzīvnieku labturības nodrošināšanā uzskata ne tikai par žēlastības izpaušmi, bet arī par pilsonisku pienākumu – morālu pienākumu, kas izriet no viņu pārliecības, ka dzīvniekiem piemīt pašvērtība un tas ir pelnījis aizsardzību. Viņu neatlaidīgie centieni glābt, barot un aizsargāt klaiņojošus dzīvniekus ir iesaiste sabiedriskā iniciatīvā, ko virza kolektīva ētiskā pārliecība. Šī ētiskā nostāja konsekventi parādās vērtību kodos, kuri iezīmē klaiņojošo dzīvnieku morālo stāvokli un emocionālo vērtību, un bieži vien kontrastē ar veterināro praktiķu pragmatiskajiem uzskatiem.

Sociālās pilsonības jēdziens pārsniedz juridiskas tiesības un ietver līdzdalību pilsoniskajā sabiedrībā, veicot kolektīvas darbības (Hearn & Hobson, 2020). Šajā kontekstā Latvijas brīvprātīgie darbojas kā sociālo pārmaiņu katalizatori, apstrīdot tādas institucionālās normas, kas cilvēku intereses izvirza par prioritāti

salīdzinājumā ar dzīvnieku labturību. Brīvprātīgo pretestība pret veterināro praktiķu pragmatisko pieeju atspoguļo viņu uzskatus, ka klaiņojošie dzīvnieki ir jāatzīst par morālām būtņēm ar īpašām tiesībām uz aizsardzību. Tas saskan ar izpratni par kosmozoopoli – sabiedrību, kurā dzīvnieki un cilvēki pastāv kopā kā kolektīvas politiskas kopienas locekļi (Cochrane, 2020). Brīvprātīgo sarūgtinājums par to, ka veterinārie praktiķi koncentrējas uz praktisko labturību, nevis morālo aizstāvību, saskan ar Klандermansa u. c. (2004) aprakstīto diskriminācijā balstīto mobilizāciju, proti, situāciju kad indivīdi jūtas spiesti rīkoties netaisnības dēļ. Kodēšana izgaismoja, ka šīs sūdzības par diskrimināciju konsekventi parādās uzskatu un vērtību kodu krustpunktā, atklājot, kā emocionāli uzlādēti uzskati par dzīvnieku cieņu pārtop kolektīvā rīcībā, kuras mērķis ir novērst sistēmiskas nevienlīdzības.

3.3. Kā veterinārārsti uztver un novērtē brīvprātīgo organizāciju lomu?

Kodu kategorija “Brīvprātīgie” ietver četrus kodus: “Attiecības ar brīvprātīgajiem”, “Kopīgais ar brīvprātīgajiem”, “Pretrunas ar brīvprātīgajiem” un “Brīvprātīgā darba uztvere par biznesu”. Pētot veterinārārstu uztveri par brīvprātīgo lomu un tās novērtējumu, koncentrējoties uz savstarpēji saistītu kodu hierarhiju un analizējot kodētos elementus “Attiecības ar brīvprātīgajiem”, secināms, ka tie ir sasaistīti arī ar diviem emociju kodiem – “Uzskati par vardarbību” un “Finansiālie jautājumi”. Informanti galvenokārt runāja par savu pozitīvo attieksmi pret brīvprātīgo motivāciju un dalījās ar stāstiem par brīvprātīgajiem, kuri ir atveduši klaiņojošus dzīvniekus informantu klinikās. Veterinārārsti atzīst, ka finansiālie apsvērumi ievērojami ietekmē gan veterinārmedicīnas jomu kopumā, gan konkrēti viņu spēju palīdzēt klaiņojošiem dzīvniekiem. Tajā pašā laikā veterinārārsti noraida brīvprātīgo kritiku par to, ka viņi atsakās sniegt medicīnisko aprūpi klaiņojošiem dzīvniekiem bez atlīdzības. Šis jautājums kļuvis par galveno tēmu diskusijās par domstarpībām ar aktīvistiem, un tas saskan ar Kipermana (*Kipperman*) u. c. (2021) secinājumiem par to, ka veterinārārsti tiek uztverti kā profesionāļi, kuri finansiālajam ieguvumam piešķir lielāku nozīmi nekā dzīvnieku labturībai.

Veterinārārstu un brīvprātīgo domstarpības novērotas galvenokārt kodos, kas ir saistīti ar tādām tēmām kā “Negatīvās emocijas”, “Viedoklis par vardarbību”, “Sāpes”, “Finansiālie jautājumi” un “Klaiņojošo dzīvnieku tiesības”. Tāpat kodos parādās arī eitanāzijas temats. Veterinārārstu viedokļi par šo tēmu ir diezgan kategoriski – viņi uzskata, ka brīvprātīgo uzskati par finansiālo labumu kā vienīgo motivāciju veterinārārsta darbā ir nekorekti. Informanti norāda, ka savas profesijas apguvei veltī 6 studiju gadus un pēc absolvēšanas turpina ieguldīt ievērojamu darbu savā profesijā. Papildus informanti atzīmē, kā emocionālā stresa dēļ (piemēram, ko izraisa eitanāzijas un pacientu nāves) šajā profesijā ir arī augsts pašnāvību skaits. Veterinārārstu paaugstinātais stresa līmenis un

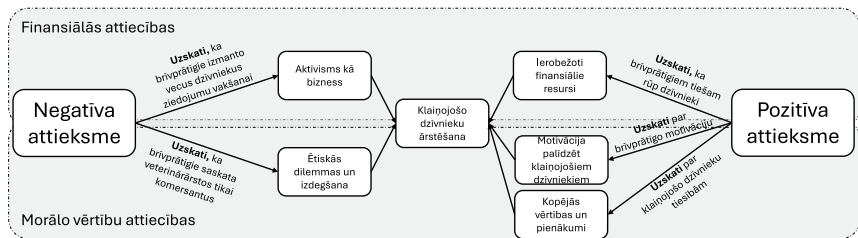
emocionālā slodze atbilst Ratvela-Do u. c. (2017) secinājumiem, ka veterinārārsti saskaras ar būtiskām ētiskām problēmām, jo īpaši saistībā ar eitanāziju.

Savstarpējās domstarpības paplašina arī skatījums uz brīvprātīgo darbu kā uz sava veida biznesu. Šajā kontekstā dominē tādi kodi kā “Negatīvās emocijas”, “Sāpes”, “Vardarbība”, “Finansiālie jautājumi”, “Likumi” un “Eitanāzija”. Veterinārārsti apgalvo, ka brīvprātīgie izmanto vecus vai hroniski slimus dzīvniekus, lai saņemtu ziedojumus no līdzjūtīgiem cilvēkiem. Veterinārārstu ieskatā nav vērts pielikt lielas pūles, lai pagarinātu hroniski slima dzīvnieka dzīvi, jo īpaši, ja ir maz ticams, ka kāds šo dzīvnieku adoptēs. Tā vietā saņemtos ziedojumus būtu labāk novirzīt jaunu dzīvnieku (kurus var viegli socializēt) sterilizācijai un ārstēšanai.

Vienlaikus veterinārārsti pret brīvprātīgajiem izjūt cieņu. To ilustrē tādi kodi kā “Pozitīvās emocijas”, “Loma dzīvnieku tiesību aizsardzībā” un “Uzskati par klaiņojošo dzīvnieku tiesībām”. Tāpat kā brīvprātīgie, arī ārsti uzskata, ka klaiņojošiem dzīvniekiem ir iedzimtas tiesības (lai gan daži no informantiem apgalvo, ka korektāk būtu runāt par “brīvībām”, nevis “tiesībām”), kuras bieži tiek ierobežotas vai pārkāptas cilvēku rīcības rezultātā. Salīdzinot mājdzīvnieku un klaiņojošo dzīvnieku tiesības, vairāki veterinārārsti apgalvoja, ka mājdzīvniekiem arī trūkst noteiktu tiesību, kas piemīt klaiņojošiem dzīvniekiem, piemēram, brīvība medīt un doties garās pastaigās. Uzskati par klaiņojošo dzīvnieku iedzimtajām tiesībām vai brīvībām kļūst par pamatu plašākam ētiskajam ietvaram, kurā darbojas veterinārārsti, kā to ir skaidrojuši gan Graafs (*Graaf*) (2005), gan Makglakens (*McGlacken*) u. c. (2023). Šis ietvars izgaismo veterinārārstu lomu ne tikai mājdzīvnieku, bet arī klaiņojošo dzīvnieku aizstāvībā, sasaistot viņu profesionālos pienākumus ar plašākiem dzīvnieku labturības mērķiem.

4. attēlā ir shematiski attēlotas veterinārārstu attieksmes un uzskati par brīvprātīgajiem.

Šie secinājumi pamato manu otro tēzi: nesaskaņas starp brīvprātīgajiem un veterinārājiem praktiķiem sakņojas varas sadalījumā Latvijas sabiedrībā. Lai gan abas grupas ir vienotas savā apņēmībā rūpēties par dzīvnieku labturību, konflikti starp tām rodas ne tikai atšķirīgo praktisko pieeju dēļ, bet arī tādēļ, ka simboliskajā, kultūras un institucionālajā varā pastāv dziļāka strukturāla nevienlīdzība.

4. attēls. Attieksmes un uzskati par brīvprātīgajiem

Burdjē simboliskās varas koncepcija palīdz izskaidrot nesaskaņas starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem. Veterinārajiem praktiķiem piemīt institucionāla autoritāte, kas dod viņiem tiesības noteikt, kas ir atbilstoša dzīvnieku labturība, un nostiprina viņu dominējošo lomu sociālajā sfērā. Viņu pieredze, kas balstās uz medicīniskajām zināšanām un ir nostiprināta ar profesionālo licenci, padara viņus par galvenajiem lēmumu pieņēmējiem dzīvnieku aprūpes jomā. Šis institucionālais prestižs ļauj veterinārajiem praktiķiem ieviest standartus, kas nosaka, kuri dzīvnieki ir pelnījuši resursus, uzmanību un dzīvības glābšanas pasākumus.

Spriedzi vēl vairāk pastiprina atšķirības kultūras kapitālā, kas ietekmē to, kā brīvprātīgie un veterinārie praktiķi uztver savu lomu dzīvnieku labturības veicināšanā. Veterinārie praktiķi ir ieguvuši specializētu izglītību, akadēmiskās zināšanas un piekļuvi normatīvajiem aktiem – būtiskiem kultūras kapitāla komponentiem, kas arī piešķir praktiķiem autoritāti. Šis zināšanas leģitīmē viņu spējas noteikt dzīvnieku medicīniskās vajadzības un pozicionē veterināros praktiķus kā informēto lēmumu racionālus pieņēmējus.

Spriedze pieaug, kad šie simboliskie ietvari saduras. Veterināro praktiķu simboliskā autoritāte, kas balstās viņu medicīniskajā pieredzē un kvalifikācijā noteikt labturības prasības, bieži nonāk konfliktā ar brīvprātīgo emocionāli piesātināto dzīvnieku tiesību aizsardzību, kas var tikt uztverta kā nepamatota vai naiva. Savukārt brīvprātīgo morālā apņemšanās rūpēties par klaiņojošiem dzīvniekiem liek viņiem apšaubīt to, ko veterinārie praktiķi uzskata par objektīvu un pragmatisku veterināro sistēmu. Šī diskusija atspoguļo Burdjē argumentu, ka konkurējošas sociālās grupas sacenšas, lai izveidotu savas morālās kārtības simboliskās interpretācijas, jo īpaši institucionālās varas struktūrās.

3.4. Veterinārārstu loma pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā

Pētot veterinārārstu uzskatus par savu lomu vardarbības pret klaiņojošiem dzīvniekiem mazināšanā, datu apstrādes programmatūra NVivo izveidoja vizualizāciju, kas atspoguļo veterinārārstu galveno lomu – mājdzīvnieku īpašnieku un sabiedrības izglītošanu. Saskaņā ar informantu pausto veterinārārsta funkciju definē profesionālā pieredze, jo dzīvnieku īpašniekiem trūkst zināšanu par dzīvniekiem (vai tās ir minimālas). Šis aspekts ir aktuāls ne tikai medicīniskās aprūpes un dzīvnieku labturības kontekstā, bet arī no vides veselības perspektīvas. Atsevišķu pacientu veselības problēmu risināšana veicina sabiedrības vispārējo labklājību, piemēram, novēršot zoonozes.

Šī izglītojošā un regulējošā loma arī pozicionē veterinārārstus kā biopolitiskas aģentus plašākā simboliskās un institucionālās varas sistēmā, kurā viņiem ir uzdots pārvaldīt ne tikai dzīvnieku veselību, bet arī riskus sabiedrības veselībai. Kā liecina Fuko biovaras teorija, vara darbojas ne tikai ar piespiešanu, bet arī ar dzīvības saglabāšanas prakses normalizēšanu. Veterinārārstiem šo normu

nostiprināšanā ir izšķiroša loma, nosakot, kuras dzīvības tiek ārstētas un kuras tiek izslēgtas no aprūpes. Šī dubultā loma ir ļoti svarīga, kā uzsver Dolbija un Litstere (*Dolby & Litster*) (2015), argumentējot, ka veterinārārsti ir jāuzskata ne tikai par medicīnas speciālistiem, bet arī par izglītotājiem, kuri var ietekmēt sabiedrības uzskatus un uzvedību saistībā ar dzīvnieku labturību. Tomēr šī loma satur arī pretrunas brīžos, kad biopolitiskā autoritāte nonāk konfliktā ar sabiedrības morālajām prasībām, kas aizstāv ētisku attieksmi pret visiem dzīvniekiem neatkarīgi no to tiesiskās piederības formas. Šī dubultā loma var palīdzēt pārvarēt plaisu starp veterināro praksi un dzīvnieku tiesību aizstāvību.

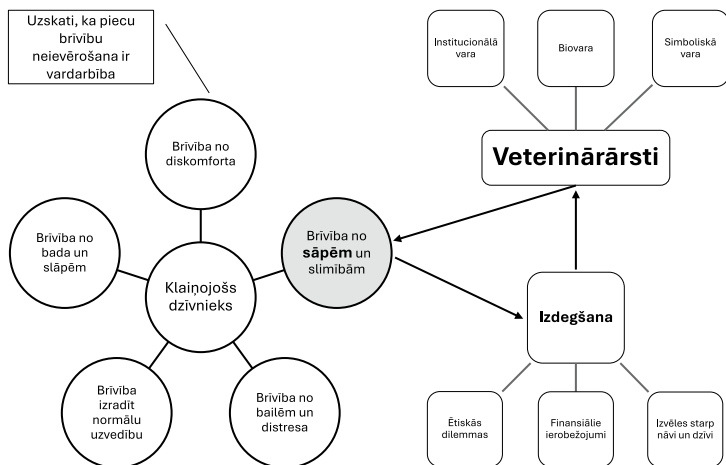
Daļēji strukturētas intervijas ļāva veidot uzticībā balstītu saikni ar informantiem, kā arī palīdzēja izpētīt sarežģītas savstarpējās saistības starp skatījumu uz klaiņojošo dzīvnieku tiesībām un informantu izvēlēm medicīniskās realitātes kontekstā. Visi informanti atzina klaiņojošo dzīvnieku tiesību (vai brīvību) pastāvēšanu un norādīja, ka no cilvēku (tostarp bijušo īpašnieku) puses tās daudzos veidos tiek pārķēptas. Empātijā balstītas rūpes par dzīvniekiem, kam nepieciešama medicīniskā palīdzība, kopā ar izpratni par veterinārārstu lomu sāpju mazināšanā, saduras ar veterinārās medicīnas finansiālo izmaksu faktisko patiesību.

Šeit izgaismojas medicīniskās aprūpes robežas – ne tikai finansiālās, bet arī ētiskās, institucionālās varas veidotas. Šī pieaugošā veterinārārstu mentālā slodze un no tās izrietošā izdegšana ir tie kritiskie brīži, kas atspoguļo plašākas ētiskas dilemmas. To iepriekš detalizēti aprakstījuši arī Mozess (*Moses*) u. c. (2018). Lai gan veterinārārsta galvenais uzdevums ir dzīvnieku labturības veicināšana, nevis finansiālo problēmu risināšana, pētījuma rezultāti parāda, ka informanti piedzīvo pieaugošu mentālo slodzi, saskaroties ar ētiskas izaicinājumiem gadījumos, kad medicīniskā aprūpe ir ierobežota. Tomēr šie ierobežojumi nav tikai resursu trūkuma dēļ; ierobežojumus nosaka arī biopolitiskās struktūras, kas lemj, kuras būtnes sāpes tiek ārstētas un kuras – normalizētas vai pat ignorētas. Pētījums par izdegšanu saistībā ar šīm emocijām var būt potenciāli interesants temats nākotnē.

Pārbaudot brīvprātīgo un veterināro praktiķu viedokļu pārklāšanos par savu lomu vardarbības mazināšanā, tika apspriestas tādas tēmas kā profesijas galvenais pienākums, profesijas izvēles dzinējspēks un būtiski soļi vardarbības mazināšanā. Turklāt analizē tika iekļauts sāpju kods, jo tas izgaismoja naratīvu par veterinārārsta lomu sāpju mazināšanā – tematu, kas bieži tika skarts intervijās.

5. attēlā shematiski attēloti veterinārārstu uzskati par savu lomu pret klaiņojošiem dzīvniekiem vērstās vardarbības mazināšanā.

Iegūtie rezultāti arī apstiprina tēzi, ka brīvprātīgo un veterinārārstu konfliktējošo uzskatu atšķirības par dzīvnieku morālo statusu stiprina dzīvnieku tiesību aizsardzības sociālās kustības Latvijā. Brīvprātīgie bieži apstrīd šo biopolitisko sistēmu, apšaubot veterinārārstu autoritāti lemt, kuras dzīvības ir vērtīgas un kuras tiek ignorētas. Pretojoties eitanāzijas praksēm un atbalstot klaiņojošo dzīvnieku tiesisko aizsardzību, brīvprātīgie apstrīd standartus, ko

5. attēls. Veterinārārstu uzskati par savu lomu vardarbības mazināšanā

ievēro veterinārie praktiķi. Šī morālā nostāja saskan ar sociālo kustību pretestību pret biopolitisko kontroli, kurā marginalizētās grupas (šajā gadījumā klaidinošie dzīvnieki) tiek uzvertti nevis kā vienkārši objekti, kas jāregulē, bet gan kā subjekti, kas ir pelnījuši ētisku attieksmi.

3.5. Kādi galvenie faktori ietekmē veterinārārstu lēmumu pieņemšanu un rīcību, saskaroties ar ētiskām dilemmām, kas saistītas ar klaidinošiem dzīvniekiem viņu ārstniecības praksēs?

Matricas kodēšanas (*Matrix Coding Query*) rezultāti liecina, ka veterinārārsti uzskata dzīvnieku īpašnieku izglītošanu, dzīvnieku tiesību aizstāvību un sāpju mazināšanu par viņu galvenajiem profesionālajiem pienākumiem. Pamatojoties uz iepriekš veiktiem pētījumiem, šajā pētījuma daļā veterinārārsti pamatā skatīti kā dzīvnieku tiesību pārstāvji. Tāpat uzmanība pievērsta arī uzskatam, ka “dzīvnieks ir pacients”. Dzīvnieku uzskatīšana par pacientiem ietekmē to, kā veterinārārsti pret tiem izturas. Tas arī atspoguļo dzīvnieka statusu kā līdzīgu pacienta-cilvēka statusam. Šāds uzskats atbilst biocentriskajam modelim (Rollin, 2006), kurā dzīvnieki tiek skatīti kā morālas būtnes, kas ir cilvēkiem līdzīgas ētiskas attieksmes vērtas.

Vārdu biežuma pieprasījums (*Word Frequency Query*) tika izmantots, lai pētītu saistību starp veterinārārstu uzskatiem par savu lomu un viņu reālajām darbībām klaidinošo dzīvnieku ārstēšanā. Tāpat tika pētīti faktori (t. sk. ētiskās dilemmas), kas ietekmē lēmumu pieņemšanas procesus. Vārdu mākonis (6. attēls) vizualizē, ka visbiežāk tiek izmantots vārds “protams”.

institucionālais un pragmatiskais ietvars veterināro praktiķu vidū, šajā sadaļā tiek parādīts, ka praksē ētiskā motivācija bieži vien ir prioritāra salīdzinājumā ar tiesiskajiem vai ekonomiskajiem ierobežojumiem, jo īpaši situācijās, kas saistītas ar akūtām sāpēm. Šī šķietami egalitārā pieeja neatbilst brīvprātīgo plašākajai taisnīguma sistēmai (3.2. sadaļa), kas uzsvēr emocionālo saikni, iekšējo pašvērtību un sociālo aizstāvību. Brīvprātīgie dod priekšroku sadales taisnīgumam un morālajai atbildībai, bet veterinārārsti koncentrējas uz funkcionālo aprūpi un savām institucionālajām lomām. Spriedze starp ieinteresēto pušu prioritātēm izgaismo sarežģītus un savstarpēji saistītus morālos ietvarus, kuros darbojas abi subjekti; tas liecina, ka, lai gan pastāv kopīgas iezīmes, īpaši attiecībā uz nepieciešamību mazināt ciešanas, abu sociālo grupu pārstāvju vispārējie naratīvi par taisnīgumu un viņu uzskati par morālo statusu ievērojami atšķiras.

Veterinārārstu uztvere par sāpju ekvivalenci klaiņojošiem dzīvniekiem un mājdzīvniekiem galvenokārt balstās uz viņu medicīnisko pieredzi. Lai gan tas ietekmē klīniskos lēmumus akūtas aprūpes situācijās, tas būtiski nemaina viņu vispārējo viedokli par dzīvnieku tiesībām vai morālo pašvērtību. Šajā kontekstā sāpes kalpo kā klīnisks rādītājs, nevis morāls izlīdzinātājs, un ne vienmēr izraisa centienus uzlabot klaiņojošo dzīvnieku tiesisko aizsardzību. Veterinārārstu lēmumus ietekmē viņu līdzjūtība un profesionālā ētika, kā arī strukturālās normas, kas ierobežo viņu morālo rīcībspēju, pastiprinot iepriekšējās sadaļās apspriestās sistēmiskās un pārliecības balstītās atšķirības.

3.6. Kā brīvprātīgie uztver veterināro inspektoru lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā?

Šīs analīzes kodēšanas otrajā ciklā tika izmantoti attieksmju–uzskatu kodi un emociju kodi. Respondentu negatīvās emocijas (piemēram, dusmas, vilšanās un frustrācija) tika fiksētas, izmantojot negatīvo emociju kodus, savukārt viņu individuālie vērtējumi par inspektoru kompetenci un nodomiem tika kodēti kā “Uzskati”. Attieksmes tika kodētas, lai atspoguļotu respondentu vispārējos negatīvos vērtējumus par institucionālajām lomām, tādējādi pastiprinot morālās neuzticēšanas modeļus. Trešais cikls ļāva izpētīt starppersonu un institucionālo attiecību modeļus. Tādi kodi kā “Attiecības nelegālās pavairošanas jomā” un “Attiecības dzīvnieku glābšanas jomā” bija īpaši nozīmīgi, lai atspoguļotu brīvprātīgo uztverto netaisnību. Šie attiecību kodi atklāja brīvprātīgo uzskatus par to, ka inspektori vairāk rūpējas par audzētājiem un birokrātiskām prioritātēm, nevis par ikdienas rūpju ētiku, kas glābšanas darbā ir centrāla.

Attiecību modelis liecina, ka saskarsme ar veterinārajiem inspektoriem (piemēram, kad tie veic pārbaudes brīvprātīgo mājās, kurās tiek turēti izglābtie dzīvnieki, vai sniedz atbildes uz brīvprātīgo sūdzībām par suņu audzētavām), visu respondentu atbildēs ir ar negatīvu emocionālu nokrāsu. Pozitīvas izjūtas par PVD inspektoriem nav identificētas. Negatīva attieksme rodas situācijās, kad inspektori tā vietā, lai cīnītos pret nelegāliem pavairotājiem, izvēlas sodīt

brīvprātīgos, kuri ir noguruši, mēģinot risināt problēmas, kas būtu jāatrisina PVD. Šis secinājums arī apstiprina tēzi, ka nesaskaņas starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem sakņojas nevienlīdzīgās varas attiecībās Latvijas sabiedrībā – brīvprātīgie uzskata, ka inspektoru rīcība ir institucionālās dominances uzturēšana, neņemot vērā nevalstisko organizāciju centienus rūpēties par dzīvniekiem.

Fuko biovaras teorija sniedz vērtīgu ieskatu institucionālajās sistēmās, kas nosaka dzīvnieku ārstēšanu un ētisko novērtējumu. Veterinārie praktiķi, jo īpaši veterinārie inspektori, darbojas normatīvajā ietvarā, kas saskan ar biopolitisko kontroli. Ieviešot tādas rīcības vadlīnijas kā Piecas brīvības, vakcinācijas prasības un eitanāzijas protokolus, veterinārie praktiķi stiprina savu autoritāti pār dzīvnieku dzīvību un nāvi un tādējādi pozicionē sevi kā dzīvnieku labturības arbitrus.

Tas atspoguļo Fuko tēzi, ka biovara darbojas ne tikai caur atklātu piespiešanu, bet arī caur konkrētu noteikumu normalizāciju, kas regulē dzīvību. Ievērojot iedibinātās normas, veterinārie praktiķi ir nostiprinājuši savu autoritatīvo lomu šajā biopolitiskajā struktūrā, nosakot, kuri dzīvnieki saņem aprūpi un kuri tiek izslēgti, un tādējādi ilustrējot Fuko šķirumu starp “normālu” un “nenormālu” dzīvību. Klaiņojošie dzīvnieki, kurus veterinārie praktiķi bieži uzskata par slimību pārnēsātājiem vai par mazāk vērtīgiem nekā mājdzīvnieki, tiek izslēgti no resursu sadales (piemēram, tiek ierobežota medicīniskā aprūpe, lietota eitanāzija vai tiek ierobežotas juridiskās tiesības). Šī izslēgšana pastiprina stratificētu sociāli zooloģisko hierarhiju, kurā prioritāte tiek dota mājdzīvniekiem, bet klaiņojošie dzīvnieki paliek marginalizēti. Šī klaiņojošo dzīvnieku izslēgšana no juridiskā ietvara arī ilustrē to, kā vara tiek īstenota ar tiesisko regulējumu, pastiprinot manu apgalvojumu, ka nesaskaņas rodas no tā, kā vara tiek sadalīta un īstenota ar veterināro institūciju starpniecību.

Šis pētījums saskan ar Anebergas (*Anneberg*) u. c. (2012) secinājumiem, jo atklāj līdzīgu brīvprātīgo skatījumu uz veterinārajiem inspektoriem. Aneberga u. c. pētīja lopkopju pieredzi veterināro pārbaudē laikā un atklāja, ka lopkopji bieži uztver šīs pārbaudes kā netaisnīgas, jo par tām netiek iepriekš paziņots, dažādās saimniecībās piemēro atšķirīgus standartus, inspektori atšķirīgi interpretē normatīvos aktus un šīs pārbaudes būtiski apdraud dzīvnieku labturību. Inspektori tika uztverti kā sūtņi no ārējās pasaules, kas nespēj precīzi novērtēt situāciju. Tāpat kā lopkopji, kuri uzskata pārbaudes par netaisnīgām un tālām no realitātes, arī Latvijas brīvprātīgie izsaka līdzīgas sūdzības par inspektoru acīmredzamo empātijas trūkumu, kā arī izpratnes trūkumu par dzīvnieku glābšanas darbā raksturīgajiem šķēršļiem.

Lai labāk izprastu šo konfliktu, analīzi papildina Burdjē simboliskās varas un kultūras kapitāla jēdzieni. Rezultāti liecina, ka šī spriedze nav tikai ideoloģiska, bet gan dziļi iesakņojusies sociālajās struktūrās, institucionālajā autoritātē un varas līdzsvarā, kas regulē cilvēku un dzīvnieku attiecības. Tas atkal apstiprina iepriekšējo tēzi, parādot, kā institucionālās lomas un sociālā kapitāla atšķirības veido pastāvīgu nesaskaņu.

Brīvprātīgie, kam trūkst institucionālas varas, iesaistās simboliskā pretesībā, popularizējot alternatīvus morālos ietvarus. Viņu pārliecība, ka klaiņojošiem dzīvniekiem pienākas vienlīdzīgas tiesības un aizsardzība, ir mēģinājums pārveidot sociāli zooloģisko hierarhiju. Pozicionējot sevi kā ētikas aizstāvjus, brīvprātīgie uzkrāj simbolisko kapitālu – sociālo atzinību, kas apstrīd veterināro praktiķu autoritāti. Šis simboliskais kapitāls izriet no viņu emocionālās iesaistīšanās, publiskajām kampaņām un pilsoniskajām aktivitātēm, kuru mērķis ir mainīt sabiedrības uztveri par klaiņojošiem dzīvniekiem un apstrīdēt institucionālās normas. Šī dinamika apstiprina vēl vienu tēzi, ka veterināro praktiķu un brīvprātīgo pretējās morālās pasaulizjūtas veicina dzīvnieku labturības aktīvisma rašanos un attīstību Latvijā.

Brīvprātīgo apgalvojumi, ka veterinārie inspektori ir “slinki” vai “nevēlas palīdzēt”, atspoguļo viņu uzskatus, ka iestādes dod priekšroku sodīšanas pasākumiem (piemēram, sankcijām brīvprātīgajiem par pārmērīga kaķu skaita turēšanu), nevis proaktīvi risina plašākas sistēmiskas problēmas, piemēram, nelegālu vaislas kaķu pavairošanu. Šī dusmu vadītā aizstāvība saskan ar iepriekšējos pētījumos izvirzīto argumentu, ka dusmas var stiprināt aktīvistus, palielināt viņu izturību un spēcīgāt kolektīvo identitāti (Drury & Reicher, 2009). Brīvprātīgo noraidošā attieksme pret galvenajām veterinārajām iestādēm atspoguļo arī Šimanska (*Szymanski*) (1978) tēzi, ka sociālās kustības rodas, kad indivīdi nesaskata nerevolucionāru veidu, kā risināt savas pretenzijas. Uztveramā institucionālā atbalsta trūkums klaiņojošiem dzīvniekiem vēl vairāk pastiprina brīvprātīgo apņemšanos veikt sistēmiskas izmaiņas, ierāmējot viņu centienus kā progresīvu reformismu.

Brīvprātīgajiem parasti trūkst formālas veterinārās izglītības, un viņi paļaujas uz emocionālo kapitālu, kas izriet no empātijas, morālajām pārliecībām un personīgās pieredzes ar dzīvniekiem. Lai gan šī emocionālā iesaistīšanās stiprina viņu aktivitātes dzīvnieku glābšanas jomā, veterinārie praktiķi to bieži vien uztver kā subjektīvu vai naivu. Konflikts starp šīm kapitāla formām pastiprina Burdjē argumentu, ka dominējošās grupas uztur sociālo kārtību, devalvējot alternatīvus ietekmes avotus. Brīvprātīgo ierobežotā piekļuve kultūras kapitālam liek viņiem atrasties neizdevīgā situācijā, kad viņi mēģina apšaubīt dzīvnieku labturības politiku un praksi. Šī emocionālā un simboliskā kapitāla pārvēršana politiskā aktīvismā saskan ar tēzi par pretējiem morāliem pasaules uzskatiem, apliecinot, ka šie pretrunīgie uzskati veicina kolektīvu rīcību.

Negatīvi iekrāsotas attiecības starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem inspektoriem ir cieši saistītas ar plašākām bažām, ko Latvijas parlamentam izteikušas vairākas NVO un dzīvnieku labturības organizācijas. 2019. gada martā divdesmit četru NVO un dzīvnieku labturības labdarības organizāciju konsorcijs Latvijā iesniedza peticiju Saeimai, prezidentam, Tiesībsargam un dažādām ministrijām. Šīs peticijas autori norādīja uz tā brīža dramatisko situāciju dzīvnieku labturības jomā, par ko liecina vairāki vardarbības gadījumi un neregulēta kaķēnu un kaķenes tirdzniecība – peticijas iesniedzēji saistīja to

ar audzētāju lobiju un PVD bezdarbību (Dzīvnieku policija, 2019). Diskusijas Saeimas Ekonomikas, lauksaimniecības, vides un reģionālās politikas komisijas sēdēs, kurās tika izvērtētas NVO ierosinātās idejas par izmaiņām normatīvajos aktos, var raksturot kā intensīvas debates starp brīvprātīgajiem vienā pusē un Latvijas veterinārārstu asociācijas pārstāvjiem, kā arī PVD amatpersonām – otrā.

Institucionālās varas kritika parāda brīvprātīgo neapmierinātību un izgaismo strukturālu varas nelīdzsvarotību. Šīs debates atspoguļoja brīvprātīgo ikdienā piedzīvoto spriedzi un lika uzsvartu uz pastāvošo strukturālo problēmu, kad dzīvnieku labturību uzraugošajām iestādēm un vietējiem aktīvistiem ir atšķirīgas dzīvnieku glābšanas metodes. Neuzticēšanas gaisotne, kas veido brīvprātīgo naidīgo attieksmi pret PVD un sakņojas uzskatos par institucionālo inertumu un neobjektivitāti, kavē sadarbību likumdošanas jomā. Šie secinājumi tieši atbalsta tēzi, ka nesaskaņas sakņojas varas sadalījumā, ilustrējot, kā institucionālās varas asimetrija kavē dialogu un politikas reformu un padziļina esošo konfliktu.

3.7. Kā brīvprātīgie uztver veterinārārstu lomu klaiņojošo dzīvnieku labturības veicināšanā?

Attiecības starp brīvprātīgajiem un veterinārārstiem šķiet sarežģītākas nekā attiecības ar veterinārajami inspektoriem. Kā norādīts 3.6. sadaļā, informantu emociju veterinārārstu individuālā novērtējuma, kā arī lomu analīzei tika izmantoti attieksmes–uzskatu kodi un emociju kodi. Attiecību modeļu kodi "Finansiālās attiecības" un "Morālo vērtību attiecības" tika izmantoti, lai izpētītu saikni starp brīvprātīgo uzskatiem par klaiņojošo dzīvnieku glābšanas finansiālo pusi un viņu izpratni par to, kādi, viņuprāt, ir veterinārārstu uzskati par klaiņojošo dzīvnieku morālo vērtību.

Brīvprātīgo attieksmes un uzskatus ietekmē klaiņojošo dzīvnieku ārstēšana veterinārajās klīnikās. Pieci respondenti savu negatīvo viedokli par veterinārārstiem saistīja ar ārstu nepietiekamo iesaistīšanos terapijā, savukārt trīs informanti kā vienu no iemesliem minēja nesamērīgās ārstēšanas izmaksas.

Brīvprātīgie veterinārārstu nevēlēšanos aktīvi piedalīties klaiņojošo dzīvnieku ārstēšanā saistīja ar ārstu personīgajām īpašībām. Seši informanti apgalvoja, ka veterinārārstiem ir negatīvs viedoklis par brīvprātīgajiem: vai nu tāpēc, ka ārsti uzskata brīvprātīgos par nevajadzīgiem un nedraudzīgiem, vai arī tāpēc, ka uzskata, ka brīvprātīgo mēģinājumi glābt visus klaiņojošos dzīvniekus traucē dabiskās atlases principiem. Trīs no iepriekš minētajiem informantiem apgalvoja, ka, viņuprāt, pastāv noteikta veterinārārstu kategorija, galvenokārt tie, kuri veterināro izglītību ir ieguvuši padomju laikos un kuri vai nu vēlējas kļūt par cilvēku ārstiem, vai galvenokārt nodarbojas ar mājlopiem – šīs kategorijas pārstāvji neuzskata, ka mazie dzīvnieki (tādi kā kaķi vai suņi) ir pelnījuši pienācīgu medicīnisko aprūpi. Šiem speciālistiem ir citādi uzskati par dzīvnieku morālo vērtību, un tie spēj neierobežoti gūt peļņu no veselības

aprūpes pakalpojumu sniegšanas. Šis informantu apgalvojums prasa turpmāku izpēti. Viens no iespējamajiem šo negatīvo attiecību skaidrojumiem ir t. s. izaicinošā triāde (Rötzmeier-Keuper et al., 2018), kas rodas, kad brīvprātīgie, atvedot ievainotos klaiņojošos dzīvniekus, dod priekšroku tieši ārstēšanai, nevis komunikācijai un sadarbībai ar veterinārārstiem, un rada pārmērīgu slogu klīniskās resursiem ar saviem biežajiem apmeklējumiem.

Astoņu informantu naratīvi liecināja par pozitīvu attieksmi pret veterinārārstiem. Brīvprātīgie kā izeslus šai pozitīvajai attieksmei minēja ārstu entuziasmu, ar kādu viņi piedalās klaiņojošo dzīvnieku aprūpē, un viņu gatavību piedāvāt atlaides medicīniskajai aprūpei. Rezultāti liecina, ka brīvprātīgo attieksmēs pret veterinārārstiem nepastāv ne pozitīvi, ne negatīvi aizspriedumi; drīzāk viņu attieksmi dažādos veidos ietekmē viņu pieredze ar dažādām klīnikām. Četri informanti puda viedokli, ka veterinārārsti ir atsaucīgi, jo viņi uztver brīvprātīgos kā sabiedrotos cīņā pret cietsirdību. Seši informanti atzīmēja gados jaunu ārstu atvērto domāšanu, piemēram, uzskatos par dzīvnieku morālo vērtību. Šie uzskati saskan ar harmoniskās triādes ideju (Rötzmeier-Keuper et al., 2018). Harmoniskā triāde balstās kopīgās vērtībās, ko dzīvnieka īpašnieks un veterinārārstis piešķir dzīvniekam, kā arī kopīgā mērķī, ko nepieciešams sasniegt ārstēšanas laikā.

Šis sarežģītās attiecības izceļ plašākas diskusijas par taisnīgumu un varu saistībā ar dzīvnieku labturību Latvijā. Brīvprātīgie sagaida, ka veterinārārsti būs sabiedrotie klaiņojošo dzīvnieku aizsardzībā, tādējādi demonstrējot izpratni par sociālo taisnīgumu, kas balstās visu justspējīgo būtņu morālajā vērtībā. Šī perspektīva saskan ar Nusbaumas (2006) spēju pieeju un Roulsa (1971) apsvērumiem par marginalizētām grupām. No šī skatpunkta brīvprātīgie bezdarbību vai finansiālos šķēršļus uztver kā nespēju pildīt ētiskās saistības pret visneaizsargātākajiem dzīvniekiem.

Dažu veterinārārstu, īpaši vecāku paaudžu pārstāvju, nevēlēšanās vai selektīvā iesaistīšanās dzīvnieku glābšanā atspoguļo viņu ierobežotāku izpratni par morālo statusu. Biomedicīniskā pragmatismā un institucionālo lomu robežās balstītās perspektīvas bieži vien uzsver resursu ierobežojumus, nevis morālo līdztiesību starp mājdzīvniekiem un klaiņojošiem dzīvniekiem. Veterinārārsti var atzīt kopīgas sāpes un ciešanas, bet šī atzišana bieži vien paliek ierobežota klīniskajā argumentācijā un ne vienmēr izpaužas diskursā par juridiskajām tiesībām vai plašākiem ētiskiem pienākumiem.

Šī pretruna izgaismo varas asimetriju, kas raksturīga attiecībām starp brīvprātīgajiem un veterinārārstiem. Veterinārārsti ir apveltīti ar nepieciešamo institucionālo un kultūras kapitālu, kas ļauj viņiem noteikt atbilstošu aprūpi, leģitīmus ārstēšanas veidus un profesionālās atbildības robežas. Brīvprātīgie, kuriem trūkst formālas autoritātes, lai apstrīdētu dominējošās normas, paļaujas uz simbolisko kapitālu, kas izriet no emocionālās iesaistīšanās un sabiedrības atbalsta. Tas apstiprina tēzi, ka nesaskaņas starp brīvprātīgajiem un veterinārajiem praktiķiem sakņojas varas sadalījumā Latvijas sabiedrībā, ilustrējot, ka tās izriet no atšķirīgas piekļuves, ietekmes un morālajās autoritātes.

Brīvprātīgo un veterinārārstu attiecības ir sarežģītas, un tās ietekmē dažādas pozitīvas un negatīvas pieredzes, kas saistītas ar individuāliem kontaktiem veterinārajās klīnikās. Šī mijiedarbība atspoguļo plašākas domstarpības, kas izpaužas parlamentārajās debatēs, kur atšķirīgie viedokļi par dzīvnieku labturību aktualizē fundamentālas problēmas. Šie konflikti pārsniedz starppersonu dinamiku un aptver ideoloģiskas dimensijas, kā tas ir norādīts tēzē par to, ka brīvprātīgo un veterināro praktiķu pretrunīgie viedokļi par dzīvnieku morālo statusu stimulē dzīvnieku aizsardzības kustības Latvijā. Šie konflikti izriet no atšķirīgām morālajām sistēmām attiecībā uz dzīvnieku tiesībām un taisnīguma nozīmi dzīvnieku labklājībā. Brīvprātīgo neapmierinātība ar praktiķu morālo atsvešinātību un nesamērīgajām izmaksām veterinārajā aprūpē ir gan emocionāla, gan ētiska un izriet no ietvara, kas paredz iekļaujošu, uz tiesībām balstītu attieksmi pret visiem dzīvniekiem neatkarīgi no to īpašumformas.

Iespējams, ka brīvprātīgo uztvere par vecākas paaudzes veterinārārstiem, kuri neizjūt līdzīgas emocijas vai nepauz līdzīgu viedokli par dzīvnieku ētisko nozīmi, var veicināt konfliktu; tas redzams, piemēram, 3.6. sadaļā, kurā apspriestas parlamentārās komisijas sēdes, kurās Latvijas veterinārārstus pārstāvēja tieši gados vecāki delegāti. Brīvprātīgo attieksme pret veterinārārstiem nav tik viennozīmīga kā attieksme pret veterinārajiem inspektoriem. Tas var būt saistīts ar to, ka brīvprātīgie vairāk sliecas veidot personiskas attiecības ar veterinārārstiem sarežģītās vai harmoniskās triādes rāmjos, kur dzīvnieks tiek uztverts kā pacients. Iepriekšējie pētījumi par sabiedrības gaidām attiecībā uz veterinārārstiem (Rathwell-Deault et al., 2017) liecina, ka šādas attiecības formas mīkstina savstarpējas nesaskaņas.

4. SECINĀJUMI

Šim pētījumam ir noteikti ierobežojumi un nepilnības. Personām, kas brīvprātīgi piedalījās intervijās, var būt unikālas īpašības vai pieredze, kas tās atšķir no personām, kuras atteicās no dalības pētījumā. Dalībnieki tika atlasīti ar vairāku NVO un sociālo tīklu starpniecību, aptverot dažādas pilsētas, vecuma grupas un lomas dzīvnieku labturības aktīvisma jomā. Intervijās piedalījās personas, kas ir oficiāli saistītas ar organizācijām, kā arī personas, kas darbojas neatkarīgi, tādējādi nodrošinot pieredzes daudzveidību. Neskatoties uz informantu daudzveidību, viņi sniedza līdzīgas atbildes.

Pētījumā galvenā uzmanība pievērsta urbāniem reģioniem, jo īpaši valstspilsētām. Tas nozīmē, ka rezultātos netiek atsevišķi ņemta vērā brīvprātīgo pieredze lauku vai piepilsētu apgabalos, kur, iespējams, pastāv atšķirīgas problēmas klaiņojošo dzīvnieku aprūpē. Tomēr, ņemot vērā, ka pilsētās dzīvo vairāk klaiņojošu dzīvnieku un pamestu mājdzīvnieku, šis ģeogrāfiskais ierobežojums, visticamāk, nav būtiski ietekmējis pētījuma rezultātus.

Vēl viens arguments ir brīvprātīgo iespēja izklāstīt savu pieredzi sociāli vēlamā veidā, jo īpaši emocionāli piesātinātos kontekstos; tas var ietekmēt iegūto datu patiesumu un pilnīgumu. Pētījuma dalībnieki, apspriežot konkrētus piedzīvotos notikumus, var netieši kļūt neobjektīvi. Tas saistīts ar atmiņu precizitāti, jo īpaši saistībā ar emocionālām pieredzēm. Turklāt pētījumā var nebūt pilnībā atspoguļota ētisko problēmu daudzveidība veterinārārstu vidū.

Šajā pētījumā izmantotā sniega pikas izlases metode rada potenciālu neobjektivitāti, jo izlase ir viendabīgāka nekā vispārējā populācija. Tas saistīts ar pašizvēles neobjektivitātes risku, kad personas, kurām ir spēcīga emocionāla saistība ar tēmu, ir vairāk noskaņotas piedalīties. Lai gan tas varētu būt veicinājis lielāku fokusu uz noteiktiem uzskatiem (piemēram, uzskati, ka mājdzīvnieki ir ģimenes locekļi, vai arguments, ka klaiņojošiem dzīvniekiem ir tādas pašas tiesības kā mājdzīvniekiem), šādu uzskatu atkārtošanās intervijās liecina, ka šī neobjektivitāte varētu būt mērena. Turpmākajos pētījumos šo jautājumu varētu risināt, apvienojot sniega pikas informantu rekrutācijas metodi ar tādām metodēm kā stratificētā informantu rekrutēšana, lai nodrošinātu daudzveidīgāku un reprezentatīvāku izlasi.

Pētījuma rezultātus var apkopot piecos galvenajos punktos:

- 1) Klaiņojošo dzīvnieku tiesības Latvijā ir ierobežotas salīdzinājumā ar mājdzīvnieku tiesībām, jo dzīvnieku labturības jomā atbildīgo personu vidū pastāv atšķirīgas uzskatu sistēmas par šo dzīvnieku morālo statusu.
- 2) Brīvprātīgo un veterināro inspektoru atšķirīgās morālās sistēmas rada spēcīgas emocionālas reakcijas, kas padziļina savstarpējo spriedzi.
- 3) Morālo uzskatu veidošanā lielāka nozīme ir veterinārajai izglītībai nekā izpratnei par sociālo taisnīgumu.

- 4) Asimetrija institucionālajā varā starp brīvprātīgajiem un veterinārārstiem pastiprina izdegšanu situācijās, kas saistītas ar morālām dilemmām.
- 5) Pašsajūta par savu lomu dzīvnieku tiesību aizsardzībā un vardarbības novēršanā ir atkarīga no simboliskā kapitāla.

Rezultāti sniedz pamatu turpmāku pētījumu virzienu izstrādei. Piemēram, nacionālajā mērogā: vai veterinārārsti, veterinārie inspektori un brīvprātīgie ir vienisprātis par mājdzīvnieku morālo vērtību un vai šo viedokli ietekmē indivīda sociāldemogrāfiskie raksturlielumi (piemēram, vecums, augstākā izglītība, kas iegūta sen, vai iepriekšējais darbs)? Garengriezuma pētījumi var sniegt ieskatu tajā, kā iegūtās izglītības līmenis un profesionālā prakse laika gaitā ietekmē uzskatus. Šāda tipa pētījumi palīdz identificēt risinājumus dažādu sociālo grupu atšķirīgo uzskatu saskaņošanai. Cits virziens varētu ietvert izpēti par to, kā ikdienas mijiedarbība ar dzīvniekiem un to īpašniekiem dažādās vidēs (piemēram, ārtelpā, veterinārajā klīnikā, mājās) ietekmē informantu uzskatus par dzīvnieka morālo un juridisko statusu. Alternatīvs pētījums varētu fokusēties uz 20. gadsimta normatīvo aktu ietekmi pret vardarbīgu izturēšanos pret dzīvniekiem Latvijas sabiedrībā. Turpmākajos pētījumos nepieciešams izpētīt arīdanz dzīvnieku labturības politikas izstrādes sociopolitiskos aspektus, analizējot, kā ieinteresēto pušu atšķirīgie viedokļi un aizspriedumi ietekmē likumdošanu un likumu izpildi. Vēl viena daudzsološa pētījumu joma ir pārredzamība un ētiskā prakse brīvprātīgo organizācijās, proti, pētījums par dzīvnieku attēlu lietojumu līdzekļu vākšanā, kā arī statūtos norādīto mērķu atbilstību plašākiem dzīvnieku labturības mērķiem. Tas varētu veicināt ētiskas rīcības standartu izstrādi šādām aktīvistu grupām.

Turpmākajos starpvalstu pētījumos būtu lietderīgi iekļaut personas no dažādiem ģeogrāfiskajiem kontekstiem (griezumā lauki pret pilsētām, Latvija pret citām Baltijas valstīm un Ziemeļvalstīm). Pētījuma temata paplašināšanai nepieciešams par pētījuma objektu definēt arī tādus dzīvniekus, kas nav kaķi un suņi. Tas veicinātu visaptverošāku izpratni par veterinārārstu un brīvprātīgo, kā arī inspektoru un brīvprātīgo attiecību sarežģītību.

Paplašinot izmantoto pētniecisko metožu klāstu, nepieciešams izpētē iekļaut arī kvantitatīvos rezultātus, piemēram, kvantitatīvu analīzi par finanšu slogu veterinārārstiem, kā arī stratēģijām atbalsta nodrošināšanai. Tēma par klaiņojošo dzīvnieku medicīniskās aprūpes izmaksām izgaismo nesaprašanos starp veterinārārstiem un aktīvistiem. Turklāt veterinārārstu uzskati par brīvprātīgo darbu kā biznesa formu rada neuzticību brīvprātīgajiem, raisot bažas arī par ziedojumu vākšanas stratēģijām. Turpmākajos pētījumos jāiekļauj padziļināts pārskats par veterināro klīniku finansiālajiem ierobežojumiem un to, kā tie ietekmē lēmumus par palīdzības sniegšanu.

Nemot vērā pētījuma gaitā izdarītos secinājumus par ciešo saikni starp brīvprātīgo uztveri un sociālā taisnīguma jautājumiem, darbs sniedz praktiskus ieteikumus dzīvnieku labturības politikas pilnveidošanai un ieinteresēto pušu

sadarbības veicināšanai Latvijā. Likumdevējam jāatzīst kopienas iniciatīvu nozīme un jāiekļauj brīvprātīgo viedoklis izstrādātajos normatīvajos aktos. Tas nodrošinātu, ka juridiskais regulējums ne tikai risina mājdzīvnieku aizsardzības jautājumus, bet arī palielina sociālo kustību skaitu un stiprina to spēku ietekmēt politiskus procesus. Turklāt šajā pētījumā dokumentētajām negatīvajām uztverēm būtu jāmotivē politikas veidotāji veicināt empātiju un sadarbību starp veterinārajiem praktiķiem un brīvprātīgajiem. Viens no praktiskiem pasākumiem varētu būt veterināro inspektoru mācību programmas, kurās tiktu uzsvērtā empātija, komunikācija un izpratne par grūtībām, ar kurām saskaras brīvprātīgie, veicot klaiņojošo dzīvnieku glābšanu.

Sociālo kustību iesaisti var īstenot, izveidojot līdzdalības politikas komitejas, kurās ar likumdevēja lēmumu tiktu iekļauti gan veterinārārsti, gan brīvprātīgo pārstāvji. Tāpat ieguldījumu sniegtu atsevišķa valsts finansējuma vai dotāciju programmu izveide, kas paredzēta tikai brīvprātīgo vadītas dzīvnieku aprūpes iniciatīvu atbalstam, tādējādi veicinot resursu taisnīgāku pārdali.

Vienlaikus svarīgi apzināties iespējamās nesaskaņas starp dažādām ieinteresētajām pusēm. Veterinārārsti var iebilst pret brīvprātīgo oficiālu iekļaušanu darba grupās, jo pastāv bažas par to profesionalitāti, atbildību vai resursu izlietojumu. Turklāt vietējo brīvprātīgo iekļaušana var izraisīt konfliktus par morālajām prioritātēm un aprūpes definīcijām, kādas šobrīd iekļautas juridiskajā regulējumā. Tāpēc, rosinot jebkādas politikas izmaiņas, jāņem vērā gan ētiskā, gan praktiskā izmaiņu puse, kā arī jābūt gataviem jebkādiem institucionāliem kompromisiem. Šie pasākumi uzlabotu koordināciju un simboliski atzītu brīvprātīgo emocionālo un pilsonisko ieguldījumu, tādējādi stiprinot dzīvnieku labturības pārvaldības legimitāti.

PATEICĪBAS

Pateicība darba vadītājam, docentam Jurijam Ņikišinam, par vienmēr noderīgajiem akadēmiskajiem padomiem, ieteikumiem un atsaucību šī promocijas darba tapšanas laikā.

Paldies doktorantūras programmas vadītājam, profesoram Daunim Aueram, par lielo pretimnākšanu un atbalstu.

Paldies profesorei Ivetai Reinholdei un profesoram Tālim Tisenkopfam par sniegtajiem noderīgajiem padomiem promocijas darba izstrādes noslēguma posmā.

Izsaku pateicību asociētajam profesoram Marekam Niklasam un citiem Socioloģijas katedras docētājiem par vērtīgajiem padomiem un ieteikumiem.

Paldies recenzentiem par veltīto laiku un kritisko vērtējumu.

Paldies visiem pētījuma dalībniekiem par Jūsu laiku un godīgajām atbildēm.

Paldies Marijai Česnokovai, Arnitai Kalniņai un Andrejam Aronovam par atbalstu manai iecerei uzsākt šīs studijas.

Vēlos pateikties Oksanai Žabko par ļoti laipno atbalstu un palīdzību raksta tapšanā.

Paldies divu rakstu līdzautorei Aleksandrai Možarovai par entuziasmu un iesaisti klaiņojošo dzīvnieku tiesību pētījumos.

Sirsnīgus pateicības vārdus vēlos izteikt Lūcijai Ceicānei par lielo morālo atbalstu grūtajos brīžos.

Un, protams, paldies Petronijam un Ronjai par murrāšanu un kritiskajiem naidieniem.

Šis pētījums tika izstrādāts ar AF projekta Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 "Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija" atbalstu laika posmā no 2021. gada līdz 2025. gadam. Īpaša pateicība Nippona fondam par piešķirto Roiči Sasakavas jauno līderu stipendiju.

BIBLIOGRAPHY / IZMANTOTĀ LITERĀŪRA

- Abbate, C. (2023). People and Their Animal Companions: Navigating Moral Constraints in a Harmful, Yet Meaningful World. *Philosophical Studies*, 180, 1231–1254. <https://www.doi.org/10.1007/s11098-022-01852-z>.
- Agyeman, J., & Evans, B. (2004). 'Just sustainability': The emerging discourse of environmental justice in Britain? *Geographical Journal*, 170(2), 155–164. <https://www.doi.org/10.1111/j.0016-7398.2004.00117.x>
- Almcrantz, S., Walz, E., & Spencer, T. (2024). Veterinarian of Record Relationships for Animal Shelters: Differences in Expectations between Veterinarians and Nonveterinarian Shelter Administrators. *Journal of Shelter Medicine and Community Animal Health*, 3. <https://www.doi.org/10.56771/jsmcah.v3.70>.
- Anneberg, I., Vaarst, M., & Sørensen, J. (2012). The experience of animal welfare inspections as perceived by Danish livestock farmers: A qualitative research approach. *Livestock Science*, 147, 49–58. <https://www.doi.org/10.1016/j.livsci.2012.03.018>.
- Apraku, A., Apraku, B., Morton, J., & Mariwah, S. (2025). Managing climate change through social justice in Africa: Key lessons from the Libode area of Eastern Cape, South Africa. *Scientific African*, 27. <https://www.doi.org/10.1016/j.sciaf.2025.e02534>.
- Arluke, A., & Sanders, C. (1996). *Regarding Animals*. Philadelphia: Temple University Press
- Armitage-Chan, E., & May, S. (2018). The Veterinary Identity: A Time and Context Model. *Journal of Veterinary Medical Education*, 46(2). <https://www.doi.org/10.3138/jvme.0517-067r1>.
- Baldwin, G. (2023). Rawls and Animal Moral Personality. *Animals*, 13(7), 1238. <https://www.doi.org/10.3390/ani13071238>.
- Baquero, O. S., Akamine, L. A., Amaku, M. & Ferreira, F. (2016). Defining priorities for dog population management through mathematical modeling. *Preventive Veterinary Medicine*, 123, 121–127.
- Barry, J., & Dordević, J. (2007). *What's the point of revolution if we can't dance?* Boulder: Urgent Action Fund for Women's Rights.
- Bauhn, P. (2023). *Animal Suffering, Human Rights, and the Virtue of Justice*. Palgrave Pivot.
- Beck, A. M. (1973). *The ecology of stray dogs*. Purdue University Press.
- Berberoglu, B. (2019). Introduction: Dynamics of Social Movements, Revolution, and Social Transformation. In: B. Berberoglu (Ed.) *The Palgrave Handbook of Social Movements, Revolution, and Social Transformation*. Palgrave Macmillan, Cham. https://www.doi.org/10.1007/978-3-319-92354-3_1
- Best, S. (2014). *The Politics of Total Liberation: Revolution for the 21st Century*. Palgrave Macmillan.
- Biele, H. (2012, November). *3 ways your veterinary practice can avoid problems with animal shelters, rescue groups, do good for pets and pet owners, and maintain your bottom line with smart relationships with rescue groups and shelters*. *Veterinary*

- Economics*. Retrieved October 10, 2024, from <https://www.dvm360.com/view/3-ways-your-veterinary-practice-can-avoid-problems-with-animal-shelters-rescue-groups>.
- Bjerke, T., & Østdahl, T. (2004). Animal-related attitudes and activities in an urban population. *Anthrozoös*, *17*(2), 109–129. <https://www.doi.org/10.2752/089279304786991783>.
- Bourdieu, P. (1977a). The economics of linguistic exchanges. *Social Science Information*, *16*, 645–668.
- Bourdieu, P. (1977b). *Outline of a Theory in Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1980). The aristocracy of power. *Media, Culture and Society*, *2*, 225–254.
- Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological Theory*, *7*(1), 14–25.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (2005). The political field, the social science field, and the journalistic field. In R. D. Benson & E. Neveu (Eds.), *Bourdieu and the Journalistic Field* (pp. 29–47). Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2018a). Conducting an interview. In *Doing Interviews* (Second ed., pp. 57–72). SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781529716665>.
- Brasch, S. (2016, May). Coyote conflicts have increased in Denver. Researchers want to know why. *Colorado Public Radio*. <https://www.cpr.org/news/story/coyote-conflicts-have-increased-denver-researchers-want-know-why>.
- Brian, B. (2005). *Why Social Justice matters?* Cambridge: Polity press.
- Brighenti, A. M., & Pavoni, A. (2018). Urban Animals—Domestic, Stray, and Wild: Notes from a Bear Repopulation Project in the Alps. *Society and Animals*, *26*(6), 576–597. <https://www.doi.org/10.1163/15685306-12341580>.
- Brighenti, A. M., & Pavoni, A. (2020). Situating urban animals – a theoretical framework. *Contemporary Social Science*, *16*(1), 1–13. <https://www.doi.org/10.1080/21582041.2020.1788131>.
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2018b). Ethical issues of interviewing. In *Doing Interviews* (Second ed., pp. 27–38). SAGE Publications Ltd. <https://www.doi.org/10.4135/9781529716665>.
- Burnham, M., Radel, C., Ma, Z., & Laudati, A. (2013). Extending a geographic lens towards climate justice, Part 1: Climate change characterization and impacts. *Geography Compass*, *7*(3), 239–248
- Campbell, B. (2024). *How to Think Better About Social Justice. Why Good Sociology Matters*. Routledge.
- Capeheart, L., & Milovanovic, D. (2020). *Social Justice. Theories, Issues, and Movements (Revised and Expanded Edition)*. Rutgers University Press
- Clemens, E. (1996). Organizational form as frame: Collective identity and political strategy in the American Labor Movement, 1880–1920. In D. McAdam, J. McCarthy, & M. Zald (Eds.), *Comparative perspectives on social movements:*

- Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings* (pp. 205–226). New York: Cambridge University Press.
- Cobb, J. (2016). Exploring Collaborations between Veterinarians & Rescues/Shelters. *Shelter Management and Adoption Procedures Collection*, 1. Retrieved October 10, 2024, from <https://www.wellbeingintlstudiesrepository.org/shemapro/1>.
- Cochrane, A. (2020). *Should Animals Have Political Rights?* Cambridge: Polity Press.
- Cohen, J. A., & Fox, M. W. (1976). Vocalizations in wild canids and possible effects of domestication. *Behavioural Processes*, 1, 77–92.
- Costain, A. (1992). *Inviting Women's Rebellion: A political process interpretation of the women's movement*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage, Los Angeles.
- Daniels, T. J., & Bekoff, M. (1989). Spatial and temporal resource use by feral and abandoned dogs. *Ethology*, 81, 300–312.
- Davey, G., & Zhao, X. (2018). Free-Roaming Cat (*Felis catus*) management and welfare policies in two university campuses in Beirut, Lebanon: strengths, weaknesses, and opportunities. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 23(1), 41–53. <https://www.doi.org/10.1080/10888705.2018.1550721>.
- Dean, J. (2016). Class Diversity and Youth Volunteering in the United Kingdom: Applying Bourdieu's Habitus and Cultural Capital. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(1). <https://www.doi.org/10.1177/0899764015597781>.
- Della Porta, D. (2024). Methodological pluralism in social movement studies: why and how. In Cox, L., Szolucha, A., Lozano, A., & Chattopadhyay, S. (Eds.). *Handbook of Research Methods and Applications for Social Movements*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. <https://www.doi.org/10.4337/9781803922027>.
- Demals, T., & Hyard, A. (2014). Is Amartya Sen's sustainable freedom a broader vision of sustainability? *Ecological Economics*, 102, 33–38. <https://www.doi.org/10.1016/j.ecolecon.2014.03.009>.
- DeMello, M. (2021). *Animals and society: An introduction to human-animal studies* (2nd ed.). Columbia University Press. <https://www.doi.org/10.7312/deme19484>.
- Derrida, J. (2008). *The Animal That Therefore I Am*. In M. L. Mallet (Ed.). New York: Fordham University Press.
- Dewi, M. K., Manochin, M., & Belal, A. (2019). Marching with the volunteers: Their role and impact on beneficiary accountability in an Indonesian NGO. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 32(4), 1117–1145. <https://www.doi.org/10.1108/AAAJ-10-2016-2727>.
- Dias, R. A., Baquero, O. S., Guilloux, A. G. A., Moretti, C. F., de Lucca, T., Rodrigues, L. C. A., Castagna, C. L., Presotto, D., Kronitzky, Y. C., Grisi-Filho, J. H. H., Ferreira, F., & Amaku, M. (2015). Dog and cat management through sterilization: Implications for population dynamics and veterinary public policies. *Preventive Veterinary Medicine*, 122, 154–163.
- Dias, R. A., Guilloux, G. A. G., Borba, M. R., Guarnieri, M. C. L., Prist, R., Ferreira, F., Amaku, M., Ferreira Neto, J. S., & Stevenson, M. (2013). Size and spatial distribution

- of stray dog population in the University of São Paulo campus, Brazil. *Preventive Veterinary Medicine*, 110(2), 263–273.
- Dolby, N., & Litster, A. (2015). Understanding veterinarians as educators: an exploratory study. *Teaching in Higher Education*, 20(3), 272–284. <https://www.doi.org/10.1080/13562517.2014.1001835>.
- Donaldson, S., & Kymlicka, W. (2011). *Zoopolis: A Political Theory of Animal Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Donovan, J., & Adams, C. (2007). *The feminist care tradition in animal ethics: A reader*. New York: Columbia University Press.
- Drury, J., & Reicher, S. (2009). Collective Psychological Empowerment as a Model of Social Change: Researching Crowds and Power. *Journal of Social Issues*, 65(4), 707–725. <https://www.doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01622.x>.
- Dzīvnieku policija. (2019). *Dzīvnieku policija, apvienojot 25 dzīvnieku aizsardzības organizācijas, iesniegusi 13. Saeimai savus priekšlikumus*. Retrieved October 10, 2024, from Dzīvnieku policija:
<http://info.dzivniekupolicija.lv/lv/aktualitate/dzivniekupolicija-apvienojot-25-dzivnieku-aizsardzibasorganizacijas-iesniegusi-13-saeimaisavus-priekslikumus>.
- Effler, E. S. (2010). *Laughing saints and righteous heroes: Emotional rhythms in social movement groups*. Chicago: University of Chicago Press.
- Epstein, R. (2005). Animals as Objects, or Subjects, of Rights. In C. R. Sunstein & M. C. Nussbaum (Eds.). *Animal Rights: Current Debates and New Directions*. Oxford: Oxford University Press.
- Eyerman, R., & Jamison, A. (1998). *Music and social movements: Mobilizing traditions in the twentieth century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Farm Animal Welfare Council. (2009). Five Freedoms. The National Archives. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20121010012427/http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>.
- Fasel, R., & Butler, S. (2023). *Animal rights law*. Bloomsbury Publishing
- Flam, H., & King, D. (2005). *Emotions and social movements*. New York: Routledge.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2008). The Interview: From Neutral Stance to Political Involvement. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *Collecting and interpreting qualitative materials*, (3rd ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality. Volume I. An Introduction*. Pantheon Books: New York.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. In G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Eds.). *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago: University of Chicago Press.
- Foucault, M. (2003). *Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France, 1975–76*. New York: Picador.
- Francione, G. (2007). *Animals, Property, and the Law*. Philadelphia, PA Temple University Press.
- Fraser, N. (2009). *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Global World*. New York: Columbia University Press.
- Fudge, E. (2008). *Pets*. <https://www.doi.org/10.1017/upo9781844654253>.

- Funes, M. (2016). *Regarding Tilly: Conflict, Power, and Collective Action*. University Press of America, Incorporated
- Gamson, W. (1995). Constructing social protest. In H. Johnston & B. Klandermans (Eds.), *Social movements and culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gibbs, G. (2018). *Analyzing qualitative data*. SAGE Publications Ltd, <https://www.doi.org/10.4135/9781526441867>.
- Gogoleva, S. S., Volodin, J. A., Volodina, E. V., & Trut, L. N. (2008). To bark or not to bark: vocalizations by red foxes selected for tameness or aggressiveness toward humans. *Bioacoustics*, 18, 99–132.
- Goodwin, J., Jasper, J., & Polletta, F. (2001). Why emotions matter. In J. Goodwin, J. Jasper & F. Polletta (Eds.), *Passionate politics: Emotions and social movements*. Chicago: University of Chicago Press.
- Graaf, G. (2005). Veterinarians' Discourses on Animals and Clients. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 18, 557–578. <https://www.doi.org/10.1007/s10806-005-1802-0>.
- Grasso, M. (2007). A normative ethical framework in climate change. *Climatic Change*, 81, 223–246.
- Grier, K. C. (2006). *Pets in America: A History*. UNC Press Books.
- Griffiths, H., Poulter, I., & Sibley, D. (2000). Feral cats in the city. In Philol, Ch. & Wilbert, Ch. (Eds.). *Animal Spaces, Beastly Places*. Routledge.
- Gubrium, J. F., Holstein, J. A., Marvasti, A. B. & McKinney, K. D. (2012). *Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Guilloux, A. G., Panachão, L. I., Alves, A. J., Zetun, C. B., Cassenote, A. J., & Dias, R. A. (2018). Stray Dogs in Urban Fragments: Relation Between Population's Perception of Their Presence and Socio-demographic Factors. *Pesquisa Veterinária Brasileira*, 38(1), 89–93. <https://www.doi.org/10.1590/1678-5150-pvb-4293>
- Gurin, P., Miller, A. H., & Gurin, G. (1980). Stratum identification and consciousness. *Social Psychology Quarterly*, 43(1), 30–47.
- Hamilton, L. (2007). Muck and magic: Cultural transformations in the world of farm animal veterinary surgeons. *Ethnography*, 8(4), 485–501. <https://www.doi.org/10.1177/1466138107083564>
- Hamilton, L. (2013). The magic of mundane objects: culture, identity and power in a country vets' practice. *Sociological Review*, 61(2), 65–84. <https://www.doi.org/10.1111/1467-954X.12017>.
- Haraway, D. (2008). *When Species Meet*. University of Minnesota Press.
- Hayton, J., & Blundell, M. (2021). Exploring the relationship between social class and sport event volunteering. *Sport Management Review*, 24(1), 92–115. <https://www.doi.org/10.1016/j.smr.2020.06.002>
- Hearing, R., Wilson, V., Zhuo, A., & Stathis, P. (2021). A survey of veterinary professionals about their interactions with free-living native animals and the volunteer wildlife rehabilitation sector in New South Wales, Australia. *Australian Zoologist*, 41(2), 254–282. <https://www.doi.org/https://doi.org/10.7882/AZ.2020.045>

- Hearn, J., & Hobson, B. (2020). Gender, state and citizenships: Challenges and dilemmas in feminist theorizing. In T. Janoski, C. de Leon, J. Misra, & I. W. Martin (Eds.), *The New Handbook of Political Sociology* (pp. 153–190). Cambridge University Press.
- Hennink, M. M., Kaiser, B. N., Marconi, V. C. (2017). Code Saturation Versus Meaning Saturation: How Many Interviews Are Enough? *Qualitative Health Research*, 27(4), 591–608. <https://www.doi.org/10.1177/1049732316665344>
- Hercus, C. (1999). Identity, emotion, and feminist collective action. *Gender and Society*, 13, 34–55.
- Hillier, J. (2015). If Schrödinger's Cat Miaows in the Suburbs, Will Anyone Hear? *Planning Theory* 14(4), 425–43. <https://www.jstor.org/stable/26098724>.
- Holmberg, T. (2015). *Urban animals*. <https://www.doi.org/10.4324/9781315735726>.
- Hsu, Y., Severinghaus, L. L., & Serpell, J. A. (2003). Dog keeping in Taiwan: Its contribution to the problem of Free-Roaming Dogs. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 6(1), 1–23. https://www.doi.org/10.1207/s15327604jaws0601_01.
- Hunt, S., & Benford, R. (1994). Identity talk in the peace and justice movement. *Journal of Contemporary Ethnography*, 22, 488–517.
- Husu, H., & Kumpulainen, K. (2021). Workers' and volunteers' ideas about the benefits of young people's cultural participation: a critical capital-based approach. *International Journal of Cultural Policy*, 27(6), 815–829. <https://www.doi.org/10.1080/10286632.2020.1854237>.
- Irvine, L. (2003). The Problem of Unwanted Pets: A Case Study in How Institutions “Think” about Clients’ Needs. *Social Problems*, 50(4), 550–566.
- Irvine, L. (2021). The Social Construction of Animals. In M. DeMello (Ed.) *Animals and the Society. An Introduction to the Human-Animal Studies*. Columbia University Press.
- Jacobsson, K., & Lindblom, J. (2016). Introduction: A Moral-Sociological Perspective on Social Movements. In *Animal Rights Activism* (pp. 9–30). Amsterdam University Press. <https://www.doi.org/10.2307/j.ctt1gsmw9c.4>
- Jankuloski, D., Prodanov, M., Angelovski L., Ratkova, M., Kostova, S., & Sekulovski, P. (2009). Research for role of official veterinary inspector in cross contamination of offal and carcass at slaughterline with use of marker microorganisms. *Macedonian Veterinary Review*, 32(1), 45–53.
- Jaroš, F. (2018). Cat Cultures and Threefold Modelling of Human-Animal Interactions: on the Example of Estonian Cat Shelters. *Biosemiotics*, 11(3), 365–386. <https://www.doi.org/10.1007/s12304-018-9332-0>.
- Jaroš, F. (2021). The cohabitation of humans and urban cats in the Anthropocene: The clash of welfare concepts. *Animals*, 11(3), 705. <https://www.doi.org/10.3390/ani11030705>.
- Jasper, J. M., & Poulsen, J. D. (1995). Recruiting strangers and friends: moral shocks and social networks in animal rights and anti-nuclear protests. *Social Problems*, 42(4), 493–512.
- Jenkins, C. J., & Perrow, C. (1977). Insurgency of the powerless: Farm worker movements (1946–1972). *American Journal of Sociology*, 42, 249–268.

- Johnston, M. (2014). Secondary Data Analysis: A Method of Which the Time Has Come. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries*, 3, 619–626.
- Johnston, M., Algar, D., O'Donoghue, M., & Morris, J. (2011). Field efficacy of the Curiosity feral cat bait on three Australian islands. *Island Invasives: Eradication and Management*, 182–187.
- Johnston, J. (2019). Incongruous killing: cats, nonhuman resistance, and precarious life beyond biopolitical techniques of making-live. *Contemporary Social Science*, 16(1), 71–83. <https://www.doi.org/10.1080/21582041.2019.1667523>.
- Jones, P. (1994). Bearing the Consequences of Belief. *The Journal of Political Philosophy*, 2(1), 24–43. <https://www.doi.org/10.1111/j.1467-9760.1994.tb00014.x>
- Kelly, M. (2013). *Foucault's History of Sexuality Volume I, The Will to Knowledge*. Edinburgh Philosophical Guides
- Kimmel, A. J. (1988). *Ethics and Values in Applied Social Science Research*. Newbury Park, CA: Sage.
- King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. Sage, London.
- Kipperman, B., Rollin, B., & Martin, J. (2021). Veterinary Student Opinions Regarding Ethical Dilemmas Encountered by Veterinarians and the Benefits of Ethics Instruction. *Journal of Veterinary Medical Education*, 48(3), 330–342. <https://www.doi.org/10.3138/jvme.2019-0059>.
- Klandermans, B., Sabucedo, J. M., & Rodriguez, M. (2004). Inclusiveness of identification among farmers in The Netherlands and Galicia (Spain). *European Journal of Social Psychology*, 34(3), 279–295.
- Krcatovich, E., & Reese, L. A. (2018). Everyone loves a dog story: Narratives of urban animal welfare policy. *Social Problems*, 65(3), 416–437. <https://www.doi.org/10.1093/socpro/spx015>
- Kuehn, R. (2000). A taxonomy of environmental justice. *Environmental Law Reporter*, 30, 10681–10703.
- Langman, L., & Benski, T. (2019). Global Justice Movements: Past, Present, and Future. In: B. Berberoglu (Ed.). *The Palgrave Handbook of Social Movements, Revolution, and Social Transformation*. Palgrave Macmillan, Cham. https://www.doi.org/10.1007/978-3-319-92354-3_13.
- Lee, D. H. L. (2013). Bourdieu's symbolic power and postcolonial organization theory in local-expatriate relationships: An ethnographic study of a French multinational corporation in Singapore. *Current Sociology*, 61(3), 341–355. <https://www.doi.org/10.1177/0011392113482824>.
- Leech, N., Dellinger, A., Brannagan, K., & Tanaka, H. (2010). Evaluating Mixed Research Studies: A Mixed Methods Approach. *Journal of Mixed Methods Research*, 4(1), 17–31. <https://www.doi.org/10.1177/1558689809345262>.
- Lister, R. (2003). *Citizenship: Feminist Perspectives*. Red Globe Press London.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and Social Class*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Martin, A. (2013). Global environmental in/justice, in practice: an introduction. *The Geographical Journal*, 179(2), 98–104.

- McAdam, D. (1982). *Political process and the development of black insurgency, 1930–1970*. Chicago: University of Chicago Press.
- McAdam, D. (1996). Political opportunities: Conceptual origins, current problems, future directions. In D. McAdam, J. D. McCarthy & M. Zald (Eds.). *Comparative perspectives on social movements* (pp. 23–40). Cambridge: Cambridge University Press.
- McAdam, D. (1999). *Political process and development of black insurgency, 1930–1970*. Chicago: University of Chicago Press.
- McGlacken, R., Anderson, A., & Hobson-West, P. (2023). Two Worlds in One: What ‘Counts’ as Animal Advocacy for Veterinarians Working in UK Animal Research? *Animals*, 13(5), 776. <https://www.doi.org/10.3390/ani13050776>.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2014). *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook*. Sage, London.
- Miller, D. (2001). *Principles of Social Justice*. London: Harvard University Press.
- Morris, A. (2015). *A practical introduction to in-depth interviewing*. SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781473921344>.
- Morters, M. K., McKinley, T. J., Restif, O., Conlan, A. J., Cleaveland, S., Hampson, K., Whay, H. R., Damriyasa, I. M. & Wood, J. L. (2014a). The demography of free-roaming dog populations and applications to disease and population control. *Journal of Applied Ecology*, 51, 1096–1106. <https://www.doi.org/10.1111/1365-2664.12279>.
- Morters, M. K., McKinley, T. J., Horton, D. L., Cleaveland, S., Schoeman, J. P., Restif, O., Whay, H. R., Goddards, A., Fooks, A. R., Damriyasa, I. M., & Wood, J. L. N. (2014b). Achieving population-level immunity to rabies in free-roaming dogs in Africa and Asia. *PLOS Neglected Tropical Diseases*, 8(11), 1–12. <https://www.doi.org/10.1371/journal.pntd.0003160>.
- Moses, L., Malowney, M. J., & Boyd, J. W. (2018). Ethical conflict and moral distress in veterinary practice: A survey of North American veterinarians. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 32(6), 2115–2122. <https://www.doi.org/10.1111/jvim.15315>.
- Muller, S. (2020). *Impersonating Animals: Rhetoric, Ecofeminism, and Animal Rights Law*. Michigan State University Press. <https://www.doi.org/10.14321/j.ctv128fp04>
- Munro, L. (2012). The Animal Rights Movement in Theory and Practice: A Review of the Sociological Literature. *Sociology Compass*, 6. <https://www.doi.org/10.1111/j.1751-9020.2012.00462.x>.
- Natoli, E., Ziegler, N., Dufau, A., & Teixeira, M. P. (2019). UnOwned Free-Roaming Domestic Cats: Reflection of animal welfare and ethical aspects in animal laws in six European countries. *Journal of Applied Animal Ethics Research*, 2(1), 38–56. <https://www.doi.org/10.1163/25889567-12340017>.
- Nakayama, T., & Krizek, R. (1995). Whiteness: A Strategic Rhetoric. *Quarterly Journal of Speech*, 81, 291–309. <https://www.doi.org/10.1080/00335639509384117>
- Nesbitt, W. H. (1975). Ecology of a feral dog pack on a wildlife refuge. In *The Wild Canids: Their Systematics, Behavioral Ecology and Evolution*, M. W. Fox (ed.). New York, NY: Van Nostrand Reinhold

- Nussbaum, M. (2006). *Frontiers of Justice: Disability, Nationality, and Species Membership*. Cambridge: The Belknap Press.
- Nussbaum, M. (2013). *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Osório, A. (2016). Sociabilities and sensitivities: Recruitments in Homeless Animal Care. *Vibrant: Virtual Brazilian Anthropology*, 13(2), 143–159. <https://www.doi.org/10.1590/1809-43412016v13n2p143>.
- Otranto, D., & Dantas-Torres, F. (2010). Canine and feline vector-borne diseases in Italy: Current situation and perspectives. *Parasites and Vectors*, 3(1), 2. <https://doi.org/10.1186/1756-3305-3-2>.
- Palmer, C. (2003). Placing animals in urban environmental ethics. *Journal of Social Philosophy*, 34(1), 64–78. <https://www.doi.org/10.1111/1467-9833.00165>.
- Petray, T., & Pendergrast, N. (2018). Challenging Power and Creating Alternatives: Integrationist, Antisystemic And Non-Hegemonic Approaches In Australian Social Movements. *Journal Of Sociology*, 54(4). <https://www.doi.org/10.1177/1440783318756>.
- Philol, C. (1995). Animals, Geography, and the City: Notes on inclusions and exclusions. *Environment and Planning D Society and Space*, 13(6), 655–681. <https://doi.org/10.1068/d130655>.
- Pleyers, G. (2024). *Researching global movements: practices, dialogues and ethics*. <https://www.doi.org/10.4337/9781803922027.00008>.
- Plumwood, V. (2002). *Feminism and the mastery of nature*. New York: Routledge.
- Pongrácz, P., Molnár, C., & Miklosi, Á. (2010). Barking in family dogs: an ethological approach. *Veterinary Journal*, 183, 141–147.
- Popke, J., Curtis, S., & Gamble, D. W. (2016). A social justice framing of climate change discourse and policy: Adaptation, resilience and vulnerability in a Jamaican agricultural landscape. *Geoforum*, 73. <https://www.doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.11.003>.
- Posluszna, E. (2015). From the Compassion Principle to the Conception of Rights: Ideological Development of the Radical Wing of the Animal Rights Movement. *Environmental and Animal Rights Extremism, Terrorism, and National Security*. Butterworth-Heinemann. <https://www.doi.org/10.1016/B978-0-12-801478-3.00003-5>.
- Quilley, S., & Loyal, S. (2017). The particularity of the universal: critical reflections on Bourdieu's theory of symbolic power and the state. *Theory and Society*, 46(5), 429–462. <https://www.doi.org/10.1007/s11186-017-9298-y>.
- Rathwell-Deault, D., Godard, B., Frank, D., & Doizé, B. (2017). Conceptualization of convenience euthanasia as an ethical dilemma for veterinarians in Quebec. *Canadian Veterinary Journal*, 58, 255–260.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice: Original Edition*. Harvard University Press, Belknap Press. <https://www.doi.org/10.2307/j.ctvjf9z6v>.
- Reese, L. A. (2015). The Dog Days of Detroit: Urban Stray and Feral Animals. *City & Community*, 14(2), 167–182. <https://www.doi.org/10.1111/cico.12114>.
- Rohlinger, D., & Gentile, H. (2017). Sociological Understandings of Social Movements: A North American Perspective. In C. Roggeband & B. Klandermans (Eds.).

- Handbook of social movements across disciplines*. Springer International Publishing AG.
- Rollin, B. (2006). *Animal Rights and Human Morality*. New York: Prometheus Books.
- Rötzmeier-Keuper, J., Lerch, J., Wunderlich, N., & Schmitz, G. (2018). Triadic relationships in the context of services for animal companions. *Journal of Business Research*, 85, 295–303. <https://www.doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.01.003>.
- Rowlands, M. (1997). Contractarianism and Animal Rights. *Journal of Applied Philosophy*, 14, 235–247.
- Sanders, C. (1999). *Understanding Dogs. Living and Working with Canine Companions*. Temple University Press: Philadelphia, PA.
- Sandøe, P., Nørspang, A. P., Kondrup, S. V., Bjørnvad, C. R., Forkman, B., & Lund, T. B. (2018). Roaming companion cats as potential causes of conflict and controversy: a Representative questionnaire study of the Danish public. *Anthrozoös*, 31(4), 459–473. <https://www.doi.org/10.1080/08927936.2018.1483870>.
- Sarantakos, S. (2005). *Social Research (Third Edition)*. New York: Palgrave Macmillan.
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., & Baker, Sh. (2018). Saturation in qualitative research: exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & Quantity*, 52(4), 1893–1907 (2018). <https://www.doi.org/10.1007/s11135-017-0574-8>.
- Schlosberg, D. (2004). Reconciling Environmental Justice: Global Movements and Political Theories. *Environmental Politics*, 13(3), 517–540. <https://www.doi.org/10.1080/0964401042000229025>.
- Scholz, E., & Trese, F. (2023). Veterinary professional identity: Conceptual analysis and location in a practice theory framework. *Frontiers in Veterinary Science*, 10. <https://www.doi.org/10.3389/fvets.2023.1041475>.
- Scott, J. P. (1967). The evolution of social behavior in dogs and wolves. *American Zoologist* 7, 373- 381.
- Šeiko, S. (2025). Dzīvnieku morālā statusa uztvere kā sociālā taisnīguma dzinējspēks Latvijā. *Akadēmiskā Dzīve*, 61, 141–154. <https://www.doi.org/10.22364/adz.61.10>
- Šeiko, S., Možarova, A., & Ņikišins, J. (2024). Bridging Compassion and Commerce: Veterinarians' Ethical Dilemmas in Providing Care for Homeless Animals. *Rural Sustainability Research*, 51, 50–57. <https://www.doi.org/10.2478/plua-2024-0005>
- Šeiko, S., & Možarova, A. (2025). Companion or stray? Conflicting beliefs of veterinary professionals and animal help volunteers in Latvia. *Italian Sociological Review*, 15(2), 413. <https://www.doi.org/10.13136/isr.v15i2.871>.
- Šeiko, S., & Ņikišins, J. (2025). “Perspectives of Animal Welfare Volunteers Regarding Veterinarians and Veterinary Inspectors in Latvia”. *Rural Sustainability Research*, 53(348). <https://www.doi.org/10.2478/plua-2025-0008>.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press, Oxford.
- Sen, A. (2009). *The Idea of Justice*. Penguin, London.
- Seshadri, K. (2012). *HumAnimal: Race, law, language*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Shingne, M. C., & Reese, L. A. (2022). Animals in the city: Wither the human-animal divide. *Journal of Urban Affairs*, 44(2), 114–136. <https://www.doi.org/10.1080/07352166.2020.1779006>.

- Snow, D. (2001). *Collective identity and expressive forms*. Retrieved from <http://escholarship.org/uc/item/2zn1t7bj>.
- Spotte, S. (2012). *Societies of Wolves and Free-Ranging Dogs*. Cambridge University Press.
- Stucki, S. (2023). One Rights: Human and Animal Rights in the Anthropocene. *SpringerBriefs in Law*. Springer, Cham. <https://www.doi.org/10.1007/978-3-031-19201-2>.
- Stucki, S., & Kurki, V. (2020). Animal rights. In M.Sellers & S.Kirste (Eds.), *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*. Dordrecht: Springer. https://www.doi.org/10.1007/978-94-007-6730-0_407-1.
- Surovtsev, V., & Syrov, S. (2015). Outlooks of J.Rawls's theory of justice. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 166, 176–181. <https://www.doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.506>
- Sze, J., & London, J. K. (2008). Environmental justice at the crossroads. *Sociology Compass*, 2(4), 1331–1354.
- Szymanski, A. (1978). *The Capitalist State and the Politics of Class*. Cambridge, MA: Winthrop.
- Tajfel, H. (1978). Social categorization, Social Identity and Social Comparison. In H. Tajfel (Ed.). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press.
- Taylor, V. (2000). Emotions and identity in women's self-help movements. In S. Stryker, T. Owens & R. White (Eds.). *Self, identity, and social movements* (pp. 269–299). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Taylor, V., & Whittier, N. (1992). Collective identity in social movement communities: Lesbian feminist mobilization. In A. Morris & C. M. Mueller (Eds.). *Frontiers in social movement theory* (pp. 104–129). New Haven: Yale University Press.
- Thompson, J., & Taheri, B. (2020). Capital deployment and exchange in volunteer tourism. *Annals of Tourism Research*, 81. <https://www.doi.org/10.1016/j.annals.2019.102848>.
- Tilly, Ch. (1975). *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton: Princeton U. Press
- Tilly, Ch. (1978). *From mobilization to revolution*. New York: McGraw-Hill.
- Tilly, Ch. (1984). *Big Structures, Large Processes, Huge Comparisons*. New York: RussellSage Foundation
- Tilly, Ch. (1986). *The Contentious French*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Tilly, Ch. (1995). *Popular Contention in Great Britain*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Tilly, Ch. (1998a). "Conflicto politico y cambio social" en Pedro Ibarra y Benjamin Tejerina *Los Movimientos Sociales: transfracciones politicas y cambio cultural*. (25–42). Madrid: Trota
- Tilly, Ch. (1998b). *Durable Inequality*. Berkley: University of California Press.
- Titelbaum, M. G. (2008). What Would a Rawlsian Ethos of Justice Look Like? *Philosophy & Public Affairs*, 36(3), 289–322.
- Torrez, M. (2013). Combatting reproductive oppression: Why reproductive justice cannot stop at the species border. *Cardozo Journal of Law & Gender*, 20, 265–306.

- Trut, L. N. (1999). Early canid domestication: the farm-fox experiment. *American Scientist*, 87, 160–169.
- Tsing, A. L., Mathews, A. S., & Bubandt, N. (2019). Patchy Anthropocene: landscape structure, multispecies history, and the retooling of anthropology. *Current Anthropology*, 60(20), 186–197. <https://www.doi.org/10.1086/703391>.
- Van Dooren, T., & Rose, D. B. (2012). Storied-places in a multispecies city. *Humanimalia*, 3(2), 1–27. <https://www.doi.org/10.52537/humanimalia.10046>.
- van Kleef, D., Schott, C., & Steen, T. (2014). Inspections Services and Inter-Rater Reliability: Differentiating Professional Role Identities of Dutch Veterinary Inspectors. *International Journal of Public Administration*, 38(2), 132–142. <https://www.doi.org/10.1080/01900692.2014.929589>.
- Van Patter, L. E., & Hovorka, A. J. (2017). ‘Of place’ or ‘of people’: exploring the animal spaces and beastly places of feral cats in southern Ontario. *Social & Cultural Geography*, 19(2), 275–295. <https://doi.org/10.1080/14649365.2016.1275754>.
- van Stekelenburg, J., & Klandermans, B. (2017). Individuals in Movements: A Social Psychology of Contention. In C. Roggeband & B. Klandermans (Eds.), *Handbook of Social Movements Across Disciplines*. Springer International Publishing AG
- von der Decken, K., & Koch, N. (2020). Recognition of new human rights: Phases, techniques and the approach of ‘differentiated traditionalism’. In A. Von Arnould, K. Von der Decken, & M.Susi (Eds.), *Cambridge Handbook of New Human Rights: Recognition, Novelty, Rhetoric* (pp. 7–20). Cambridge: Cambridge University Press.
- Wacks, R. (2024). *Animal Lives Matter: The Continuing Quest for Justice (1st ed.)*. Routledge India. Doi: 10.4324/9781032702575.
- Waldman, L., Hrynicky, T. A., Benschop, J., Cleaveland, S., Crump, J. A., Davis, M. A., Mariki, B., Mmbaga, B. T., Mtui-Malamsha, N., Prinsen, G., Sharp, J., Swai, E. S., Thomas, K. M., & Zadoks, R. N. (2020). Meat Safety in Northern Tanzania: Inspectors' and Slaughter Workers' Risk Perceptions and Management. *Frontiers in Veterinary Science*, 7, <https://www.doi.org/10.3389/fvets.2020.00309>.
- Warriner, J. (2013). Review of *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Global World*, by N. Fraser. *Hypatia*, 28(1), 222–225. <http://www.jstor.org/stable/23352286>.
- Wise, S. (1996). Legal Rights for Nonhuman Animals: The Case for Chimpanzees and Bonobos. *Animal Law Review*, 2(1), 179–186.
- White, R. (2013). *Environmental harm: An eco-justice perspective*. Bristol University Press, Policy Press. <https://www.doi.org/10.2307/j.ctt9qgsq7>.
- White, R., & Heckenberg, D. (2014). *Green Criminology. An Introduction to the Study of Environmental Harm*. London: Routledge. <https://www.doi.org/10.4324/9780203096109>.
- Wojtacka, J., Wysok, B., & Sztejn, J. (2020). Analysis of the factors influencing veterinary food inspectors in Poland. *Animals*, 10(5), 884. <https://www.doi.org/10.3390/ani10050884>.
- Wood-Donnelly, C. (2023). Environmental Justice. In J. Ohlsson & S. Przybylinski (Eds.), *Theorising Justice: A Primer for Social Scientists* (1st ed., pp. 141–154). Bristol University Press. <https://www.doi.org/10.2307/jj.7941370.16>.

- Wrenn, C. L., & Collins, F. (2012). Applying Social Movement Theory to Nonhuman Rights Mobilization and the Importance of Faction Hierarchies. *Peace Studies Journal*, 5(3), 27–44.
- Zito, S., Vankan, D., Bennett, P., Paterson, M., & Phillips, C. J. C. (2015). Cat Ownership Perception and Caretaking Explored in an Internet Survey of People Associated with Cats. *PLoS ONE*, 10(7), e0133293. <https://www.doi.org/10.1371/journal.pone.0133293>.
- Zito, S., Walker, J., Gates, M. C., & Dale, A. (2019). A preliminary description of companion cat, managed stray cat, and unmanaged stray cat welfare in Auckland, New Zealand using a 5-Component assessment scale. *Frontiers in Veterinary Science*, 6. <https://www.doi.org/10.3389/fvets.2019.00040>.